AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

P. K. 582 — *Ankara*

Fiyatı: 60 kuruş

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

***

Bu nüshaya yazı yazanlar:

Samed AĞAOĞLU — Fazil Ahmed AYKAÇ — Çetin ALTAN — Mücahid TOPALAK — Ahmed Şükrü ESMER — Doç. Cumhur FERMAN — Namık Zeki ARAL — Turhan DÎLLİGİL — Nazlı TLABAR — Cenah YAKAR — Avni BAŞMAN — Seyfi KURTBEK — Dr. Esad EĞİLMEZ — Bilge KARASU — Orhan Remzi YÜREĞİR — Şeref GÜRSOY — Melih BAŞAR — Haydar ÖZAKMAN — Tevfik ÜNSÎ — Cevdet KARATAŞ — Eşfak AYKAÇ

Ressam:

İzzet ÇETİN — AYHAN

Karikatür

TURHAN

Fotoğraf

Mehmet SÜRENKÖK — Naci YILIDIR1M

Klişe:

Kemal ONGAN

***

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

***

Dizildiği ve basıldığı yer:

Güzel Sanatlar Matbsası

Kapak Resmimiz

NAZLI TLABAR

Erkeklerden fazla rey alan kadın mebus

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bu sayımızda size, şimdiye kadar olduğundan da dolgun bir mündecat ve daha çok "tanınmış imza" takdim edebildiğimiz için hakikî bir memnunluk duymaktayız. AKİS, daha ilk nüshasında verdiği söze sadık kalarak, daima tekâmül yolunda ilerleyerek, sizleri mutlaka mecmuanın birer tiryakisi haline getirecektir.

Sayfaları çeviriniz; AKİS'ten başka bir yerde bir arada görünmelerine imkân bulunmayan — siyasî kanaatlerinden dolayı —, fakat hepsi, fikir bakımından aynı seviyede olan mümtaz şahsiyetlerin değerli yazılarına rastlayacaksınız. Bu mümtaz şahsiyetler, hüviyetini çok iyi anladıkları AKİS'e yazı vermeyi kabul etmek suretiyle, dünyanın bütün ileri demokrasilerinde olduğu gibi bizim memleketimizde de bir yayın vasıtasının, pekâlâ "ne o yandan, ne bu yandan" olmaksızın vazife görebileceğini, hattâ buna, fikir hayatımızda ihtiyaç bulunduğunu anlatmak istemişlerdir.

Samed Ağaoğlu, Demokrat Parti içinde bir temayülü, bir fikri, bir zihniyeti temsil eden adamdır. Onun, şu veya bu mevzuda ne düşündüğünü bilmek, — düşüncelerine iştirâk etmeyenler, hattâ onlara karşı cephe alanlar için bile — bir zarurettir, şarttır.

Ahmed Şükrü Esmer, Cumhuriyet Halk Partisinin dış politika görükudretli şekilde ifade ettmeye salahiyetli kalemdir. Evvelâ Ulus'ta, sonra Yeni Ulus'ta, şimdi Halkçı'da günün haricî siyaset meselelerîhi mensup olduğu Partinin göziyle tahlil eden Ahmet Şükrü Esmer, iktidarın ve muhalefetin, prensiplerinde mutabık kaldıkları dış politikamızın neresinde uyuşulamadığını göstermektedir.

Namık Zeki Aral, muhalefetin 1 numaralı iktisstçısıdır ve iktidarın iktisadî tutumuna ilmin silâhlariyle hücum etmektedir. Namık Zeki Aral, münakaşayı miting havasından kurtarıp gerekli seviyeye getirdiğinden dolayı fikirlerine iştirak eden veya etmeyenlere daima hürmet telkin etmiş, çok zaman kuvvetli düşünçeleri karşısında muhataplarına susmaktan başka yapacak şey bırakmamıştır. AKİS, Namık Zeki Aral'in yazı ailesine katılmayı kabulünden dolayı memnuniyetini ifade eder.

Avni Başman, Demokrat Parti hûkümeslerinden ilkinin Maarif Vekilidir. Sadece Maarif değil, bütün kültür hayatımızda birinci plânda bir şahsiyet olan Avni Başman, hayatının her anında doğru bulduğuna doğru, eğri bulduğuna eğri demekten ve mensup olduğu Partinin beğenmediği hareketlerini tenkidden çekinmemiştir.

Nazli Tlabar, Türkiyenin, siyaset sahasında, hiç şüphe yok, 1 numaralı kadınıdır. Büyük Millet Meclisine Türk Milleti 1954 genel seçimlerinde dört kadın mebus yollamıştır. Diğer üç kadın mebusumuz, kadın oldukları için bir "handikap" ile karşı karşıya kaldıkları ve daima er. keklerden az rey aldıkları halde Nazlı Tlabar, İstanbulda, listenin en yukarılarında bir yer işgaline muvaffak olmuştur. Kadınlarımızın, Nazlı Tlabar'dan öğrenecek, istifade edecek pek çok şeyleri bulunduğuna kani olduğumuzdan dolayıdır ki, bu sayımızda onun bir konuşmasın veriyoruz.

Seyfi Kurtbek, Millî müdafaa meselelerini en iyi anlayanların başında gelir. Üç lisana mükemmel şekilde vâkıf bulunan, mütemadiyen okuyan, tetkik eden, şahsî tecrübesini ilim ile destekleyen - Demokrat Parti Hükümetinin eski Millî Müdafaa Vekili Seyfi Kurtbek, fikirleri, ordunun bilhassa genç subayları tarafından mutlaka okunması, bilinmesi gereken adamdır.

Bu siyasî şahsiyetlerin yanında AKİS, devrimizin hiciv üstadı Fazıl Ahmed Aykaç'ın manzum hicivlerini zaman zaman sizlere sunmak imkânını temin ettiğinden dolayı bahtiyardır.

İşte biz, "ne o taraftan, ne bu taraftan olmayı" böyle anlıyoruz. Biz, tâbir caizse tarafsız değil, çok taraflıyız. Bir değer ifade eden her fikre, AKIS'in sütunları açıktır

Hakikî fikir hayatı, kanaatimizce her şeyden evvel hazımı icap ettirir. Bu birinci adımı atamıyanların, o yolda yürümeleri imkânı kalmaz.

AKIS, daha ilk çıktığı günden itibaren, "ne o taraftan, ne bu taraftan" olduğu halde, hem o tarafın, hem bu tarafın bazı zümreler ince mutlaka "karşı tarafta görülmek istenilmiştir. Kendilerine bunun bir hata olduğunu ifade etmek lâzımdır.

Herkesin siyasî kanaati vardır ve AKİS'in başında bulunanlar da elbet te ki muhtelif meselelerde, muhtelif şekillerde düşünmektedirler. Fakat onların da düşünceleri AKIS'i değil, kendilerini istilzam eder ve AKİS sütunlarında o fikirlerin müdafaasına, diğer fikirlerden, hattâ karşı fikirlerden daha fazla hak tanınmamış-' tır. Kendileri, lüzum gördükçe, kendi fikirlerini imzaları altında savunmaktan elbette ki çekinecek değillerdir.

Fakat mecmuaları, şahıslarla karış tırmamak şarttır. Bîr mecmuanın ha kik! sahibi, — tekrar edelim —, onu çıkaranlar değil, okuyanlardır.

AKİS

Meclis

Hükümetin düşündüğü kanunlar

Mardinin yeni Demokrat Milletvekili, Ankara Palasta geniş koltuğa yaslandı, alnında biriken ter tanelerini mendiliyle silerken:

"— Galiba burası, yazın, bizim taraftan da sıcak okuyor" diye söylendi.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, hiç olmazsa ekseriyeti temin edecek sayıda âzası, bu yıl, temmuza kadar Ankarada kalacaktır. Meclis, yaz tatiline, hükümet tarafından peyderpey sunulacak kanun lâyiha ve tekliflerini intaç etmeden girmeyecektir.

Kanun teklifleri, seçimlerden çıkarılan derslerin neticesi olacak ve çeşitli mevzularda ya yeni hükümler koyacak, ya da esaslı değişiklikler yapacaktır. Bunların bir kısmı 2 Mayısın hemen arefesinde ve akabinde görülen ve millet tarafından şikâyetlere vesile olan aksaklıkları bertaraf gayesini güdecek; fakat bir kısmı da, daha ziyade iktidarda bulunan partinin "politik" hayrı gözönünde tutularak hazırlanacaktır. Daha doğrusu, politik hayrı sanılan hususat gözönünde tutularak...

Ele alınacak kanunların başında seçim kanunu gelmektedir.

Seçim kanununda tadilât

İktidar partisinin bir muayyen zümresi, tıpkı milletin heyeti umumiyesi gibi, 1954 genel seçimleri kampanyasmın cereyan tarzını beğenmemiştir. Yalnız bu zümrenin, milletin heyeti umumiyesinden ayrıldığı nokta şuradadır ki, onun kanaat ince durumun bütün vebali muhalefete aittir. Bu bakımdan seçimler esnasında partilere verilen haklar tahdit edilirse, kampanya daha sıkı tarzda murakabe altında bulundurulursa zarar azalacaktır.

Formülün demokratik olduğunda şüphe yoktur. Ancak, "Partiler" tâbiri, iktidarda bulunan partiyi içine alıyorsa da, iktidarın kendisi bundan hariç bırakılmaktadır.

: Düşünülen tadillerin, memlekette hiç şüphe yok en ziyade gürültü uyandıracak olanı radyoda seçim zamanı siyasî partilere ayrılan konuşma saatlerinin kaldırılması yolundaki tadil olacaktır. Böyle bir niyet, Demokrat Partinin bazı ileri gelenlerinde maalesef mevcuttur, havada bu temayül vardır ve teklif Meclise gelirse iltifat görmesi kuvvetle muhtemeldir.

Düşünülen şudur: Muhalefet partileri sözcüleri,, devletin radyosundan devletin büyüklerine sövmekte, onları milletin gözünden düşürmeye çalışmakta, "yalan, iftira, tezvir" silâhlarını fütursuzca kullanmaktadırlar.

Buna mâni olmanın, konuşmaları sansür etmenin imkânı yoktur. O halde ne yapılsın? Bu hak, topyekun kaldinisin! İktidarda bulunan parti dahil, hiçbir parti sözcüsü devlet radyosunda konuşmasın.

Ama, bir de devlet erkânı vardır. Reisicumhur 'nutuk söyler, Başvekil nutuk söyler, vekiller nutuk söyler. Bu nutuklar, seçim zamanına tesadüf edebilir. Bu nutuklarla, iktidarın icraatı övülebilir. Radyo, mademki devletin radyosudur ve konuşan, devleti i-

Bir Resim, Bir Müşahede

Samed Ağaoğlu

AKİS benden bir yazı istedi. Ben onlara bir kısmı kendilerini tenkid eden bir makale veriyorum. Da. ha ziyade geniş bir aktüalite mecmuası mahiyetini gösteren AKİS'in bunu da bir hâdise olarak karşılamasını, kızmadan, irkilmeden kabul etmesini bekliyorum.

Mecmuanın bir sayısında bir resim gördüm. Hükümet programı okunurken Büyük Millet Meclisini gösteriyor. Meclis, Başvekili alkışlamaktadır. Fakat hu resim bu alkışları değil, bir zatın alkışlamadığını göstermek için konulmuş! Altında da bu maksat açıkça yazılı!

Şimdi AKISI çıkaran, hepsi de birer kıymetli genç istidat olan arkadaşlarıma gene kendi köşelerinde hitap edebilirim:

Yaşadığımız devirde, bilhassa demokrasilerde matbuat büyük bir kuvvettir; milletin gözüdür, kulağıdır, bir çok defa da rehberidir. Bunun içindir ki, demokratik rejimlerde matbuat müntesiplerine şerefli vazifeler, ağır mesuliyetler teveccüh e. der. Hakikate saygı göstermek, hâdiseleri tahriften çekinmek bu mesuliyetlerin başında gelir.

AKİS'de çıkan bu resmi, altındaki yazıyı gazetecinin mesuliyeti prensibinin içinde tahlil edelim:

540 mebusun bulunduğu bir toplantıda, hükümet programının şu veya bu noktasında alkışa bir veya bir kaç mebusun katılmaması neyi ifade eder? Hangi hakikatin delilidir? Alkış, bir tasvip işaretidir. Bazan da sükût en beliğ bir tasdik tezahürü sa yılır.

O halde genç arkadaşlar bu resmi neden basmışlardır? Demek ki bir maksatları var; bu hâdiseyi istedikleri gibi tefsir etmek niyetindedirler; bir teşhir yapmak istiyorlar. Peki, kimi kime karşı? Başvekil kendisini, programının şu veya bu noktasında alkışlamadığı için bir mebusa, bir arkadaşına infial duyacak değildir. Programın herhangi bir kısmını alkışlamadığı için de bir mebus, Baş. vekile karşı bir hareket yapmış vaziyette teşhir olunamaz.

Ben, AKİS'in kıymetli yazarlarına, kendilerini bu değersiz tesbitlerden korumalarını hararetle tavsiye edeceğim. Bu sözlerim, bir tenkidden ziyade bir irşattır. Yaşım hepsinden ileridir. Biraz da tecrübelerim var. Kendilerine lâyık olan yola koyulsunlar ve emin olsunlar ki yakında bu memleketin en büyük, en çek okunan, yazılarına en çok kıymet verilen mecmuasının sahibi olabilirler.

Resim hakkında düşüncelerim bun den ibaret. Şimdi müşahedeme geçi' yorum:

Muammer Karacanın "Cibali Karakolu" na gittim. Muammer de, arkadaşları da hakiki sanatkârdırlar. Bunun üstünde durmak bile fazla. Asıl dokunmak istediğim husus şudur:

Şu bir tek tuluat oyununda cemiyetimizin bir çok kusurları, bir çok noksanları samimiyetle meydana konulmuş bulunuyor! Bir polis karakolu, eşyasından emniyet âmirine kadar iyi ve fena tarafları ile, maddi, manevî mevcudiyeti ile olduğu gibi gözümüzün önündedir. Tiyatro bir cemiyetin inkişafında mühim rol oynayan müesseselerden birisidir. Onun vasıtasiyle güzele, iyiye, mükemmele doğru istikamet a. lan cemiyet yine onun penceresinden kendi içini kirleten, bünyesini kemi. ren illetleri, ihmalleri, ahlâksızlıkları görür. Bunun, içindir ki tiyatro bir cemiyette hem ileriye götüren bir rehber, hem bir otokritik vasıtasıdır. Bizde devlet tiyatrosu ve İstanbul şehir tiyatrosu birinci vazifeyi yerine getirmeğe çalışıyorlar. İkinci vazife ise bugün yalnız Muammer Karaca ve arkadaşlarının omuzlarına yüklenmiştir. Diyebiliriz ki Karaca, Naşitleri, Kel Hasanları tekâmül ettirerek Fransada Molyerin, Rusyada Gogolun yaptığını bizde yapıyor.

Fakat derhal ilâve edelim:

Devlet tiyatrosu ve İstanbul şehir tiyatrosu devletin maddi ve mânevi yardımlarından mümkün olduğu kadar istifade ettikleri halde Muammer Karaca ve onun gibi sanatkârlar bu yardımlardan hemen hemen mahrumdadırlar.

Halbuki yapılacak yardımlar, gösterilecek himaye doğrudan doğruya cemiyetimizin hayrına olacaktır. Ancak burada da şu çok mühim şart kendisini ortaya koymaktadır:

Yardımı yapacak olan devlet tiyatrodan kendi lehine mukabele bek lememelidir. Yardım ve himayenin hedefi otokritiği takviye olmadıkça, onu öldürmek suretiyle fayda yerine zarar getirmekten başka bir netice vermez

Başvekil Amerikaya uğurlanıyor
Kendisini saranlar arasında, Adnan Menderesi bulana AKİS mükâfat verecek

dare edenlerdir, nutukları verir. Bu suretle is halledilir, millet "iğfal" olunmaz.

Ümit ve temenni edilir ki, yukarıdaki temayülün demokrasi adı verilen sistemle ne derece zıt olduğu Demokfat Parti ekseriyetinin gözünden kaçmaz ve bu tâdil tasavvuru, bir tasavvurun ötesine geçmez.

Memurların durumu

Seçim kanununda düşünülen ve tahakkuk edeceği kati surette anlaşılan diğer bir tâdil, memurların durumu ile alâkalıdır. Seçim zamanı pek çok memur adayın, seçimlerde kazanamasalar bile tekrar memuriyetlerine dönebileceklerinden emin halde, hiç fütursuz, kendilerine verilen şifreli emirleri mitinglerde açığa vurmalarının memleket ve millet için ne derece zararlı olduğu aşikârdır. Bu durumdan, milletin her tabakası şikâyetçi olmuştur. En basit ahlâk kaidesine riayet edecek kadar izan gösteremiyen bu kim selere, izanı kanunla öğretmek icap etmektedir.

Yapılacak tadille, memurlar, herhangi bir partiden aday olmak arzusunu izhar ettikleri takdirde, bu haklarını kullanabilmek için, tıpkı subaylar gibi ve seçimden altı ay evvel istifa etmek zorunda kalacaklardır,

1954 seçimlerinde sırlar ifşa eden, bir kaç gün evvel temsil ettikleri hükümete bir kaç gün sonra en ağır şekilde hücum eden memurlara gelince, bu hareketleri zaten muhtelif kanunlarla cezalandırılmaktadır. Şimdi, çeşitli kanunlara serpiştirilmiş bulunan bu müeyyideler toplanacak ve. memurun vazifeden ihracına kadar giden cezalar verilecektir. Ceza verilirken suç olarak, bir partiden aday olmak fiili ele alınmayacak, — zira, karnın buna cevaz vermektedir —, fakat memurluk vazifesiyle kabili telif görülmeyen — sır ifşası, hükümeti tenkid, âmirlerinin aleyhinde bulunma — hareketler gözönünde tutulacaktır.

Bu suretle tasfiyeye uğratılacaklar, muhalefet partilerinden namzetliklerini koyup, sözle hükümete tecavüzde bulundukları anlaşılan memurlar olacaktır.

Mütehavvil adaylar!

Gene seçim kanununda düşünülen başka bir tadil, aynı adamın, otel odası değiştirir gibi parti değiştirmesini, bir partinin yoklamasını kazanamazsa, namzetliğini öbür partiden koyabilmesini önlemek gayesini güdecek tir,

1954 seçimleri, garip nümuneler — zayıf ahlâk nümuneleri — göstermiştir. Bazı şahıslar muhtelif partilere toptan müracaat etmişler, hangisinden iltifat görmüşlerse, onun arabasına binmişler, hepsinin yoklamasında şanslarını denemişlerdir. Hattâ, aynı ilde, iki partinin birden aday listesine girmeye muvaffak olan açıkgözlere rastlanılmıştır.

Bu gibi hareketlerin, ne kadar yersizre küçük hareketler olduğunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. Gönül elbette isterdi ki böyle kimseler, kendilerine. kanunlara lüzum kalmaksızın, bir hareket serbestisi bulamasınlar, âdetler, teamüller, ananeler ve âmme vicdanı onlara mâni olsun. Fakat tatbikat göstermiştir k,i bu, henüz kabil değildir, O bakımdan, bir takım müeyyidelerin konulması yoluna gidilecektir.

Belediye seçimleri

Seçim kanunu değiştirilirken, belediye seçimleri de unutulmayacak, o mevzuda da bazı değişiklikler yapılacaktır. Bunların başında, yedeklerle asillerin ayrı ayrı seçilmesi gelmektedir.

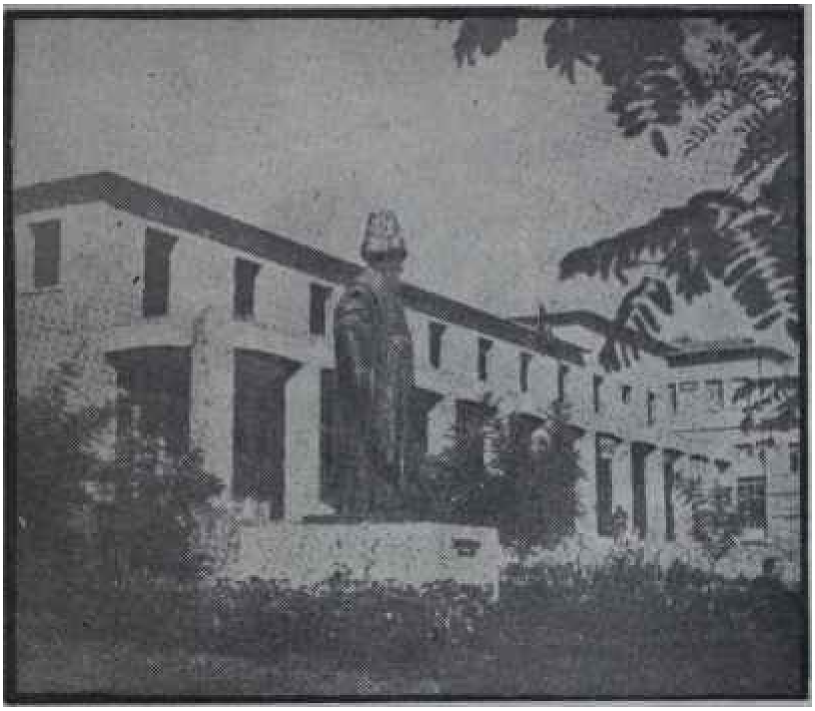
Bilindiği gibi halen, namzetlerin içinde en fazla rey alanlar, mevcut yerlere asil, onlardan sonra gelenler de yedek olarak seçilmekteydiler. Şimdi bu durum değiştirilecek, asiller asil, yedekler yedek listesinde bulunacaklar, ne kadar asile ve ne kadar yedeğe ihtiyaç varsa, o sayıda âza intihap olunacaktır.

Bunun gayesi şudur: Partiler muayyen sayıda namzet gösterdiklerinden, yedekler mecburen asillikleri kay betmiş parti mensupları olmakta, bu da Meclislerin kuruluşunda bazı garip vaziyetler meydana getirmektedir. He men her meclisin asilleri bir partiden, yedekleri öbür partidendir. Hattâ aralarında, çok sayıda rey farkı bulunsa bile...

Partiler bakımından — asillikleri kazanan partiler bakımından — mahzuru aşikâr olan bu vaziyet de yeni tadille önlenecektir.

Büyük Millet Meclisi, bu ana kanun lardan başka bazı hususî mevzulardaki kanunları da ele alacaktır.

Bu kanunların arasında, muhtelif

Nevşehirden bir görünüş
Acaba İbrahim Paşa hangi partidendi?

yeni vilâyetler kuran veya bazı vilâyet merkezlerini ilçe yapan kanunlar da bulunmaktadır

İdare

Küçük politika oyunları

1954 senesi martının,9 uncu günü, Türkiye B. Millet Meclisine Başvekâlet Muamelât Umum Müdürlüğü Tetkik Müdürlüğünden 71/2766 sayı ile bir yazı yazılıyordu.

Yazıyı Başvekil Adnan Menderes imzaladı ve Meclise gönderdi.

Yazı şu idi:

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Malatya vilâyetine bağlı Adıyaman adiyle yeniden bir vilâyet kurulması hakkında Dalihiliye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 6.III.1954 tarikinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibe lâyihası ve ilişikleriyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arzederim.

Başvekil
Adnan Menderes

Esbabı mucibe lâyihası çok mutedil bir dille kaleme alınmıştır. Hattâ:

Cumhuriyet devrine kadar muhtelif safhalar arzeden idare taksimatımızın Cumhuriyeti müteakip bugüne kadar geçirdiği değişikliklere bir göz atacak olursak hepsinde halka hizmetin bir prensip olarak kabul edildiği görülür.

Denilmek suretiyle, eski iktidara bir hücum fırsatı kaçırılıyordu ama, gene de Malatyanın Adıyaman, Besni, Kâhta ve Gerker kazaları Adıyaman ismi altında, ayrı bir vilâyet haline getiriliyordu.

Malatya, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkam İsmet İnönüyü ve onun başında bulunduğu listeyi seçen, yani muhalefete rey veren vilâyettir.

1954 senesi Mayısının 29 uncu günü, Anadolu Ajansının haber bülteninde şu telgraf vardı:

Ankara. 29 A.A — Öğrendiğimize göre Nevşehirin vilâyet olması hususunda, hükümetle temas etmek üzere bir heyet, Nevşehirden Ankaraya gelmistir. Talepleri hükümet tarafından hüsnü kabul görmüş ve bu arzularının, Kırşehir vilâyet merkezinin Nevşehire nakli suretiyle mümkün olacağı anlaşılmıştır,

Kırşehir Cumhuriyetçi Millet Partisi sözcüsü Osman Bölükbaşı ve onun başında bulunduğu listeyi seçen, yani muhalefete rey veren vilâyettir.

Bu suretle, iktidarı desteklemeyen vilâyetlerinin "bu cüretlerinin cezasını çekecekleri" yolunda, Demokrat Partinin müfritlikleriyle tanınmış bazı simaları tarafından seçimlerden önce ve sonra yapılmış tehditlerin tatbik mevkiine konulmak üzere olduğu havası, yanlış veya eğri, memlekette yaratılmıştır.

Gerci Adıyamanlılardan müteşekkil bir heyetin Ankaraya geldiği; Deotokrat Parti erkânı ile görüşmelerde bulunduğu; bu müracaatlarının yeni olmayıp senelerden beri tekrarlandığmı söylediği; bunun particilikle alâkalı görülmemesi gerektiğini ifade ettiği hep hakikattir. Adıyamanın büyük bir kaza olduğu da malûmdur.

Ama kim der ki, Adıyaman, sadece Adıyamanlılar istiyor diye vilâyet haline gelmektedir, o insan yanılır.

Kırşehirin durumu, daha da gariptir. Oradan gelmiş, ciddî ve ısrarlı bir istek de yoktur. Nihayet, Türkiyede pek çok kaza halkı, kendi kazalarının vilâyet olmasını arzu etmekte, bunu temine çalışmaktadır. Nevşehirlilerin dileği de, bundan Ötede bir mâna ifade etmemektedir. Fakat bu neviden temennilerin hiç biri "hükümet tarafından hüsnü kabul" görmediği gibi, görse bile hüsnü kabulün Anadolu Ajansı ile ilânı alışılmış şey değildir.

Bunlar, idarî olmaktan ziyade, bir küçük politikanın icaplarıdır ve zararları Malatya veya Kırşehirliler kadar, hattâ onlardan çok bizzat iktidar parti sine dokunur.

Kırşehirin vilâyet merkezi olmaktan çıkarılması keyfiyeti, böyle bir harekete cam gönülden taraftar olan Adliye Vekili, eski Kırşehir ve yeni Ankara Mebusu Osman Şevki Çiçekdağı gazetelerin oklarına hedef yapmıştır. Osman Şevki Çiçekdağ, kendisine müracaat eden Kırşehirlilere bu yolda sözler sarfetmiştir, ama onu hareketin motörü sanmak hatadır. Çiçekdağın, bu kadar nüfuzlu olmadığı, vilâyetleri kaza yapacak bir kudrete parti içinde — ve dışında — sahip bulunmadığı bilinmektedir. Karar daha yukarılara aittir.

Seçimlerde reyini iktidar partisinden esirgemiş diğer iki vilâyetimiz olan Sinop ile Kars hakkında, henüz düşünülmüş bir şey bulunmadığı öğrenilmiştir.

Uslu çocuklara mükâfat

Şubat ayının bir soğuk günü, merkezi New- Yorkta bulunan Birleşmiş Milletler Teşkilâtında (P 1) sınıfı-

Memleket Hikâyelerinden

Sevgiliniz, nişanlınız, hattâ karınızla park mark gibi yerlerde azıcık samimi şekilde dolaşamazsınız

Mutlaka karsınıza sert bakışlı bir kaç jandarma çıkar.

Jandarma ırz bekçisidir; böyle lâubaliliklere müsaade edemez.

Taşra şehirlerinde hanımlar acık kolla, çıplak bacakla, hattâ başörtüsüz dolaşamazlar.

Karşılarına din adamları çıkar.

Din adamı ırz bekçisidir; böyle hafifliklere tahammül edemez.

Derken efendim, bir kadını dolmuştan kaçırıp ırzına geçerler...

Suçlu kimdir bilir misiniz? Jan - darmalar!...

Bir kızı kandırıp onun da ırzını berbat ederler; bu sefer de sanığın bir din adamı olduğu anlaşılır...

Galiba jandarmalarla imamlar ırz bekçiliği ede ede, nihayet kendilerini mal sahibi zannetmiye başladılar

Çetin Altan

Halim Alyot
Cezalandırılan haşarı çocuk

na dahil bir memur, Türkiyeye gelmek üzere New.York hava meydanından tayyareye biniyordu. (P 1), Birleşmiş Milletler Teşkilâtına girenlerin ilk işgal ettiği mevkidir, yani ehramın altıdır.

Bahis mevzuu memur, Yeni Zelanda mandası altında bulunan topraklarla meşgul dairede bulunuyordu.

Amerika da âdet olduğu veçhile fotoğrafların ışıkları parladı, eller sallandı, resimler alındı ye tayyare kalktı.

Memurun adı, Muammer Baykandı.

Muammer Baykan, Çanakkaleliydi ve hemşehrilerinin daveti üzerine, mebus olmak üzere vatanına dönüyordu.

Seçim kampanyasının başlamasına, henüz vakit vardı. Fakat gelmek, kaza kaza, bucak bucak, köy köy dolaşmak, her bir seçmenle ayrı temas ve onları ikna etmek, parti teşkilâtile görüşmek — Muammer Baykan, namzetliğini Demokrat Partiden koyacaktı — onları tanımak ve kendini tanıtmak gerekiyordu.

Hayatının hayli uzun bir kısmını Amerikada geçiren kimseler için, halk la münasebet peydah etmek, propaganda denilen makineyi gerektiği gibi işletmek, daha "şark işi" çalışan rakipleri, mahallen kuvvetli de olsalar alt etmek nisbeten kolaydır. Üstelik Muammer Baykan, sağlam bir de tah sil görmüştü, İstanbul Üniversitesinde iktisat ve hukuk fakültelerinden diplomasını aldıktan sonra aynı üniversitede bir müddet tedris vazifesinde bulunmuş, sonra Amerikaya giderek orada Colombia Üniversitesinde ihtisas yapmıştır. Bu arada tetkiklerde bulunmak üzere Birleşmiş Milletler Teşkilâtiyle temas tesis eden Muammer Baykan, orada vazife de almıştır.

Türkiyeye geldiği zaman bu vasıflarından lâyıkı veçhile istifade etmesini bilmiş ve Çanakkalede hakikaten parlak bir seçim kampanyası yapmıştır.

Aynı kampanyayı kendisiyle beraber yapan biri daha vardı: Basın ve Yayın Genel Müdürü Halim Alyot.

Şimdi Halim Alyot vazifesinden alınmış ve yerine Muammer Baykan tâyin edilmiştir.

Hikâyenin zaten alâka uyandırıcı kısmı, o kampanyadan sonra başlar.

Okuyucularımız, Halim Alyota yok lamayı kazandıktan sonra nasıl feragat teklif edildiğini, onun niçin red cevabı verdiğini, sonra Çanakkaleye giderek adaylığım müstakilen koyduğunu ve bir kaç bin reyi ancak topladığını bilmektedirler (AKİS, Sayı: 1—15 Mayıs 1954).

Muammer Baykan aynı teklifle karşılaşınca evvelâ titizlenmiş, hattâ iktidar partisinin sözcüsünden oldukça şid detli bir ihtar almıştır. Fakat ihtar geç kalmıştır. Zira o zamana kadar aday, Ankaraya gelip partisinin ileri gelenleriyle teması kabul etmiş bulunuyordu.

Temas, hayli heyecanlı bir hava içinde cereyan etmiş, Muammer Baykan, çocukları tahsil için yabancı mem leketlerde bulunan babaların kalbine seslenmek kudretini göstermiş, yurda dönünce aynı muameleye maruz kaldıkları takdirde yüreklerinde uyanacak derin infiali ve kırgınlığı bahis konusu etmiştir.

Fakat, feragat teklifini de ,bütün uslu çocuklar gibi kabul etmiş ve Çanakkaleye giderek, artık adayı olmadığı, fakat benimsediği partisinin zaferi kazanması için var kuvvetiyle çalışmıştır.

Muammer Baykan, şimdi Basın ve Yayın Genel Müdürlüğüne vekâleten tâyin edilmiş bulunuyor.

Seçim

Dar bölgelere doğru

Genel seçimlerin verdiği netice, Partilerin Büyük Millet Meclisindeki temsillerinde, memlekette aldıkları reylerle nisbetsizlik sadece kaybeden değil, kazanan partide de seçim sistemi üzerinde durmak lüzumunu ortaya koymuştur.

Gerçi henüz partilerin hiç biri, bu mevzu hakkındaki düşüncelerini belirli bir tarzda ortaya koymamıştır. Salahiyetli hiç, bir ağız — ne de, salahiyetsiz — bu mevzuda bir istek ileri sürmemiş, kendisinin veya partisinin ne düşündüğünü açıklamamıştır. Söylenilenler bir hasbıhal veya "lâf" mahiyetinden ileri geçmemiştir. Cumhuriyet Halk Partisinde Kasım Gülek, bugünkü sistemin zararları üzerinde durmuş, Nihad Erim de bazı makaleler yazmıştır. Fakat bunları, resmî görüşler olarak kabul etmek zordur. Tenkid, bir mukabil teklifi ihtiva ettiği takdirde hakikaten kıymet kazanır.

Buna mukabil, sistem sayesinde Mecliste görülmemiş bir ekseriyet kazanan Demokrat Partide aynı mesele üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır.

Evvelâ, hatırdan sureti katiyede çıkarılması gereken husus, ekseriyet usulünün değiştirileceğidir. İktidar

Muammer Baykan
Mükâfatlandırılan uslu çocuk

Partisinde hiç kimse buna taraftar değildir. Aksine, Türkiye gibi müstakar hükümetlere muhtaç memleketlerde nisbî temsilin tevlit edeceği zararlar ve tehlikeler her fırsatta belirtilmektedir.

Buna mukabil, partinin aydınları, bugünkü iptidat sistemin de daha az zararlı ve tehlikeli olmadığı noktai nazarım savunmakta ve bir çare düşünülmesi lüzumunu ileriye sürmektedirler.

Mesele, parti düşüncelerinin üstünde — hattâ içinde — mütalâa edildiği zaman hemen görülmektedir ki, umumî efkârda vukua gelecek ufak bir kayma, bütün siyasî müvazeneyi altüst edebilmektedir.

Demokrat Partinin ileri görüşlü erkânından biri, bize:

"— Unutmamak lâzımdır ki Cumhuriyet Halk Partisi, 1950 seçimlerinin arefesinde seçmenlerin ekseriyetinin gene kendisini destekleyeceği kanaatinde bulunuyor ve sistemi menfaatine uygun bulduğundan değiştirmeye yanaşmıyordu. Bizim de, 2 Mayısın arefesinde, zaferimizden şüphe ettiğimiz, orada veya burada kaybetmek endişesi duyduğumuz zamanlar olmuştur. Gerçi bu endişeler tahakkuk etmemiştir, ama bir çok yerde tümen tümen mebusluğu az sayılacak farklarla elde ettiğimiz unutulmamalıdır. Yarın, bu "az farklar" karşı partinin lehinde teçelli edebilir ve "tümen tümen mebusluklar orası tarafından kazanılır" demiştir.

Demokrat Partide üzerinde durulan nokta, seçim bölgelerinin vüs'ati ile oynamaktır. Kısaca, ekseriyet usulünü muhafaza edip, dar bölge sistemine gitmektir.

Dar bölgelerin, Demokrat Parti için fazla zararlı olmayacağı da, tezin parti dahilindeki müdafaasında en kuvvetli silâh olarak kullanılmaktadır. Dar bölgeler, bizim idarî taksimatımız. da, kazalar olabilir. Kaza kaza seçim neticeleri tetkik edildiği zaman görülmektedir ki, eğer vilâyetler değil de kazalar bir bölge sayılmış olsaydı, Demokrat Parti Meclise gene, üç aşağı beş yukarı aynı sayıda mebusla gelecekti. Gerçi kazalarda, partiler arasındaki farklar bazan pek azalmaktadır ama, gene de hemen her yerde Demokrat Parti, rakiplerinden ileri vaziyettedir.

Mamafih, şimdilik gişirlen hareket, fikirlerin tebellür etmesine çalışmaktan ileri, gitmemektedir. Demokrat Parti erkânı, dar bölgeye taraftar olmakla beraber herhangi bir karara var madan önce "son durumdu bilmekte fayda görmektedir. Demek oluyor ki, eğer seçim sisteminde bir değişiklik yapılırsa, bu bugünün veya yarının meselesi olmayacak, müteakip senelerde ele alınacaktır.

Belki tetkik ve komisyon faaliyetleri, heyecanlı kimseleri avutmak maksadiyle bir müddet sonra başlayabilir.

Fazıl Ahmetten Hicivler

Kafiyeli Mektup

— B. Toven'e —

(Devrimizin hiciv üstadı Fazıl Ahmet Aykaç, hiç bir yerde neşredilmemiş manzum hicivlerini AKİS'e vermeyi kabul etmiştir.

Okuyucularımız zaman zaman bu sütunlarda üstadın en güzel ve en zarif hicivlerini bulacaklardır.)

Bin ideal arkasında ısınmışım soğmuşum
Diyorlar ki bir yaz günü İstanbulda doğmuşum.

Geleceği görmedeyim düşündükçe geçmişi
Şöyle böyle beş yılım var bulmak için yetmişi!

Biraz sonra kapanacak yani ömrün kapağı
Doğduğum yer, Beyazıtta (Yahnikapan) sokağı.

Kim katışır bu âlemde Tanrımızın isine
Beni dahi tutup takmış işte deveran şişine!

Nice defa sararmışım, nice defa solmuşum
Ben kendime gülerken de gözyaşiyle dolmuşum!

Her saçmaya açılmış da hayalimin şişesi
Kısmet bu ya, hep kapalı talihimin gişesi!

Gerçi uyup Fikret Beye dedim: "Ne rab, ne ibâd"
Fakat bunlar boş lâkırdı; yaman şey çok şu hayat!

Yaman şey çok: Çünkü onda ne fikir var ne tasa
Aynı varlık gözlerinde Kolibri ve Yarasa!

Hele insan, garip mahlûk; tırtıl dolu dutları
Hakikaten kendi yapıp kendi kırar putları!

Hakikatler hayal olur, hayallerse hakikat,
Zira küçük çocuk gibi şu ihtiyar tabiat!

Pek sık duydum adını ben gerçi dağda, derede
Faziletin kendi fakat, bilmiyorum nerede!

Şemsettin Bey kurnazlıkta, şüphe yok ki Egin'li
Lâkin ciddi iş başında, biraz tuhaf beyinli!

Nihat Beyin bilirsin ki pek tez oldu Erimi
Fakat henüz anlamadım neye varır verimi?!

Benim bugün gördüğüm şey, sade dünün devamı!
Şimden sonra dipsiz sözler bizim için deva mı?!

Her ırmağın uğrağıdır siyasetin denizi
Gelir bir gün akar elbet Menderesi, Gedizi.

Ülkülerin otlağıdır hürriyetin çayırı
Yaylalardan daha hoştur bana onun bayırı

Çanaktaki aşureyi biz çatalla yiyoruz
Sonra tutup bu işe de inkılâptır diyoruz!

Hülâsası, bu sofradan ben bir lezzet alamam
Hele masal deryasına hiç de artık dalamam!

FAZIL AHMET AYKAÇ

(1949)

D.P.

Yoklama usullerinde ıslahat

Partiler seçimlerden, sadece memleket bakımından değil, kendi iç bünyeleri bakımından da dersler almışlar, aksaklık ve eksikliklerini görmek fırsatını bulmuşlardır. Bunlar tamamiyle realist bir şekilde ele alındığı ve parti menfaati yönünden incelendiği takdirde elbette ıslahı yoluna gidilecektir.

Demokrat Partide ilk hareket başlamış ve aday yoklamaları işi ele alınmıştır.

İktidar partisinde işler göründüğü kadar kolay geçmemiş, duyurulduğu kadar sessiz ve sakin cereyan etmemiştir. Genel İdare Kurulu çok gece sabahı bulmuş, hattâ Adnan Menderesin uykuyu unuttuğu zamanlar olmuştur. Başvekâletteki, Başvekilin dinlendiği küçük oda o sıralarda Menderesi evinden daha sık misafir etmiştir.

Bunların belli başlı sebebi, aday yoklamaları dolayısiyle teşkilâtta çıkan ihtilâflar olmuştur.

Demokrat Partide vazife alanlardan büyük bir kısmı, teğmen girip mareşallik bekleyenler gibi mebusluğu hedef bilmektedirler. Ocak, Bucak, İlçe ve İl Başkanlıkları hep bu yolda atılmış adımlardır. Mebusları ise, nazariyatta halk, fakat fiiliyatta bu insanlar seçmektedirler. Mebusluk isteyenlerin mebus namzetlerini tâyin salâhiyetini ellerinde bulundurmalarının mahzurları aşikârdır.

Seçimlerin arefesinde pek çok ilde, Demokrat Parti teşkilâtı içinde post kavgaları patlak vermiş, hizipler kurulmuş, bir takım mebuslar bu hiziplere dahil olup başkanlariyle müşterek listeler hazırlamışlar, diğer mebusları atlatmanın yollarını aramışlar, suyun başında bulunanların suyuna gitmeyi en uygun prensip bilmişler, karşılıklı taahhütler, vaadler yapılmış, ikna hususunda çeşitli vasıtalar kullanılmıştır. Bütün bunlardan, mebusluğun kalitesi zarar görmek tehlikesi geçirmiştir.

Demokrat Partide adayları, ocak, bucak, ilçe başkanları ve il başkanının dahil olduğu yoklama kurulu tesbit eder. Bu başkanlar bizzat mebusluk heveslisi olunca, teşkilâtı kendi lehlerinde çalıştırmaktan geri kalmamışlardır. Bir vilâyette, il başkanı mebus namzedi olursa, en kuvvetli yağiyette bulunacağından şüphe yoktur. Başkanlar, halen mer'i tüzüğe göre, vazifelerinden istifa etmeksizin yoklamaya girebilmekle, meselâ kendilerine pekâlâ rey verebilmektedirler.

Şimdi, yaz içinde toplantıya çağrılması beklenilen Büyük Kongreye sunulmak üzere Partide bir "Tüzük tadili" projesinin hazırlanmasına başlanılmıştır. Tadiller arasında en mühimi, mebus nazmetlerini, eğer teşkilâtın başındaysalar, altı ay evvel istifaya mecbur bırakacak hüküm olacaktır.

Kemal *Aygün*
Hükümetin Belediye Reisvekili

Gerçi henüz, tam mühlet tesbit edilmemiştir, ama temayül "altı ay"dır.

Belediyecilik

Ankarada Reis buhranı

İstanbulda valilik ile belediye reisliğinin ayrılması hususundaki kanunun çıkışından pek az zaman sonra, Ankarada, ayrı bulunan bu iki vazife fiilen birleştirilmiş oluyor. Ankara Valisi Kemal Aygün önümüzdeki belediye seçimlerine kadar, — eylül ayı —, belediye reis vekâletini de — kendi arzusu hilâfına ve reddi imkansız ısrarlar karşısında — deruhte edecektir.

Atıf Benderlioğlu
İhtiyatlı bir adam

Ankara Belediyesi iki aydır, başsız idare olunuyordu. Gerçi bu, şehrin durumunda bir değişiklik yapmış değildi, her şey gene intizamsız, gene kontrolsuz, gene pis idi ama, ne de olsa, belediyelerin başında bir belediye reisinin bulunması âdettir.

Atif Benderlioğlu, — şehrin son belediye reisi —, belediye meclisinin şubat devresi toplantılarının sonuncusunda istifa etmiş ve milletvekilliğine adaylığını koymuştu. O zamanlar Atıf Benderlioğlu, pek çok kimse gibi, seçimleri Demokrat Partinin, hiç olmazsa Ankarada rahatça kazanacağından pek de emin bulunmuyordu. Bu bakımdan, Dimyata pirince giderken, evdeki bulgurdan olmamayı daha ihtiyatlı saymış ve kendisine bir halef seçilmesine mâni olmuştu.

Halbuki belediye meclisi üyelerinden pek çoğunun kalbinde, uzun zaman dan beri bir aslan yatmaktaydı. Bilhassa Âdil Ünlü, Mahir Mavioğlu, Osman Memikoğlu ve Eftal Ciliv kendilerini reislik için en kuvvetli aday saymaktaydılar. Hattâ bu yolda, "seçim propagandası" na başlamışlardı.

Fakat belediye meclisi, vali tarafından, bir türlü toplantıya çağrılmıyordu. Azalar, bunun kolayım buldular. Meclis, kanunen, 1 haziranda hazirân devresi içtimalarına başlayacakti. Meraklılar, gündemin birinci maddesi olarak "Belediye reisi seçimi" nî koydurmaya muvaffak oldular.

Ancak, siyasî partilere mensup olmanın, mühim meselelerde bir derdi vardır: Kararlar, gurup halinde verilir.

Belediye Meclisi Demokrat Parti Grupu da, Meclisten evvel toplantıya çağırıldı.

Gurup reisi kürsüye geldiğinde, salonda büyük bir heyecan vardı. İlk sözü İl Başkanı Şemsi Demirkan aldı ve şöyle dedi:

"— Arkadaşlar, Partimizin Genel İdare kurulu, 2, 3 ay için belediye reisi seçilmesini uygun görmüyor. Bu bakımdan, reisliğin vekâleten idare edilmesi yolunda bir karar almamız gerekiyor."

Bu sözler, bir soğuk duş tesiri yaptı. Hayaller yıkılıyordu. Azalar, kendi aralarında «demokrasi», «şef», «hürriyet» kelimelerinin sık sık geçtiği münakaşalara girişmişlerdi.

Bir teklif yapıldı:

"— Biz seçsek, ne olur?"

"— Atarlar!"

"— O halde, bir namzet göstersinler, onu seçelim..."

Teklif mutedil göründü ve bir heyetin bu prensip etrafında Genel İdare Kurulu ile temasa geçmesi kabul edildi, toplantı da ertesi güne bırakıldı.

Kasım Gülek Basın Konferansında
Nihad Erimden mi dert yanıyor?

Fakat, Genel İdare Kurulu, musirdi. Heyete, belediye reisi seçilmemesi gerektiğini ifade etmiş, aksi halde reisin tanınmayacağını bildirmişti. Zaten Ankarada, hele seçimlerin arefesinde, Genel İdare Kurulu ile Teşkilât arasındaki anlaşmazlık kimsenin meçhulü değildi.

Tek çare: boyun eğmek!

Hem Kemal Aygün, hem belediye reisi, parti genel kurmayının arzusunu kabul ettiler.

Ankara valisi, eylülde seçilecek ve ekimde işe başlayacak yeni belediye meclisi, parti genel kurmayının arzusunu kabul ettiler.
diye reis vekâleti vazifesini deruhte edecektir.

C.H.P.

Ulus çıkamıyor

O gün, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Kasım Gülek'in üzerinde para bulunsaydı, hâdiseler bambaşka bir cereyan takip edecek, belki de "Yeni Ulus" Nihad Erimin değil, Partinin olacaktı.

O gün, "Ulus"un kapanmasının arefe günüydü. Cumhuriyet Halk Partisinin bütün mallarının "haksız ikti sap" lar olarak hazineye devri hususundaki kanun hazırdı, "Haksız iktisap" lar arasında, "Ulus" gazetesinin ismi değil ama, isminden başka her şeyi vardı.

Genel İdare Kurulunda, mesele enine boyuna görüşüldü. Partinin, hele o günlerde, bir neşir organına sureti katiyede ihtiyacı bulunuyordu. Bu hakikat herkes tarafından kabul edildiğinden, mesele gazetenin nasıl çıkacağını tesbite kalıyordu.

Para lâzımdı.

Kasım Gülek, hususî hayatında "Adanalı milyoner" dir. Paranın ondan istenmesi düşünüldü, İstendi. Kasim Gülek "yanında bulunmadığı" mazeretini ileri sürerek, bunu ertesi gün temin edeceğini söyledi.

İşte o bir gün, gazetenin mukadderatını tâyin ediyordu. Nihad Erim derhal faaliyete geçli ve "Yeni Ulus"u kendi adına çıkarmanın yolunu buldu.

Ertesi gün, Kasım Güleğe, paraya artık ihtiyaç kalmadığı bildirildi; Genel Başkan İsmet İnönü de Genel Sekrelerinin yanına gelerek, tatlı bir dille:

"— Bırakalım, gazeteyi Nihad çıkarsın" tarzında tasvibini ifade ediyordu,

Bu tasvip el'an devam etmektedir.

Ulus'un çıkıp çıkmayacağı hususunda ortaya her gün bir "söylenti" atılmaktadır.

Hakikat şudur ki, Cumhuriyet Halk Partisinin genel kurmayı, seçimlerden evvel toplanan fevkalâde kurultaya karşı, Şeref Uluğ'un ağziyle, gazete bahsinde bir taahhüde girmiştir.

Şeref Uluğ, parti organının, Partinin malı olarak mutlaka çıkarılacağını ifade etmiştir.

Seçimler malûm netice ile nihayet bulduğunda, şimşekler Nihad Erimin başı üzerinde çakarken "Yeni Ulus"u, eski "Ulus" haline getirme yolunda şiddetli bir temayül, bilhassa Genel Sekreter Kasım Gülek'in desteği ile belirmiştir. Hatta bu yolda, adımlar da atılmış, Nihad Erim gazetesindeki "Ulus" adını hakikî sahihine iade etmiştir.

Ama iş fiiliyata dökülünce, Genel İdare Kurulunda Nihad Erim ve taraftarlan, gazetenin mutlaka en mükemmel şekilde çıkması gerektiği tezini müdafaa etmişler ve kazanmışlardır.

Mükemmel gazete, mükemmel tesislerde çıkar. Mükemmel tesislerin kurulması ise, senelere mütevakkıftır. Ankarada serbest Rotatil olarak — o da, küçük boy — sadece Cemil Said Barlasın getirdiği eski model bir makine bulunmaktadır.

Gerçi Cemil Said Barlas ile Kasım Gülek arasında bir pazarlık yapılmamış değildir. Bu pazarlığın tafsilâtı ittiham ve karşılıklı ittiham halinde, partinin diğer bir takım iç çamaşırları ile beraber, Halkçı (Nihad Erim) ve Son Havadis (Cemil' Sait Barlas) tarafından ortaya dökülmüştür.

Nihad Erimin gazetesi, Cemil Sait Barlasın Ulus'u basmak içîn her gün Partiden 450 lira istediğini yazmış, Cemil Sait Barlas ise talep ettiği paranın sadece 400 lira olduğunu bildirmiştir. Münakaşa, sert bir tarzda cereyan etmiştir.

Halbuki mesele dört yüz veya dört yüz elli lira meselesi olmaktan uzak. tır.

Kurultaya kim, elinde bir gazeteyle gidecektir? Nihad Erim mi, Kasım Gülek mi?

Şimdilik Kasım Gülek eli boş kalmışa benzemektedir. "Mükemmel tesis" ler beklenildiği takdirde, bir kaç kurultay daha, Parti bir gazeteye sahip olmaksızın toplanıp dağılacaktır.

Bu arada bir gazetenin sahibine sağladığı hem malî — ve daha mühimi — hem de siyasî bütün faydalardan Nihad Erim istifadede devam edecektir. Gazetenin adı, ister Halkçı, ister Yeni Ulus olsun!

Amerika

Amerika seçime hazırlanıyor

Başkan Eisenhower
Yoksa Maurice Chevalier mi?

Amerika, önümüzdeki kasım ayında yapılacak kısmi seçimlere hazırlanıyor. Birçok vilâyetlerde hazırlık yoklamaları bitmiştir. Ocakta Amerikalı vatandaşlar, Mümessiller Meclisinin tamarnını yenileyecekler. Yani ceman 435 üye seçilecek. Ayan Meclisinin de üçte ikisi yenilenecek. Ayan Meclisi 96 üyeden ibaret olduğuna göre aslında 32 üye yenilenecek demektir.. Fakat hakikatte seçilecek üyelerin sayısı 35 dir. Zira Nixon başkan yardımcısı olduğu için çekilmektedir. İki ayan üyesi de ölmüştür:
Robert Taft ve Charles Tobey.

Bundan başka, 48 validen 33 ü de değiştirilecektir.

Bu seçimlerin ehemmiyeti, Cumhuriyetçi Partinin şimdilik elde bulun. durduğu çoğunluğu çökertmesi ihtimalinden ileri geliyor.

Çok nazik bir çoğunluk:

Bugün Cumhuriyetçilerin kongredeki durumları nedir? Mümessiller meclisinde 219 Cumhuriyetçi, 215 Demokrat ve bir de müstakil mümessil var. 1952 de Cumhuriyetçiler 14, Demokratlar da 17 üyeliği % 52 den daha küçük bir çoğunlukla temin ettiler Bu üyelikler önümüzdeki seçimlerde de hiç şüphesiz en zayıf müdafaa noktalarını teşkil edeceklerdir.

Yine 952 seçimlerinde, Cumhuriyetçiler geri kalan üyeliklerden 53 nü, Demokratlar da 39 unu yani, belli belirsiz derecede yüksek bir çoğunluğu, % 52 ile % 58 arasında bir çoğunlukla kazanmış bulunuyorlar. Bu üyelikler de her iki partinin ikinci derecedeki zayıf tarafını teşkil ediyor.

Bu zayıf üyeliklerin başlıca büyük şehir bölgelerinde toplandığı görülüyor Buralarda ise A.F.L, ve C. I. O. Sendikaları, Cumhuriyetçi idareye karşı şiddetli tenkidler yöneltiyorlar. İşsizlerin sayısı ocak ayında 3 milyon 100 bin iken, şubatta 3 milyon 600 bini bulmuş, martta bu rakamın da aşıldığı anlaşılmıştır.

Bu itibarla, zayıf çoğunlukla temin edilmiş üyeliklerin bölgesinde Cumhuriyetçilerin şansları daha da çok zayıflamıştır, denebilir. Bu vakıalara müs-

Dış siyasetimize gelince...

Ahmet Şükrü Esmer

Başbakan Sayın Menderes tarafından pazartesi günü Büyük Millet Meclisinde okunan uzun hükümet programının dış politikaya ait olan kısa parçası bu sözlerle başlıyor. Bu konuda neden uzun izahat verilmiyeceği de şu sözlerle belirtilmektedir: "Çünkü dört yıldan beri dış münasebetlerimizi idare eden prensipler... memleket içinde ve memleket dışında tamamiyle malûm bulunuyor."

Küçük bir düzeltme ile bu sözler hakikatin tam ifadesi olabilirdi: "Dört yıldan beri" sözleri "otuz yıldan beri" gibi okunmalıdır. Tarihi hakikat şudur ki, dış politikamızın temelini "dahilde sulh, hariçte sulh" vecizesiyle Atatürk kurmuştur. 1950 yılına kadar C.H.P. o yoldan yürümüş, 1950 den sonra dört yıldan beri de aynı yolda D.P. yürümektedir.

C. H. P. tarafından katedilen yolun meraleleri vardır: Başbakanın "eski ve vefakar müttefik" olarak vasıflandırdığı Fransa ve İngiltere ittifakı, Birleşmiş Milletler üyeliği, Avrupa konseyi üyeliği, Amerika ile işbirliği, Amerikan askerî; ve iktisadî yardımları.

D. P. tarafından katedilen yolun merhaleleri vardır: Başbakanın ligi, Balkan Paktı. Her ne değeri varsa, Pakistanla dostluk paktı.

1949 un ilk baharında kurulan Natoya, iktidardan çekildiği 1950un ilkbaharına kadar giremediği için C. H. P. ye beceriksizlik isnat edilemez". C. H. P. devrinde kurulan Batı işbirliği mevcut olmasaydı, 1952 de D P. Türkiyeyi Natoya götüremezdi. Natoya Yunanistanla birlikte girdik. Hiçbir Yunan politikacısının 1950 den önce Natoya girememediği için o zaman iktidarda bulunan hükümetleri beceriksizlikle suçlandırdığı işitilmemiştir. D.P., C. H. P. sini dört yıllık iktidar zamanlarındaki başarılarını inkârla suçlandırırken, kendisi de ayni inkarcılık suçunu işlememelidir.

Hakikat şudur ki, C. H. P. iktidarının dış politikası mucize denecek derecede başarılı olmuştur. Demokrat Parti iktidarı da ayni başarıyı göstermekte devam etmiştir; Atlantik Paktına katılmaktan başka, on beş ay kadar önce üçlü Balkan dostluk paktını imzalamıştır. Fakat askerî ittifakla desteklenmedikçe, bu pakt ancak plâtonik dostluk bağından ileri gidemez. "Yunanistan ve Yugoslavya ile akdettiğimiz Ankara andlaşmasını her imkân ve şeraitin müsaadesi nisbetinde kuvvetlendirmiye sarfı mesai etmekteyiz" sözleriyle hükümetin bu yol üzerinde yürüdüğünü Başbakandan öğrenmekteyiz. Bu vesile ile şu hakikatin belirtilmesi de yerinde olur ki, Balkan Paktı, çok eski Türk - Yunan dostluğunun temeli üzerine kurulmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanının Birleşik Amerikayı ziyaretleri, Yunan Kralının, Mareşal Titonun ve Başbakan Adenauer'in memleketimize gelişleri, karşılıklı dosttuk tezahürlerine vesile vermiştir. "Önümüzdeki dört yıl zarfında bütün bu münasebetleri mütemadi surette takviyeye çalışa. cağız" derken, Başbakan esasen bazıları programlaşmış olan bu karşılıklı ziyaretlerin devam edeceğini anlatmıştır.

Nutukta eksiklikleriyle dikkati çeken iki nokta vardır: Komşu Arap devletleriyle münasebetlerimizi ve Kıbrıs meselesi. Amerika, İngiltere, Fransa, Yugoslavya, Yunanistan, Pakistan gibi büyük, küçük, yakın, uzak devletlerden bahsettikten sonra Araplar hakkında da bir kaç dostluk sözü söylenebilirdi. Yunanlılarm kışkırtmalariyle ortaya atılan ve Birleşmiş Milletlere götürüleceği anlaşılan Kıbrıs hakkındaki yakın ilgimizin münasip şekilde belirtilmesi de faydalı olacaktı.

Türkiyenin yalnız olmadığı, samimi ve kuvvetli dostları ve müttefikleri bulunduğu sözleri siyasî edebiyat değil, realitenin kendisidir ve bundan parti farkı gözetmeksizin her Türk övünebilir. Yalnız bunu bir parti başarısı gibi göstermekten kaçınmalıdır. Bu başarının en önemli unsuru milli birliktir. En iyi dış politika partilere değil, «illete mal »dilen politikadır. "Samimi ve kuvi/etli dostlarımız ve müttefiklerimiz" de bunun böyle olmasını istiyorlar. Olmaması için de sebep yoktur.

Mc Carthy — D. Shine
Kartal sadece yavrusuna güler

tenidendir ki, Demokratlar bu bölgelerde seçim kampanyasını bilhassa iktisadî buhran ihtimali esası üzerinden yürütüyorlar.

Ziraî gelirlerin Demokratlar zamatunda takviye edilmesine mukabil, Cumhuriyetçi idare zamanında bu gelirlerin düşmesine müsaade edilmiş olması, Cumhuriyetçilerin seçimlerde bilhassa ziraat bölgelerinden endişe edecekleri ve bu bölgelere en büyük ehemmiyeti verecekleri kanaatini telkin etmişti. Fakat bu vaziyet dahilinde, en büyük müşkül Cumhuriyetçiler için şimdi büyük şehirlerde :

Eisenhower ve Katolikler:

1952 seçimlerinden sonra, Cumhuriyetçiler, Eisenhowerin şahsan, kendilerine, pek çoğu katoliğin oyunu kazandırmış olduğunu söylüyorlardı. Halbuki katolikler ananevi olarak Demokratlara rey verirler. Şimdi bu seçimlerde Başkan Eisenhower'in şahsî durumu bahis mevzuu olmadığına göre, katolikler tekrar ananevi partilerine dönerlerse, Cumhuriyetçilerin durumu sarsılabilir. Zira, U. S. News and World Report'un verdiği rakamlara göre, Detroit'de her dört seçmenden biri katoliktir. New.Yorkta her üç seçmenden biri, Saint-Youiş, Chicago, Boston, Philadelphia ve Clevland da her dört seçmenden ikisi katoliktir.

Katolikler arasında büyük bir dalgalanma olursa, bunun neticelere tesir edeceği şüphesizdir.

Mc Carthy ve katolikler :

Cumhuriyetçi seçim organizatörleri, katoliği bol olan eyaletlerde mahallî cumhuriyet adaylarını Mc Carthy ile desteklendirmeği düşünüyorlar. Gerçekten, İrlandalı aslından olan Mc Carthy, katoliktir. Büyük payeli papaslar arasında pek çok dostu olduğu da biliniyor. Zaten katoliklerin komünizm karşısında duydukları nefret, onlara Mc Carthy'nin aşırı mücadelesini bile hoş göstermektedir.

Öte yandan, bir takım protestan rahipleri ise, Mc Crthy'yi şiddetle tenkid ediyorlar. Bu suretle Mc Carthy'nin karıştığı her yerde olduğu gibi, bu seçim işinde de bir nevi din kavgası manzarası ortaya çıkıyor.

Mc Carthy'nin, katolikleri Cumhuriyetçi Partiye oy vermek hususunda ne derece müessir olacağı bilinemez. Fakat, Wisconsin ayan üyesi tehlikeli, bir ortaktır. Bugün, ordu ile olan mücadelesi, filhakika askerî ma. kamları bir hayli hırpalamıştır, fakat Mc Carthy'yi de o derece antipatik bir hale getirmişlir ki, Cumhuriyetçiler Mc Carthy vasıtasiyle mutaassıp papasları kazansalar bile, saflarından birçok münevveri kaçıracaklardır.

Ayan Meclisinde durum nedir?

Ayanın yenilenecek olan 35 üyeliğinden 13 ü halen Cumhuriyetçilerdedir. 22 si de Demokratlarda Cumhuriyetçilerin müdafaa etmek zorunda oldukları üyelikler daha az. Bu bakımdan onların daha avantajlı durumda olduklarını söylemek mümkündür. Bununla beraber, seçim mütehassıslarının kanaatine göre, Cumhuriyetçilerin ancak 7 üyelikleri tehlikededir. Tehlikede olan Demokrat üyeliklerin sayısı ise 9 dur. Bunların da çoğu, mümessillik için mücadelenin cereyan edeceği bölgelere dağılmış bulunuyor.

Bu vakıalara göre Cumhuriyetçiler rin durumu iyi Fakat işin başka bir veçhesi de var:

Halen ayan meclisinde Cumhuriyet çilerin 47 üyeliği ya. Demokratların ise 48.

Muvazene nasıl temin ediliyor? 1 müstakil aday var ki, sık sık Cumhuriyetçüerle beraber rey veriyor. Başkan Yardımcısı Nixon da rey faikiyetine sahip.

Cumhuriyetçi çoğunluğun çökmesi için Cumhuriyetçilerin 1 üyelik kaybatmeleri kâfi. O zaman Demokratlar, Ayanda bir çok komisyon başkanlığını ele geçirmek suretiyle meclisin idaresini fiilen ele alabilirler.

Seçim şansları :

1952 seçimlerinde Cumhuriyetçilerin kazanmasında Eisenhower'in şahsî prestiji birinci derecede rol oynamıştı. Bu seçimler ise başkanın iki seneyi bulmayan idaresine verilen notu ifade edecek lir.

. Bu notun iyi olacağını da, kötü olacağını da düşündüren icraat vardır. Bu arada, okullarda zencilere farklı muamele yapılmasının anayasaya aykırı olduğu yolunda Federal Yüksek Mahkeme tarafından verilen bir' hükmü de Cumhuriyetçi idare hesabına bir seçim şansı olarak kaydetmek lâzımdır, zira ananevi olarak Demokratlara oy veren zenciler, bu kararda sonra Cumhuriyetçilere biraz olsun yaklaşacaklardır. Şu kadar var ki, bu tam mânasiyle bir kazanç sayılamaz. Zira bu kararla, bu sefer de, zencilere farklı muameleye taassup derecesinde bağlı bulunan Güney eyalet lerinden çoğu Cumhuriyetçiler için kaybolma tehlikesini arzedebilir.

Amerika, bu çeşitli tesir ve cereyan lar içinde seçime hazırlanıyor.

Diplomasi

Balkan İttifakı ve Trieste

Gecen nisanda Mareşal Tito'nun Ankarayı ziyareti ve bu münasebetle Üçlü Balkan Paktının bir askeri ittifak haline getirilmesine prensip itibariyle karar verilmesi üzerine, bu paktla yakından uzaktan ilgililer arasında bir huzursuzluk başladı.

Bidayette, bu kararın Ankaralı idarecilerle Yugoslav devlet adamları arasında iki taraflı olarak ve pakt âkidi Yunanistandan habersiz alındığı, bu yüzden bazı sızlanmalar olduğu şuyû buldu.

Bunun bir sebebi de, Ankara mü. zakerelerinden hemen sonra Tito'ya refakat eden Yugoslav Hariciye Vekili Koca Popoviç'in tebliğin neşrini beklemeksizin Ankaradaki Yugoslav Sefaretine davet, ettiği yerli ve yabancı gazetecilere beyanatta bulunarak tebliğin muhtevasını açıklamış olmasıdır. Her ne kadar, Türk Hariciyesi bu basın konferansı ile tebliğin neşri tarihi arasına münasip bir zaman koymak suretiyle durumu kurtarmak cihetine gitmiş ve bu zaman zarfında Yunan Hükümetiyle bazı istişarelerin cereyan etmekte olduğu intibaını uyandırmış ise de, misafir Hariciye Vekilinin, yüksek rütbeli genç bir diplomatın yürekler acısı tercümesi sayesinde şekil itibariyle de oldukça acayip bir hal alan beyanatı yine de, aceleye getirilmiş intibaını uyandırmaktan hali kalmamıştır. O kadar ki, basın konferansında hazır bulunan gazetecilerden biri bu beyanatın neşredilecek olan tebliğin muhtevasına uygun düşüp düşmeyeceğini sormak suretiyle espri yapmağa teşebbüs edince, misafir Hariciye Vekili nazik cevabı altında infialini gizliyememiştir.

Velhasıl ilk bakışta bir usul sakatlığı var gibi görünüyordu ve bu bazı söylentilere sebep oldu. Fakat sonradan anlaşıldı ki Ankara Paktı âkidleri esasta mutabıktırlar. Nitekim Yunan Başvekili Papagosun New-York Timese verdiği son beyanat, Yunanistanın, Ankara Paktım askerî bir ittifaka kalbetmek hususundaki karara can ve gönülden taraftar olduğunu meydana koymuş bulunuyor.

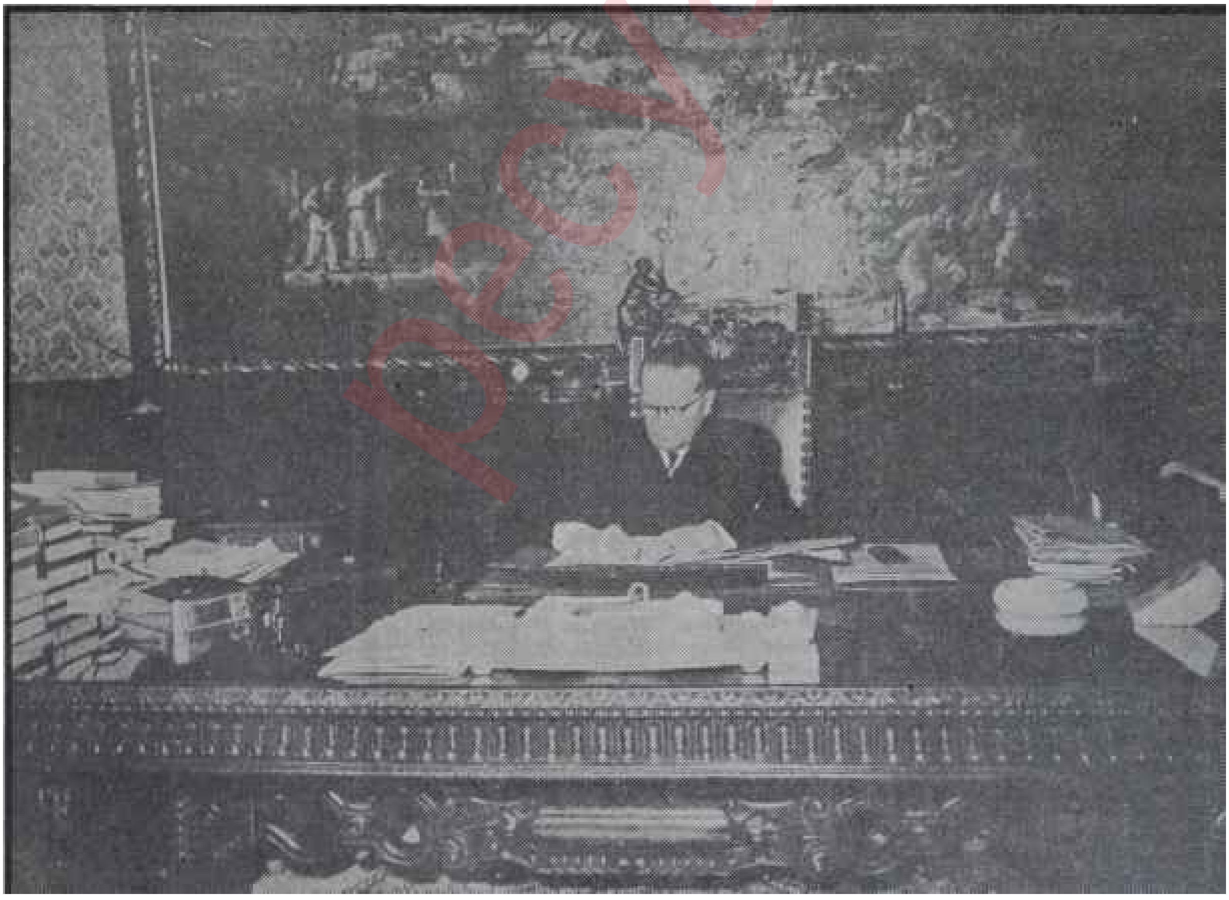
Diğer ihtilâtlar:

Fakat mesele bu kadarla kalmadı. Tito, Ankara ziyaretinden sonra üstüste iki hamle yaptı. Evvelâ bir Fransız gazetesine verdiği beyanatta Avrupa savunma camiasının tahakkukuna taraftar çıktı ve hattâ Yugoslavyanın böyle bir camiaya katılması imkân ve ihtimallerinden de bahsetti. O zamana kadar Atlantik Paktı gibi Avrupa savunma camiasına da muarız olan Yugoslav Devlet Reisinin bu beyanatı çok büyük ve esaslı bir inkişafın ifadesi idi.

Müteakiben Mareşal Tito, İtalya ile Yugoslavya arasındaki Trieste ihtilâfını hal yolunda bir taksim plânı ile ortaya çıktı.

Bir taksim plânı için Yugoslavya, İngiltere ve Amerika arasında aylardanberi müzakere cereyan ediyordu ve bu müzakerelerin gidişine Yugoslavya yakından vâkıf bulunduğu halde Roma bunlardan ancak haberdar edilmekte idi. Tito'nun son beyanatı İtalyan idarecileri sinirlendirdi. Scelba hükümeti 948 ve 953 kararlarının ışığında, kendisine böyle bir emri vaki plân teklif edilmesini doğru bulmuyordu.

Bunun üzerinedir ki İtalya, Ankara Paktının ittifak haline getirilmesi tasarısına el attı. Bu paktın iki âkidi Türkiye ve Yunanistan Atlantik Paktı üyesi idiler. Halbuki Yugoslavya bu

Mareşal Tito
Komünist lidere burjuva çalışma odası

1 kişiye 3 babayiğit

pakt dışında kalıyordu. İtalya, paktın âkidi sıfatiyle Balkan İttifakına karşı vetosunu kullanabileceğini ihsas etti.

İtalya, Balkan İttifakını tasvip etmesi için, Trieste meselesinin hallini şart koşuyordu.

Atlantik Paktı âkidi olan Türkiye ve Yunanistanın, pakt harici diğer bir memleketle (Yugoslavya ile) ittifak akdedebilmeleri için Atlantik Paktı Konseyinde danışmaya ihtiyaçları yok. ve mecburiyetleri var mıdır? Ahmet Şükrü Esmer'e göre evet; Papagos'a göre hayır.

Papagos, New-York Times'e verdiği mülakatta ezcümle şöyle diyor: "İtalyanın bu pakta karşı vetosunu kullanabileceğini ihsas ederken istinat eylediği esaslar beyhudedir. Türkiye ve Yunanistanın, Yugoslavya ile bir askerî ittifak akdetmek için Atlantik Konseyinde danışmaya ihtiyaçları yoktur. Amerika, İspanya ile ittifak akdederken danıştı mı? Türkiye Atlantik Paktı üyesi değilken, Amerikanın Türkiye ile de ittifakı vardı. Bugün de Amerika Pakistanla anlaşma akdediyor. Bütün bunlar için Atlantik Konşeyine danışmış mıdır?"

Hakikî mesele :

Aslı aranacak olursa bu danışma zımnen vaki olmuş ve yine zımnen tasvip edilmiştir. Zira Ankara Paktı bir ittifak haline gelecek olursa, Avrupa savunma camiasından Türkiyeye kadar aralıksız bir müdafaa hattı teşkil edilmiş olacaktır ki, bunda bütün Atlantik üyelerinin menfaati vardır.

Italyanın bir veto meselesini ortaya alması Trieste işini kurtarmak içindir. Nitekim İtalya, öte yanda, Avrupa savunma camiasını tasdik işini de yine Trieste meselesinin halline bağlamakla meylediyor.

Trieste'nin İtalya için ne kadar mühim bir mesele olduğu malûm. Fakat, nihayet bir ortağın hususî menfaati, bütün ortaklığın ve bir ittifak sisteminin menfaatlerini baltalamamalı, yapıcı eserlerin tahakkukuna mâni olmamalıdır.

Aksi takdirde... İkinci dünya harbi başlangıcında İtalyanın müttefikler safında mı yoksa Mihverle birlikte mi harbe girmesi ihtimali konuşulurken bir müttefik kumandanının söylediklerini hatırlamamak elden gelmiyor:

"İtalya Mihver safında harbe girmelidir. Zira o takdirde iki tümenle İtalyan cephesini idare ederim. Fakat bizim safımızda harbe girerse, yandık... İtalyayı muhafaza için yirmi tümene (ihtiyaç hâsıl olur..."

Uzakdoğu

Cenevre Konferansı

Sükûndan doğan muvaffakiyet:

Hindiçini meselesinin halli için üst üste yığılan Van dong, Molotof, Bidault plânlarının gizli celselerde ne hale geldiği, ne gibi bir neticeye varıldığı belli değil. Bu işi görüşen dokuz memleket murahhasının her biri başka hava çalıyor. Buna bir misal vermek için, gizli celselerden biri sonunda kaydedilen reaksiyonları şu suretle sıralamak mümkün:

Fransızlar: Terakki kaydedildiği ve bir neticeye doğru ilerlendiği kanaatindeler.

İngilizler: Hiçbir noktada hakikî bir anlaşma ümidi belirmemekle beraber durum pek de kötü değildir.

Amerikalılar. Bu toplantı da, diğerleri gibi, bir işe yaramadı.

Sovyet Radyosu: Hindiçinideki durumun tetkiki bahsinde mühim terakkiler kaydedildi.

Sovyet radyosu "Hindicini bahsinde" demiyor, "Hinçinideki durumun tetkiki bahsinde" diyor.

Hakikatte, bazı müşahitlere ümit telkin eden şey, müzakerelerin kesilmeyip elan devam etmesi keyfiyetinden başka bir şey değildir. Hindicini müzakerelerinde şimdiye kadar kaydolunan terakki buna terakki demek caizse, sadece usul meselesin dedir. Onu da şu suretle hülâsa etmek mümkün:

Bidayette komünistler, müzakerelere Laos ve Kamboç komünist mukavemet hükümetlerinin de katılmasım istediler.

Buna mukabil, batılılar, Laos ve Kamboç meselelerinin ayrı olarak tetkik edilmesini ileri sürdüler.

Bu iki nokta üzerinde şimdilik çatışma yoktur ve kavga olmadığı için anlaşma olduğu intibaı uyanıyor. Fakat askerî meseleler ele alınıp Laos ve Kamboçun tahliyesi bahis mevzuu olunca bu meselelerin tekrar masanın üzerinde belireceklerinde şüphe var mıdır?

Bir sükût bir muvaffakiyet sayılı-

General Nam-İl
Cephede bir diplomat

Pandit Nehru

Şark dekorunda bir Şarklı

yorsa, diyecek yok, fakat bu sükût bozulduğu zaman konferansı akametten kurtarmak hakikî muvaffakiyet olacak.

Bir *kere teferruata dalınca*:

Öte yandan, Bidault'un planındaki 3 numaralı maddenin ne olduğu da bilinmiyor. Bu madde "gayri muntazam kuvvetlerin silâhtarı tecridi" ile ilgilidir. Bidault ve Molotof plânlarından bir netice çıkarılmağa, ortalama bir hal tarzına varılmağa çalışılıyor ama, Molotof plânında böyle veya buna benzer bir hükmün mevcut olmayışı karşısında nasıl bir yol tutulduğu veya ne gibi bir bal tarzı tasarlandığı bilinemiyor.

Bidault'un planındaki bu "gayri muntazam kuvvetlerin silâhtan tecridi" meselesi, batılılar İçin bütün Hindicini mecelesini hülâsa eder. Filhakika, muntazam Vietmin kuvvetleri ile döğüşmek, düşman gözle göründüğüne göre, nisbeten basit bir iştir (hoş o kadar basit olmadığı da anlaşıldı ya... Ne ise); lâkin bir de bu düşmana el altından yardım eden silâhlı veya silahsız halk var ki, asıl bu düşman Fransız kuvvetlerinin içinde, yanında, gerisinde, hattâ Fransız kuvvetlerinin safları arasında. Üç Hindicini memleketine yayılmış, yeryer kaleler, mevziler kurmuş.

Böyle olunca, "gayri muntazam kuvvetlerin silâhtan tecridi" meselesi Fransa için olduğu kadar komünistler için de bütün bir Hindicini meselesi haline geliyor.

Bu mesele üzerinde de tam bir sükût var.

Velhasıl, Cenevrede şimdi, esas bırakılmış ta teferruatla meşgul olundu-ğunu gösteren bir durum var. Murahhas heyetleri teker teker gözden geçirilince, kimsenin, herhangi bir anlaşmaya varmak için acele ettiği yok gibi görünüyor.

Amerikalılar zaten konferanstan ümit kesmiş gibidirler. Bidayettenberi bu işin kerametine inanmadılar. Hele Dulles'in konferanstan evvel müttehit bir cephe kurulması ve komünist Çine müştereken ihtarda bulunulması için giriştiği teşebbüs İngilterenin muhalefeti yüzünden akim kalıp Amerikan murahhas heyetinin konferanstaki durumu güçleştiğinden beri Washington için bu işin tadı kaçmış bulunuyor.

Fransızlara gelince; onların şimdi yegâne ümidi Amerikalılarla girmiş oldukları müzakerelerdedir. Bu müzakerelerde, Cenevre konferansı akim kaldığı takdirde Hindicimde müştereken ne yapılacağı kararlaştırılıyor. Fakat, çok geç değil mi? Fransızlar savaşı beynelmilel plâna nakletmek isteseler bile Amerikada artık hava değişmiştir. Hattâ dolaşan bazı şayialara göre, Amerika şimdi artık Tonkin'kı elden çıkmasını,göze almış ve yavaş yavaş, Vietnam'ın cenubunu müdafaa edebilecek bir mütareke hattı fikrine yaklaşmaktadır.

Fransanın tereddüdü:

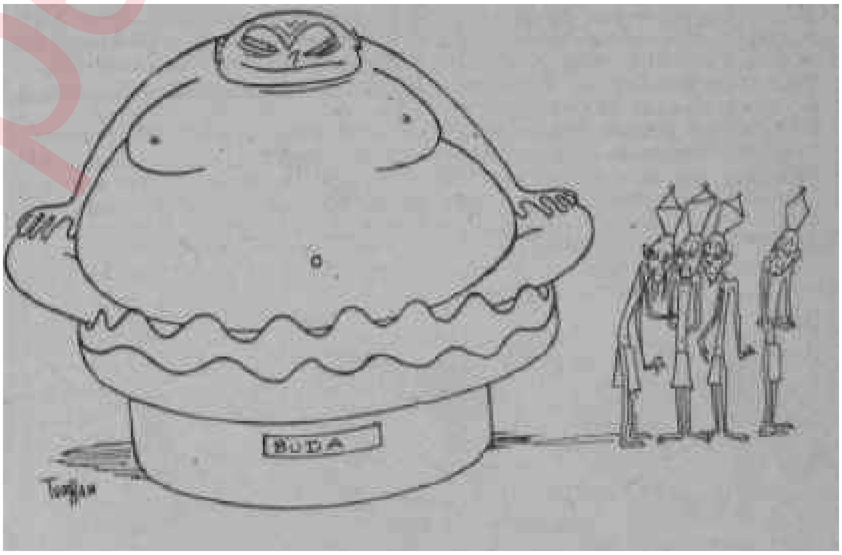
Amerikanın, Vietnam'ın cenubunu müdafaa edecek bir mütareke fikrine yaklaşması Washingtonu İngilizler tarafından düşünülen taksim esasına doğru sevkediyor.

Aslında Fransanın da elde etmek istediği bu değil midir? Fransa başka ne ümit edebilir? Hem bu suretle, Hindicini memleketlerine tam istiklâl verip çekilmek gibi, Fransız sömürgecillerini çok üzecek olan bir fedakârlık ta bertaraf edilmiş olacak ve Fransız müstemlekeciler, Hindiçininin hiç olmazsa bir kısmına yapışıp kalabileceklerdir.

Bu hal tarzında bir keramet var. Zira Fransa, Vietnam'a tam istiklâl verecek olan anlaşmayı hâlâ imzalamıyorsa, sırf böyle bir hal tarzına açık kapı bırakmak içindir.

Taksimi istemeyenler yalnız mesele ile doğrudan doğruya ilgili olanlar. Yani Vietnam ve Vietmin... Taksim halinde, Vietnam'ın kukla imparatoru Baodai'nin bu sefer ipleri de kopup tam bir külçe haline gelmesi mukadder. Taksim halinde Vietmin bunca asker! fedakârlığın mükâfatını

Çinde, Açlık Hüküm Sürüyor

ŞÜPHE!..

alamıyacak.

İki gezginci

Cenevre konferansı bir garip tereddüt ve savsaklama havası içinde bocalarken, Leman gölü kıyılarına iki gezginci geldi: Nehru'nun gölgesi Menon, Birleşmiş Milletlerin gölgesi Hammerksjold,

Nehru, Birleşmiş Milletlerdeki eski Hind Murahhası Menon vasıtasiyle, görüşleri telife çalışıyor. Fakat aslında bu, Cenevredeki müzakerecilere Birleşmiş Milletlerin mevcudiyetini hatırlatmaktan, bu yoldan başka yolun mevcut olmadığım ifhamdan başka bir şey değildir. Nehru, ancak Birleşmiş Milletler yoluyla otoritesini bu işte kullanabileceğini söylüyor. Kolombo konferansına iştirak eden memleketlerin lideri olan Nehru, hakikî As. yalıları uzak tutan Cenevre konferansının Birleşmiş Milletler çerçevesine alınmasını ve Sezarın kılcının Sezara verilmesini istiyor.

Öte yandan Genel Sekreter Hammenksjold da Cenevre müzakerecilerine aynı şeyi, Birleşmiş Milletlerin mev cudiyetini hatırlatmaktadır. Fakat Nehru'yu batılılar, bilhassa Amerikalılar sevmiyor. Komünistler ise Birleşmiş mîlletler teşkilâtını hiçe sayıyorlar.

Haşmetlû II nci Nam:

Kore meselesi dolayısiyle Birleşmiş milletlere hücum edenlerin başında Molotof geliyorsa da, ikinci azılı hatip de hiç şüphesiz Kuzey Kore Murahhası General Nam İl.

Amerikan radyo spikerlerinden biri konferanstan, dolayısiyle Nam il'den bahsederken "il" i II zannetmiş ve Kuzey Kore Murahhasım II nci Nam diye okumuş.

Kuzey Koreliler şiddetle protesto etmişler. II nci. Nam yoktur demişler. Fakat spiker tashihi iyice anlayamadığı için bu kere I nci Nam diye okumuş.

Hayrettir, Kuzey Koreliler bu son formüle itiraz etmemişler.

Zaten' itiraz etmelerine de pek lüzum yoktur. Zira herkes bilmektedir ki cephede general, konferansta diplomat olan Nam-İl, hakikaten Kuzey Ko tenin kayıtsız şartsız hâkimidir.

Savaş devam ederken kuzey Kore ordularının başkumandanlığı vazifesini deruhte eden Nam-İl'in sırada iki tane üstü vardır: Haşmetlû Mao Çe Tung ve ondan da Haşmetlû Malenkof.

Buna mukabil, sırada, Nam.Il'den sonra gelenler de mevcuttur ve bunlardan biri Ho Şi Nim'dir. Rusya için Hindicini şimdilik Cinden ve Koreden son gelmektedir.

Bu da komünist dünyasının mera. tip silsilesi!

Dünyanın Bahsettiği Adam

General Bedell Smith

Şimdi Cenevrede Dulles'in yerine Amerikan delegasyonunun başına geçen Bedeli Smith hakkında, bundan bir müddet önce A. merikanın tanınmış mecmuaların dan "US News and World Report" şöyle yazı. yordu: "General Smith, hakikatte bugün Amerikan hariciyesini idare eden tek insan dır. Ama daima gölgede . kalmayı, "ikinci adam" olmayı tercih etmiştir. O, Dean Ache son'un yakın bir dostu idi, şimdi de Başkan Eisenhower'in en çok güvendiği insandır."

General Eisenhower 1952 de secimi kazandığı zaman Bedeli Smith'in doğrudan doğruya Hariciye Vekâletine gelmesi beklenmişti, fakat sıhhi durumu bu işi yapmasına mâni olacak derecede fena idi. Harp sırasında midesindeki rahatsızlık ve daimi iştahsızlık Bedel Smith'i **o** kadar zayıf düşürmüştü ki, Hariciye Vekâleti gibi işi çok ve zor bir makamın başına geçmeye cesaret edememişti.

Amerikahların tâbirince "Beedle" yani "Böcek" Smith, dünya efkârının karşışına 7 mayıs 1945 de Reims de Almanya ile imzalanan mütareke dolayısile çıkmıştır. Kendisi bütün harp esnasında General Eisenhower'in kurmay baş kanı olarak yine gölgede çalışmış ve Reims'de Amerika adına mutarekeyi imzalamıştı. Bedeli Smith'in niyeti, harpten sonra emekliliğe ayrılmak tı, fakat Washingtona döndüğü zaman onu, Moskova ya büyük elçi tâyin ettiler. Harp sırasında Sovyet Mareşali Zukhof ile çok samimi bir dost luk kurmuştu, belki bu yüzden Rusların nezdinde bir alâka görebilir. di. Bedell Smith Moskovadaki üç yıl lık elçilik , devresinde silâh arkadaşı olan devletlerin "dünya politikası" yüzünden nasıl

Gölgede Kalan Adam

râkîp bir hale geldiklerini muşahede etti. Moskovadan ayrıldıktan sonra yazmış olduğu "My three Years in Moscow" isimli kitabından yarım milyon dolar kazandı. Bedell Smith yine emekliliğe ayrılmak isterken onu bu defa "gizli istihbarat servisinin yeniden tanzimi" işinin başına getirdiler ve bu vazifesi dolayısiyle de Hariciye Vekâletinin "ikinci adamı" oldu. İşte bu daima gölgede kalan dam, şimdi Cenevrede, Dulles'in yerine geçerek, müzakereleri idare etmeye çalışıyor.

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

Borsa

Memleketimizde altın fiyatları

Gecen hafta altın fiyatlarında bir yükseliş kaydedilmiştir. Dünya altın piyasalarında resmî kur ile serbest piyasa fiyatları aynı seviyeye erişirken memleketimizde bu şekildeki bir artısın çeşitli sebepleri vardır. Bilhassa Reşat altını gibi ziynet işlerinde kullanılan altınlara karşı köylü vatandaşlarımız aşırı bir talep göstermektedirler. Satın alma gücü artmış olan köy lülerimizin bu aşın talebi Anadoluya fazla miktarda altın şevkine sebep olmaktadır. Altın fiyatlarının artışının bir diğer sebebi de şehirlerde yaşayan küçük tasarruf sahiplerinin, artan fiyatlar karşısında paralarını daha emin bir yere yatırmak hususunda gösterdik leri isticaldir. İstanbuldaki altın satışlarının büyük bir kısmım bu çeşit olanlar teşkil eylemektedir.

Nihayet bir kısım altınlarımızın, kontrol güçlükleri ve sair sebepler yüzünden yabana memleketlere, bu arada bilhassa Suriye ve diğer komşu ülkelere sızdığı da bir vakıadır. İşte, bütün bu ve bunlara benzer sebepler yüzünden memleketimizde halen tâbiri caizse sun'î ve mahalli karakterde bir altın kıtlığı yaratılmakta; tabiatiyle fiyatlar da buna muvazi olarak artmak tadır. Ancak, asrın âdeta tabii bir temayülü haline gelen devamlı fiyat yükselişleri karşısında bizatihi altının da güvenilir bir kıymet ölçüsü olmadığı hakikatini da hiç bir zaman gözden uzak tutmamak lâzımdır. Asıl mesele bu devamlı fiyat artışım önleyecek tedbirleri alıp milli ekonomimizin bünyesindeki muvazeneyi sağlayacak çarelerin derpiş olunmasındadır.

Gümrük

Yeni gümrük tarife kanunu yürürlüğe giriyor

7 Haziran 1954 de yürürlüğe girecek olan yeni advalorem gümrük tarife sistemi, gerek iş adamlarımız nezdinde, gerekse efkârı umumiyede bir takım söylenti ve tefsirlere yol açmış; kanunun fiiliyattaki tesiri bazı ithal mallarında şimdiden bir fiyat artışı şeklinde tezahür eylemiştir.

Kıymet esasına göre gümrük alın ması usulünü getiren bu kanunun tatbiki halinde hâsıl olacak tesirler üzerine tefsirlerde bulunmak için vakit erken olsa gerek. Ancak, umumi bazı mütalâalar serdeylemek ve bazı tahminlerde bulunmak da pekâlâ mumtün. Advalorem gümrük tarifelerinin muvaffakiyeti, herşeyden evvel gümrük teşkilâtının mükemmellik ve başarı derecesine; teknik bilgi ve imkânlarina bağlıdır. Kanunun tatbikinden önce, gümrükçülerimizin bu iş ile ilgili nazari bilgi ve tecrübe ile yeter derecede teçhiz olunduklarını biliyoruz.

Ziraat siyaseti

Namık Zeki Aral

Nüfus miktarı ile maişet vasıtaları arasındaki münasebet malûmdur Bin bir mahrumiyet çeken cemiyetlerdeki o maişet müşkülâtına rağmen dünyada insan adedi durmadan artıyor. Tahminlere göre küremi: üzerinde nüfus son zamanlarda her yıl otuz milyon üste koymaktadır. Hâlen iki buçuk milyarlık nüfusun otuz sene sonra dört milyara varacağı haber verilmektedir. Fakat maişet bakımından dünyanın bir tarafında haddinden fazla bolluğa rağmen öbür tarafında bazan sefalet derecesinde hüküm süren sıkıntılarla insanlar yarın ne yiyecekler ne içecekler ve ne giyecekler... suali veya sualleri günün mevzuları olmaktan kurtulama. maktadır. Bunlardan her biri ayrı ayrı amelî kıymeti haiz meselelerdir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Ziraat Teşkilâtının uzun vadeye şâmil hedefi: "Bütün dünya memleketlerinde gıda mahsulleri ile zirai mahsullerin istihlâkini tatmin edici bir seviyede tutmak için" çareler bulup göstermektedir. Teşkilât 1951 den sonra 1953 senesinde (yılın kasım ayında) bir konferans akdederek mil-- ve milletler arası sahalarda faaliyetin ne şekilde tanzim edilmek lâzım geldiğini gösterir ana hatları tâyin için ''tagaddi" nin ve "ziraat" in halini ve istikbalini gözden geçirmiştir. Teşkilâtın aylık bülteni Şubat 1954 nüshasında bu konferanstan malûmat verir. Nüfusunun dörtte üçü ziraat ehli olan memleketimiz de konferansın meşgul olduğu mevzularla elbette sıkı şekilde alâkadardır.

Konferans ziraî istihsalin istıfâî (Selectif) genişlemesi; yani rastgele değil, seçilen sahalarda genişlemesi mevzuuna müteallik olarak tatbik edilecek kıstaslar üzerinde durmuştur. Bülten bu hususta: "Konferans şuna kanaat getirdi ki herhangi bir zamanda olursa olsun arz ve talep vaziyeti istihsalde süratli tadiller yapmak mecburiyetini doğurabilir. Fakat tedricen programlarını en zarurî istihsallerin arttırılmasına tev cih eden her memleket konferansın ortaya koyduğu bazı kıstasları gözönüne almayı kendine bir vecibe bilmelidir" dedikten sonra, yine konferansın tasnifine uyarak o kıstasları şu dört zümre altında toplamaktadır:

1 — Gıda maddeleri ve diğer ziraî mahsuller hususunda millî ihtiyağların istikbale muzaf seviyesi (gözönüne alınacak âmiller: Hayat seviyesindeki salâhtan mütevellit olarak istihlakin uzun vadeye şâmil temayülü, ulaşılması temenniye şayan olan tegaddî hedefleri, istihsal ve tev zi maliyetlerini tenzile mahsus tedbirlerin alınmasında görülecek sürat.)

2 — Zirai istihsalin potansiyeli. yani imkânları (ekilmeye mahsus sahaların genişletilmesi, esasen ekilir topraklarda müsmiriyetin "Productivite) ıslahı, tatmin edici münavebe usulleri tatbik etmek ve nebatî istihsal ile hayvani istihsal arasında mâkul bir muvazene kurmak suretiyle rasyonel bir işletme temini ve toprakların muhafazası meseleleri),

3 — İktisadi âmiller (ithalâttaki maliyet ile dahili istihsaldeki maliyetin mukayesesi; ihracat hususunda ticarileşürme, döviz, tediye muvazenesi meseleleri).

4 — İçtimai sahaya mahsus âmiller ye iktisadi saha haricinde kalan âmiller (meselâ memleketin içtimaî bünyesi, muvazeneli bir zirai nüfus kütlesinin vücuduna ehemmiyet vermek mülâhazası, ziraî geliri mâkul bir seviyede tutmak zarureti, harb zamanında gıda için zati kifayet siyasetinin faydaları ve bilmukabele maliyet bedelinin yükselmesi mahzuru vesaire).

Adam başına istihlâk seviyelerinin bühassa en aşağı olduğu memleket lerde — yükselmesi meselesi bir baş ka ehemmiyetli mevzudur. 1951 toplantısında konferans için bu hustaki hedef, nüfustaki artışı ve onun zımnında adam başına istihlâkin artışını her yıl yüzde yüzde bir ile iki kadar aşar bir istihsal olarak teklif edilmişti. İstihlâkte genişleme konferansça muhtelif şekillerde derpiş olunmuştur.

Memleket vardır ki adam başına kalori miktarı dahi henüz kifayet mertebisini bulamamıştır. Bu gibi memleketlerde bittabi her şeyden ev vel bu nokta gözönüne alınarak zahire ve mümasili enerji verir gıdaların istihlâki — meyve, sebze, bakliyat ve süt gibi koruyucu gıdalar da ihmal edilmeksizin — genişletilmek lâzım gelir. Şayet memlekette kalori meselesi mevzuu bahis değilse koruyucu gıdalara ehemmiyet verilecektir. Da. ha sonra çocukların, hâmile kadınların ve süt verir kadınların istihlâk edeceği gıda maddeleriyle meşgul olunmalidır. Ve nihayet bazı memleketlerde umumî bir genişlemeye gidilecektir Bizzat müstahsil ziraatçilerin istihlâki de ihmal edilmemelidir.

Ailece ziraat haricinde istihlâk, iştira kuvvetine tâbidir. Konferans bu istihlâk mevzuunda perakende fiyatlannı indirmek üzere ezcümle şu tav-

Tatbikattan elde edecekleri tecrübelerle de imkânlarını zenginleştireceklerinden eminiz. Sistemin, ithalâtçı tacirlerin satıcı firmalarla anlaşarak yapacakları fatura oyunları ile istismar edilmesi tehlikesi de her an mevcut olduğu için yabancı memleketlerdeki ticaret mümessilliklerimizin yeter de. recede müteyakkız olmaları icap eder. Aksi takdirde yeni sistemden beklenilen fayda hasıl olmaz. Yeni tarife ile bazı ithal mallarının gümrük resmi artacağı için bunların satış fiyatlarının da yükseleceği muhakkaktır. Ama, böyle bir artışa uğramayan hattâ bir azalış bile gören malların piyasadan birdenbire çekilmesi herhalde iktisat kanunları ile izah edilemiyecek vakıalardır. Memleketimizde, her fırsatı bü yük vatandaş kitleleri aleyhine istismar eden geniş bir satıcı zümresinin mevcut olduğu maalesef bir hakikattir. Her kanunun kaçamak tarafını arayıp bulmakta pek mahir olan bu kimseler, yeni gümrük kanununun da bu şekildeki zaaflarından istifade edeceklerdir. Bunu önlemek için hükümetin gereken tedbirleri alacağı muhakkaktır. öte yandan müstehliklerimizin de, asılsız dedikodulara kapılıp taleplerini aşırı şekilde çoğaltmamaları, resmî ma kamlarla elbirliği etmeleri çok yerinde olur. Aksi takdirde her şeyi devletten beklemek gibi abes bir durumla karşılaşmış oluruz.

Herhalde hükümet, yeni gümrük kanununun çıkarılmasiyle beraber ha yatın biraz daha pahalılanmaması için de gerekli tedbirleri almak zorandadır. Aksi halde, fayda yerine memlekete zarardan başka bir şey gelmeyecektir.

Emin Kalafat

Daha fazla pahalılık mı?

siyeleri yapmıştır:

a. — İstihsal vahidinin maliyetini düşürmek, b. — İstihsal maliyetini indirmek, c. — Tevzi masraflarını tenkis etmek, ç. — Perakende fiyatlarını düşürmek, d, — Meselâ mektep yaşındaki çocuklar gibi bazı müs tenlikler lehine mahsul fiyatları maüyelini tenzil etmek, e. — Bazı mahsuller üzerine ağır basar gümrük ve saire vergilerini hafifletmek! Terbiye sahasında alınacak tedbirler de hatırlatılmaktan geri durulmamıştır. Bülten icmalen de olsa bu noktaların teferruatı hakkında ayrıca malûmat verir.

İstıfâî genişleme siyasetlerinin tatbikata konulması hususunda hükümetlere terettüp eden ilk iş işletme sahiplerini istihsalde faydalı olacak tadilâtın ve bu tadilâtı icap eden iktisadî vaziyetten haberdar etmektir. Hükümetler dünya üzerinde arzın ve talebin gösterdiği umumî temayüller ve bilhassa başka hükümetlerin niyeti hakkında en geniş ölçüde malûmat toplayabilecek vaziyettedirler. Bu noktalar üzerinde durduktan sonra Bülten, ıstıfâî genişleme hususunda millî siyasetlere gerek Birleşmiş Milletler Gıda ve Ziraat Teşkilâtı gerek diğer beynelmiilel teşkilâtın şu ve bu şekilde yapabilecekleri müzaheretlerden de bahseder.

Şuradan buradan aksaklık gösteren memleket işlerimizde hükümetten bir program ve plân aranılınca cevap olarak: totaliter memleketlerin üç senelik beş senelik plânlarını veya programlarını bizden beklemek lâzım geldiği ileriye sürülmektedir. Fakat iktisadî işlerimizi tabiattaki "ahenkleştirici" kanunlara terk ve tevdi eder liberal fair siyaset de ortada görülmemektedir. Kaldı ki az çok liberal mizaçlı veya müdahaleden müç tenip hükümetlerde bile plân ve prog ram için geniş yerler vardır. Bizde hiç değilse buğdayı, arpayı, çavdarı, yulafı, afyonu çiftçiden mubayaa edip satan Toprak Mahsulleri Ofisinin bizzat vücudu, Ofise mevdu işlerin devlet elinde olduğunu ve hükümetçe verilen direktiflerle fiilen idare edilmkte bulunduğunu göstermez mi? Ofisin yanı başında Et ve Balık Kurumu yine devlet idaresinin direktiflerine tabi bulunmuyor mu?... Mahsullere ait fiyat politikası, istihsale mahsus kredi politikası, mahsullerin dahilde ve hariçte tevzii politikası yeni iktidar zamanında bir başka faaliyetle tamamen hükümetin takdirine ve tatbikatına tâbi değil midir?...

Demek ki ortada bir gayeye tevec cüh etmiş bir siyaset veya siyasetler vardır. Bu siyaset veya siyasetler gayeye varabilmek için de tedbirler arasında vifak ve ahengi daha evvelden tasavvur ve tesbit etmiş bir plânın ortada bulunması lâzımdır. Aksi takdirde gayenin de, vâsıtalarının da hükümet adamlarımız zihninde faile vuzuh ile teressüm edebilmiş olduklarına ve memleket için en faydalı şekilde neticeler yaratacaklarına güç ihtimal verilir.

Ziraatte istihsalin artması ve arttırılması bir gaye olarak bizde de görülür. Fakat o gayeye varmak için tutulan yolu gösterir dört başı mamur plân nerede?... İstihsalin arttırılması dahi zemine, zamana göre bir gaye olmak mahiyetini kaybedebilir. İstihsal ederiz de mahsulleri süremeyiz. Mahsulleri süreriz de maliyetinden dûn bedellerle satmaya mecbur kalırız. Nitekim şimdi de böyle bir vaziyetle karşı karşıya düşmüş olmaktan hiç de vareste bulunmuyoruz. Bi naenaleyh ezcümle ziraat siyasetimizde hükümetin kendini totaliter mem leketlere" benzemekten ihtiraz eder bir vaziyette göstererek ortaya bir plân çıkarmaması kabul edilir bir mazeret sayılamaz. Plân yapmak ve plânla hareket etmek için ortada hiç bir zaruret olmasa devlet işlerinde hizmet demek, masraf demek olmalına göre her hizmet için bir finansman plânının tanzimi, yani dönecek değirmene suyu nereden getireceğimizin tâyini zarureti kendiliğinden aşikârdır. *(24 Mayıs 1954)*

Piyasa

İnşaat malzemesi darlığı çekiliyor

Tam inşaat mevsimine girmiş olduğumuz için gerek devlet eliyle, gerekse hususî şahıslarca geniş ölçüde inşaat hareketine geçilmiş bulunulmaktadır. Bu hal, inşaat malzemesine olan talebi arttırmış; ithalât güçlüklerinin de inzimam eylemesi ile inşa malzemesi fiyatlarında önemli fiyat artışı ve darlık görülmeye başlanmıştır. Halen en kıt inşaat malzemesi içerisinde demire müteallik olanlar gelmektedir. Mevcut istihsal ve ithal imkânları bütün talebi karşılamaktan âciz hale düşmüştür. Bir ay içerisinde demir fiyatlarında 15.20 kuruş artış olmuştur.

Kereste de zor bulunmaktadır. Istanbulda iyi cins çıralı kerestenin met reküpü 250 - 260 liradır. Yugoslavya, Finlandiya ve Romanyadan kereste ithal edilmektedir. İlk sayımızda da belirttiğimiz gibi, nâdir bulunan inşaat malzemelerinden bir diğerini de çimento teşkil etmektedir. İstanbulda tor bası 6 lira olan çimento, iç Anadoluda S liraya kadar yükselmiş vaziyettedir. Yeni Gümrük tarife kanununun en mühim tesiri, inşaat malzemesi fiyatlarmda görülmüştür, İlgililerin ifadesine göre, fiyatların bir miktar daha artmasını beklemek lâzımdır.

Memleketteki kalkınma ve yapı faaliyeti eksilmedikçe yeni kurulan fabrikalar işletmeye açılıncaya kadar sıkıntının devam edeceği tabiidir,

Dış Haberler

israilin narenciye ihracatı süratle artıyor

İsrailin narenciye ihracatı süratle artmaktadır. Gelen haberlerden anlaşıldığına göre, İsrail, içerisinde bulunduğumuz mevsim zarfında tam 7.700.000 sandık portakal, limon vesair çeşit narenciye mahsulü ihraç eylemistir. Bir evvelki yıla nazaran artış % 45 dir. Geçen yıl sadece 5.3, evvelki sene ise 3.7 milyon sandık ihracat yapılmıştır. İsrailin en mühim alıcılarım İngiltere ve Rusya teşkil etmektedir.

İsrail hükümeti, narenciye müstahsillerini çeşitli yollardan desteklemekte, ihracatın artması için mümkün olan her yardımı yapmaktadır. Memleket dahilinde vücuda getirilmiş olan tesisler sayesinde ihraç edilemeyen narenciye mahsulünden ispirto ile sair kimyevi maddeler istihsal olunmakta; boya sanayiinde de narenciyeden faydalanılmaktadır.

Komşumuz İsrailin narenciyeciliğini ve bu sahada yaptıklarım yakından takip eylemekte herhalde hem hususî müstahsilin, hem de resmî makamlarımızın faydası olduğunda hiç şüphe yok. Bizim de ihracat mallarımız arasın da narenciyenin önemli bir yer işgal eylediğini unutmamalıyız.

Japonyanın yeni istikraz talebi

Japon gazetesi "Asahi"nin yazdığına göre, Japon Başvekili Yoshida, Amerika Birleşik Devletlerinden 120 milyon dolarlık bir istikraz talebinde bulunacaktır. Gazetenin ifadesine göre, Japonya bu istikraz hasılatını, Amerikanm elindeki cesim gıda maddeleri stoklarından satın alma işinde kullanacaktır. Japonya, Amerikadan buğday, ham pamuk, soya fasulyesi ile sair ziraî mahsuller mübayaa eylemek istemektedir. Bütün bunlar, Japonyanın istihlâki ve sanayi teşebbüslerinin işlemesi için kullanılacaktır. Başvekil Yoshida, haziran ayının 4 ncü günü Amerikaya müteveccihen hareket etmistir. Orada bu istikraz işini de konuşacaktır. Amerikadan sonra Yoshida, Kanada, Fransa, İngiltere, Batı Almanya, İtalya, Hindistan ile Pakistani da ziyaret eyleyecek; bu memleketler resmî şahsiyetleri ve ileri gelen iş adamları ile konuşarak memleketini alâkadar eden hususları iyi bir hal çaresine bağlamağa çalışacaktır.

Geçen mart ayının ortasında Japonya ile aramızda bir ticaret anlaşmasının esasları da hazırlanmıştır. Bu anlaşma her iki taraf salahiyetli organlan tarafından tasdik edildikten sonra yürürlüğe girecektir. Mezkûr anlaşmaya göre Türkiye, Japonyaya krom, manganez ve pamuk satacak; karşılığmda da pamuklu mensucat; elektrik malzemesi ve makine mübayaa eyleyeçektir.

İsraildeki yabancı sermaye yatırımı artıyor

İsrail dahilinde, dünyanın diğer memleketlerine mensup Yahudi sermayedarlar tarafından yapılan yatırım hergün artmaktadır. Yatırımın en çoğu Amerikalı sermayedarlardan gelmektedir. Geçen yıl sonuna kadar, bu işlerle meşgul olan Palestine Economic Corporation'un Israilde ceman 7 mü. yon dolar yatırmış olduğu anlaşılmıştır. Bu şirketin diğer sahalardaki yatırımları yekûnu yani 8 milyon doları da buna ilâve edersek umum yatırım miktarı tam 15 milyon doları bulur. Amerikalı sermayedarların İsraile diğer büyük bir yardımı da Amerika dalinde satışa çıkardığı istikraz tahvillerini kolaylıkla satın almak şeklinde

Dr. Adenauer
1 numaralı Avrupalı

İngiltere ile Batı Almanya arasında

Halen Avrupa Tediyeler Birliğine dahil memleketlerden Batı Almanyanın en büyük alacaklısı olan İngiltere, bu memleketle yaptığı görüşmelerde bir takım tesviye çareleri elde eyle. miştir. Gerçekten Batı Almanya, İngiltereye olan borcunun 30 milyonunu altın olarak; geri kalanını da mal mübadelesi suretiyle tediye eylemek istemektedir. İngiltere bu hal çaresini kabul eylemiştir.

Her iki memleketin durumu, Tediyeler Birliği ile yakından alâkalıdır. Birliğin 1 Temmuz 1954 de sona erecek olan müddetinin uzatılması için alâkalılar arasında müzakereler simdiden başlamıştır.

İngilterenin çelik istihsali rekor derecesinde fazla

İngilterede son haftalar zarfında yayınlanan rakamlara nazaran 1953 yılında ceman 17.600.000 ton çelik istihsal edilerek yeni bir rekor kırılmıştır. Artış 1952 ye nazaran 1.500.000 tondur. Çelik ihracatı da 1953 de bir evvelki yıla nazaran 200000 ton artarak 2.800.000 tona çıkmıştır. Demir ve çelik sanayiinde işin müstahsiliyeti de artmıştır. Gerçekten geçen sene işçi başına % 4 nisbetinde daha fazla çelik elde edilmiştir.

Bu sene İngiltere daha fazla çelik ve demir istihsal eylemeyi düşünmektedir. Bu artış temposu devam ettiği takdirde İngiltere 1958 de 15.000.000 ton pik demir elde etmeyi beklemektedir.

'Dünyanın çelik istihsalinin yekûnu gecen yıl 230.000.000 ton olup 1952 ye nazaran % 10 tutarında bir artışa tekabül eylemektedir. Artışın büyük kısmı Amerika ve demirperde gerisi memleketlerde vukua gelmiştir.

Fransa bütçesinde turizm geliri

Baharla beraber Fransaya ve bilhassa Parise turist akını da başlamıştır. Şimdiden Amerika ile Avrupa arasında sefer yapan vapur ve tayyarelerde yer kalmadığı gibi sıra bekleyenler de sonbahara kadar yerlerini tutmuşlardır. Zaten Amerikada yazın seyahate çıkacak olanlar kararlarını bir ay evvelinden vermekte, projelerini o sıralarda yapmakta, otellerini kışm ayırtmakta, sıcaklar gelince de hareket etmektedirler.

Turistlerin bu yıl — grevlere rağmen — Fransaya bıraktıkları düviz miktarı dört yüz milyon doları bulmaktadır. Bu, Türkiye Cumhuriyeti bütçesinin yarısına tekabül etmektedir. Bu yüzdendir ki Fransada dolar normal borsa ile karaborsa arasında 30 . 40 kuruşluk bir fark göstermektedir.

Nazlı Tlabar

Aileden siyasetçi

Küçük Nazlı, İrlandalı mürebbiyenin telkin ettiği bütün meziyetleri benimsiyecek bir yaradılışa sahipti.

Kandilli Kız Lisesinin ilk kısmından mezun olduğu zaman kendisinde belirmiş iki temayül vardı: Edebiyat ve spor!

Küçük Nazlının edebî gelişmesinde, Kandillinin tabiat güzellikleri birinci derecede müessir olmuştur.

Hayatının politika sahasına intikal eden devresinde; bu meziyetinden müspet bir şekilde faydalanan Nazlı Tlabar ise, herhalde çocukluğunun Kandillide geçen senelerine çok şey borçlu olduğunu bilir.

Amerikan kız kolejinde iki koldan şampiyonluğu muhafaza etmiştir:

Spor ve hastalık!

Hakikaten kollej hayatı boyunca Nazlı Tlabar sporun her kolunda şampiyon olduğu gibi, revirdeki karyolasını en az boş bırakan talebe idi.

Hattâ bu üstünlüğünü mektepten sonra da devam ettiren Tlabar, geçen sene Almanyada seyahatte iken bir gazeteci arkadaşımız tarafından öldürülmüştü de, gazeteler kendisine uzun ömür dilemişlerdi.

Hep biliriz; istidatlar mümarese ile gelişir, çocukların yetiştikleri muhit, sanat veya meslek sahasındaki inkisaflarına temel teşkil eder. Ailesi arasında müzisyen bulunan ve müzik nağmeleri içinde büyüyen bir kimsenin, müzik anlayışında bir üstünlük görülür. Hele istidadı da varsa... Ailesinde politikaya bağlı muhtelif unsurlar bulunan bir çocuğun, istidadı da inzimam edince yaman bir politikacı olması tabii ve beklenen bir hâdisedir.

Nazlı Tlabar'ın dedesi son Osmanlı Sadrazamı Tevfik Paşadır. Eski Hariciyecilerimizden İsmail Hakkı Bey de dayısı olur.

Yedi defa sadrazam olmuş, birçok büyük sefirliklerde bulunmuş, zamanın imparator ve krallarından bazılarımn şahsî dostlukların kazanmış olan Sadrazam Tevfik Paşa, Osmanlı idaresine ve dünya efkârına karşı millî mücadele noktai nazarını müdafaa eden adamdır. Bu derece büyük bir politika âlemine hâkim bulunan Tevfik Paşanın, küçük torununu dizlerine oturttuğu zaman ona, Lord Kiçnerden, Bismarktan, Kral Jorjdan veya Hindenburgdan bahsetmesi, politika dünyasının "fıkralaşan" hâdiselerini anlatması kadar tabiî ne olabilir?

Vatanperver, serinkanlı, mantıktan Ayrılmayan ve acele karar vermeyen bir adam olan büyük baba, bu meziyetlerinden bir çoğunu torununa miras olarak intikal ettirmiştir,

Nazlı Tlabar, dayısı İsmail Hakkı Beyin diplomasi vazifelerini ifa et-

Bir Seçim Nutku

Nazlı Tlabar

(Nazlı Tlabar, seçimlerin arefesinde İstanbul Radyosunun D. P ye ayrılan saatlerinden birinde bir propaganda konuşması yapmıştır. Bu konusma o kadar beğenilmiştir ki, metni, yurdun her tarafından talep olunmuştur.

AKİS, okuyucularına bu konuşmayı takdim fırsatını bulduğundan dolayı bahtiyardır.)

Muhterem Vatandaşlarım,

Mevzuum, memleket hizmetinde hâkim olan yeni zihniyettir.

Bu yeni zihniyeti izah ,için, tarih karşısında, ilmî tarih itibariyle Halk Partisinin ne rolde olduğunu tahlil etmek lâzımdır.

Devletçiler, nazaricidirler, senelerce bu yaratıcı milletin ruhî teşebbüsünü uyuşturmuş, nefse itimat duygusunu öldürmüş, mutî, itaatkâr, mesuliyetten kaçan nemelazımcı bir ruh meskenet yaratmışlardır.

Bir şimal rüzgârı gibi soğuk ve müfri bir devletçilik güderken, demokrasinin ismini muhafaza ile sarih otokratik bir sistem içinde, bir cemiyetin kan deveranını teşkil eden ferdiyetçiliği idam etmiştirler.

Demokrat olan ferdiyetçidir.

Demokrat olan müstehlikin dostudur.

Demokrat olan, fikri sabitin düşmanidir.

Zira fikri sabit terakkinin düşmanıdır.

Zira fikri sabit, fikrin ölümüdür.

Hakikî iz'anı beşer, hâdisatın önüne geçmek değil, ona adım uydurmaktır. Mütemadiyen yenilemek, mütemadiyen yaratmaktır,

Demokrat olan, insan şuuruna kıymet verir, İnsanı sever, müsamahakâr olur. Otokrat olan, tahakkümün dostu ve ondan aldığı tahakküm lezzetinin kurtulmaz esiridir. Millete emniyet etmeyen, onu yalnız kontrol eden bir zihniyet demokrat olamaz. Mevzuat hazretleriyle, hayatı millîyi zorlaştıran, mücrim bulacağım diye namusluyu taciz eden, vehimli ve korkak bir idare demokrat olamaz.

Bizim zihniyetimiz her zaviyeden liberaldir Liberalizmi reddeden bir zihniyetin ise asla demokrat olamayacağı, milletlerin tarihiyle sabittir.

Bu gün ise Halk Partisi şayanı hayret tezatlar içindedir. Bir taraftan devletçilik, yâni kanunî solculuğu müdafaa ederken, diğer taraftan resmî ağızlar, içlerinde menkûş olan Şovinizmin tesiriyle, kapitülâsyondan, Türk topraklarının ecnebiye verileceğinden dem vurarak, müzevvirane bîr şekilde, korku ve vehim zerkederek, cehaleti istismara çalışarak, düpedüz irticaî bir kara sağcılık yapmaktadırlar. Böylece milliyetçilik maskesi altında bir milletin iktisaden kalkınmasını önlemeye çalışmak, geriliği teşvik etmektedirler.

İşte muhterem vatandaş, bir tarafımızda siyasî irtica, diğer tarafımızda iktisadî irtica, ve biz bu iki zararlı cereyanın arasında ve ortada, ve bu ortada oluşun bütün şuuruna sahip insanlar olarak, ve faziletin ifrad ve tefridin arasında olduğuna inanarak, insan hak ve hürriyetine hürmeti şiar edinerek, milletimizi lâyık olduğu medeniyete götürmeğe çalışıyoruz.

İnanıyoruz ki, 1950 de kuvvetle çarpmağa başlayan kalbi milli, artık siyasî ve iktisadî hürriyetin lezzetini almış bulunuyor. Partimizin, insan gücüne, insan kabiliyetine ve her. şeyden ziyade Türkün millî ahlâkına verdiği kıymetle, vatandaşın yüreğinde, nefse itimat duygusunu yaratmıştır.

Bütün hayatımın inancı olarak söylüyorum ki, insanın kendi ken" dine itimat etmesi kadar büyük bir saadet duygusu olamaz. Aşağılık kompleksi içinde yaşamak kadar da bedbahtî olamaz. Diğer taraftan bu parti, toprak ve mahsulü kıymetlendirirken, her türlü teşebbüs ruhuna yardımcı elini uzatırken, Türke, evvelâ, kendi kıymetini haber verdi, sonra Öğretti, şimdi de, onu hazmedip hissettiğini, verimli icraatında görmekle, derin bir iftihar duyuyor.

Onların iktisadî anlayışı, bir kitleyi hazineye bağlayarak, milletin bir kısmını âdeta hükümet yapmaktır. Yine de iktisadî hürriyetten mahrum ettiği vatandaşı kelâm hakkından da mahrum eden bir zihniyet içine boğmaktır. Bir taraftan o kitleye . baş kaldırtmamak, diğer taraftan da onların vasıtasiyle vatandaşa başeğdirtmektir. Yâni her bakımdan statik bir cemiyet yaratmakla, milleti değil, ruhlarındaki ihtirası beslemektir. Böyle bir cemiyet ancak otokrasi ile idare edilen memleketlerde görüldüğüne göre, Cumhuriyet Halk Partisi de tarihe, otokrasinin bir nümunesini daha vermiş olarak geçeçektir.

Muhterem Vatandaşlarım,

Şimdiye kadar size, Büyük Atatürk'ün vefatından, sonraki 12 senelik tevakkuf devrini anlattım.

Nazlı Tlabar uğurlanıyor
Güreşçiler kıskanacaklar

tiği Rusya, Polonya, Bulgaristan, İtalya, Ortadoğu memleketleri ve daha birçok devlet merkezindeki ikameti sırasında beraberinde bulunmuş, hem politikanm içinde yuğrulmuş, hem dünya görüşü genişlemiş, hem de yabancı dil bilgisi artmıştır. Şimdi İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rumcayı ana dili gibi konuştuktan başka diğer yardımcı dillerde de meramım anlatabilmektedir.

Nazlı Tlabar, ne çocukluğunda, ne de ilk defa hayat görüşüne sahip bulunduğu sıralarda politika hayatının faal bir rüknü olacağım düşünmemiş. tir. Bunu kendisi de söylüyor. Fakat, yetişme tarzı, içinde bulunduğu muhit ona mükemmel bir diplomasi terbiyesi vermiş ve uzunca bir staj müddetini de mümkün kılmıştır. Bilmeyerek, istemiyerek, gayri iradî bir staj...

1945 senesinde Türk inkılâplarına bir yenisi eklendi: Çok partili rejim devresi!

Ankarada müteşebbis heyeti kurulan Demokrat Partinin kuruluş hareketi İstanbula tabiî olarak sirayet etti. Bu hareket nasıl tabiî bir şekilde vücut buldu ise Nazlı Tlabar'ın da poli-

— İçinizde, peki bunu nasıl ayırt ediyorsun? diyecek olanlar bulunabilir — Evet: Ediyorum, Çünkü, bütün samimiyetimle inanıyorum ki, Atatürk hakikaten liberal zihniyetli bir insandı. Harpten çıkmış fakir bir memleket için, muvakkaten ve yalnız icap edecek ölçüde mutedil bir devletçilik bir zaruretti. Atatürk'ün ferdiyetçi zihniyetini ve mil letin istikbali için çizdiği plânı çok iyi bilen yakınları, İnönü devrinde, gazoz fabrikalarına kadar el atıldığını gördükleri zamandır ki, artık yeter, biz Ata'nın izinde kalacağız demeğe mecbur olmuşlardır.

Atatürk doğru söyleyeni sever ve teşvik ederdi. O, mantığa kıymet verirdi. Halefi gibi: "Paşam, herşey tozpenbedir" denmesine tahammül etmezdi. Atatürk'ün insan hürriyetine verdiği kıymet, memleketimizde yaşayan, müslim ve gayri müslim her Türk vatandaşınca malûmdur. İş te bunun içindirki, iki devir arasında, gerek iktisaden, gerekse siyaseten büyük fark vardır diyorum. Onlar büyük adamın, insan hürriyetine verdiği kıymeti unutturmağa çalıştılar. Onlar, işaret ettiği vazifelerin değil, yalnız onun, şerefinin mirasını almak islediler. Onun her yoldaki büyük hamlelerinin müktesep kuvvetlerinin getirdiği şerefle bir kaç sene rahat yaşadılar. Nihayet vatandaşın minnettarlık duygularından istifade ederek, o mirasın hâkimiyeti altında, yavaş yavaş hüviyet değiştirdiler.

Büyük adam öldü, Onlarda hal" kın nabzını kaybetti. Milletin vefakâr sükûtunu tasvip sandılar. Onlar vatandaşı, düşünmeden inanmaya, alıştırmaya koyuldular. Ferman senindir dedirtmek istediler. Baskı ile fikirlere . kilit vurdular. Bunu iktidarda kalmanın ilâcı sandılar. Ama burada da dozu kaçırdılar. Zira ilâcın fazlası, malûm, zehirdir.

Neticede, kuvvet ve nüfuzu, gayret ve emekle ve halkın sevgisine dayanarak elde tutmaya gayret edeçeklerine verasetle elde tutmaya uğraşmakla tarihî bir hataya daha düş tüler,

Vatandaşlarım, şimdi, müsaadenizle, bir parça da bu günkü manzaraya nazarlarımızı çevirelim:

Çiftçiye sorun, artık, ekmek parasını değil, yakın istikbalde kuracağı, çimento duvarlı, kırmızı damlı minicik yuvasının hayali içinde.

İşçiye sorun, senelik tatilin kendisine temin edeceği istirahat ve neşe günlerinin programını çiziyor.

Memura sorun, yeni Barem Kanu nu ile, mesaisinin değerlendirileceğini ve her sene artan bir millî gelir sayesinde kendi gelirinin de mütenazır olarak artacağını bildiği için istikbale ümitle bakıyor.

Tüccara sorun, donmaya mecbur edilmeyen bir kazancın inkişaf im. kâm ve heyecanı içinde, yeni yeni iş mevzularının plânlarını yapıyor.

Askere sorun, ona lâyık olduğu maddî ve manevî kıymetin verildiğini görerek, artık yalnız heykellerde değli, milletin kalbinde de heykelleştiğini biliyor.

Talebeye sorun, memlekette hâkim olan Garp medeniyeti zihniyetinin açtığı ve açacağı imkânlardan faydalanacağım bilerek hevesle okuyor.

Mütekaide, dul ve yetim vatandaşa sorun, istikbale ümitle bakıyor. Çünkü, artık yarın korkusundan kurtulmuş, kendisine samimî bir kucak açılmış olduğunu biliyor.

Türk anasına sorun, evlâdım, bütün kapıların açıldığım, her köşeadnden türlü imkânlar fışkıracak, yepyeni bir dünya görüşüne sahip bir cemiyette yetiştirebilmenin ruh huzuru içinde, şimdiden emeklerini helâl ediyor.

Bilmem ki, daha ne tarafa başımızı çevirsek, artık kabına sığamıyan bir cemiyetin, hayatiyet dolu, ümitli, neşeli, atılgan, istikbalden emin temposunu görüyoruz.

Vatandaş artık bir otokrasinin kulu değil, bir demokrasinin beynidir.

İşte sevgili vatandaş, memleketimizde hâkim olan yeni zihniyeti, bu pek dar zamanda, anladığım ve duyduğum gibi izaha çalıştım.

Şimdi sözlerimi Ziya Paşanın pek güzel olan bir mısraı ile bitirmek istiyorum:

Onlar ki verir lâf ile dünyaya nizâmât
Bin türlü teseyyüb bulunur hanelerinde
Ayinesi istir kişinin lâfa bakılmaz
Şahsın görülür rütbei akli eserinde.

Sevgili vatandaşlarım,

Kanaatiniz ne olursa olsun, bizim için şayanı hürmettir. Ancak, memleket mukadderatında reylerinizin ne kadar büyük bir rol oynayacağını hatırlayarak, vatanınızı, bu kanaatinizi izhardan mahrum etmemenizi, sizden lütfen dileyerek, saygı ile huzurunuzdan ayrılırım.

Nazlı Tlabar — Madam Nehru
Dünyayı kadınlar mı idare ediyor?

tika hayatına girişi aynı zamanda, aynı suretle tabii oldu. Tlabar, Beyoğlu - Taksim bucağının müteşebbis heyet âzası idi.

ilk toplantıda, kendisi bir eczacıya, diğer altı üye ise ona rey vermek suretiyle başkan seçildi. Ve; "Yürü ya Kulum!..."

Fakat bu yürüyüş söylendiği veya yazıldığı kadar kolay olmadı.

Yeni kurulmakta olan bucağa varidat temini, âza temini ve hayatiyet temini o günkü şartlar içinde kolay değildi. Durmadan, dinlenmeden gece ve gündüz çalışmak lâzımdı; çalıştı.

Birinci sene sonunda Beyoğlu ilçe başkanı oldu. İş biraz daha büyümüş, biraz daha gücleşmiş ve mesuliyeti de biraz daha artmıştı. Bu arada sosyal mevzular ve parti propagandası mevzuu da ele alınması gereken birer problemdi; aldı.

950 seçimlerinde İstanbullular Nazlı Tlabar'ı kendilerine mebus seçtiler,

O, Meclise girdikten sonra, arzu ettiği şekilde çalışamadığı kanaatinde. Hariciye encümeninde ve işçi [problemleri üzerinde akademik çalışmalar yapmak istiyor, fakat vakit bulamadığını söylüyor.

Gerçekten öyle.

Nazlı Tlabar'ın vatandaşlardan gün de vasati olarak elli ile yüz mektup [aldığını söylersek işin ehemmiyetini belirtenleyiz. Zira günde devamlı olarak beşyüz, hattâ binden de fazal mektup alan tanınmış kimseler var. Fakat o mektuplar sadece, resim ister veya hayranlıklarım bildirir. Halbuki Nazlı Tlabar'a gelen her mektup bir iş takibini icabettirir, her biri ayrı bir sosyal mevzudur.

Nazlı Tlabara gelen mektupların içinde, hakikaten çok eğlenceli olanlar vardır. Meselâ bir gün, İstanbulun köylerinden birinden mektup gelir. Yazan tabiî seçmendir.

"— İneğim hasta, der. Ya buraya bir baytar gönder, ya da ineğimi alıp Ankaraya geliyorum."

Tlabar, vatandaşlardan gelen mektupları mutlaka neticelendirip cevaplandırmayı başlıca vazife sayıyor. Bunu yapıyor, başarıyor ama, kendisi de herhalde helak oluyor. Hem bir mebusun muakkip olmaktan çok daha mühim ve çok daha hayatî vazifeleri vardır.

Halkın derdine çare aramak, her. hangi bir şekilde sürüncemede kalmış bir işini takip ve intaç ettirmek mu. hakkak, ki makbul hareketlerdendir. Fakat, dediğimiz gibi, mebus: şahısların değil, milletin vekilidir. Bu sıfatla da millete geniş ölçüde faydalı olmak için zamana muhtaçtır.

Kendisi ile bu bahsi konuştuğumuz zaman Tlabar diyor ki: "Vatandaşın müracaatını yerine getirmezsem üzülüyorum. Onların bir aile uzvu sayıyorum, kendimi..."

Nazlı Tlabar'a gelen mektuplardan çoğu cezaevlerinden... O da onlara sabır ve teselli mektupları yazıyor. "Ben dertlinin hemderdiyim..." diyor.

İkinci defa İstanbuldan mebus seçilen Nazlı Tlabar, kendisini, nahif bünyesinden dolayı sık sık hasta düşmeşine rağmen durup dinlenmeden çalışmaya mecbur sayıyor.

"Eğer bugün bir şey oldumsa, veya olmak yolunda isem; her şeyi kendi gayretime ve yetişme tarzımdaki avantajlarıma borçluyum" diyen kıymetli fikir kadınımız psikolojik eserlerden zevk almakta ve şayet vakit bulursa, İstanbulda, Boğazda balık tutmak suretiyle dinlenebileceğini tahayyül etmektedir.

Halk hizmetini son derecede benimsemiş. Halkla teması olmayanın bir iş yapamıyacağı kanaatinde.

Sözün gençliğe intikal ettiği sırada dediki: "Gençlik dâvalarını ele alıp, tevhid edebilmeyi Ve o dâvaya hizmet etmeyi çok isterdim... Eğer populer bir insan olsaydım; sempatimi bütün gençlik teşekküllerinin bir çatı altında toplanması yoluna hasrederdim."

O halde Nazlı Tlabar'da tebellür etmiş üç ana fikir ve gaye müşahede edilmektedir. Haricî meseleler işçi problemleri ve gençlik dâvaları!

Biz, yeni bir devrenin eşiğinde bulunan İstanbul Mebusu Nazlı Tlabar'in bu teşriî devre içinde şu üç mevzu üzerinde çalışabilmek için imkân bulmasını memleket hesabına temenni ediyoruz—T .D.

KÜLTÜR SAHASINDA

Eğitim

Öğretmek ve Eğitmek

Öğretmek ve eğitmek, yani talim ve terbiye etmek mastarlarından gelen "Öğretim ve Eğitim" bizde tam. mânasiyle tatbik edilebiliyor mu? Yahut, daha doğrusu, bizde öğretim ve eğitimde ne dereceye kadar muvaffak olunmuştur?

Talebe mefhumu, yani yetişmekte olan bir insan düşünülürken "öğretim ve eğitimi katiyen birbirinden ayrı mütalâa etmemek gerekir. Çünkü talebe öğrenmeğe muhtaç olduğu kadar eğitilmeğe de muhtaçtır. Öğrenen, fakat eğitilmeyen talebe yetişmemiş sayılır. Öğrenmeden eğitilmenin de imkânı yoktur.

Mekteplerimizde pekâlâ iyi bir öğretim sistemi vardır. Ders kitapları ve mevzuları, bugünün metodları ve icaplarına göre hazırlanmıştır. Sırf hafızaya hitap eden kalın kitapların yerini, artık, talebenin muhakemesini de işleten kitaplar almıştır. Bunların hemen hepsinde talebeyi düşündüren, mukayeseler yaptıran bir takım sual ve problemler mevcuttur.

Bunların hepsi iyi. Fakat bizde öğretim sistemi yanında sağlam esasları havi ve onunla muvazi gidebilecek bir eğitim sistemi var mıdır? Maalesef yok tur.

Bugün talebeler gereken şekilde eğitilmemektedirler. Bunun millini her zaman görebiliriz.

Evvelâ "eğitilmiş insan" mefhumu üzerinde duralım:

Eğitilmiş insan, kendinde bilgi şuuru yerleşmiş kimse demektir. Onun öğrendiklerine göre hareket etmesi ve bunların dışına katiyen çıkmaması icap eder. Eğer bir üniversite talebesi, sinemada seyrettiği bir filmin aşk sahnesi karşısında, heyecana kapılarak ıslık çalarsa eğitilmiş sayılabilir mi? Böyle bir hareket terbiye zaafım ifade etmez mi?

Bununla, bütün üniversite talebelerimiz böyledir demek istemiyoruz. Lâkin bu gibi hareketler az görülen şeylerden değildir. Belki Avrupanın medeni dediğimiz insanları arasında da böylelerine rastlamak mümkündür. Fakat bütün fertleri, hakikaten eğitim görmüş bir memlekette böyle bir şey olamaz. Bunun gibi birkaç misal daha verilebilir.

Öğretime muvazi bir eğitim sistemi tatbik edildiği gün, öğrendiğine şuur kesbetmiş insanların çoğalacağından şüphe edilemez. Cemiyetin istediği ideal insan da budur.

Eğitim sistemimizin aksak olan ta. raflarım düzeltmek, talebeye sadece öğretmek değil, öğrendiklerini benimsetmek lâzımdır—C.Y.

İki Siyasi Tezat

Avni Başman

Büyük Millet Meclisinde biri uzun yıllardan beri sürüp gelen, diğeri ancak sekiz yıllık bir maziye daya. nan iki âdet var ki, bunlar hem biribirlerine, hem her biri ayrıca siyasî ve esasi hukuka aykırı olduğu halde muhafaza edilmektedir. Meclis toplanma salonunun tam alnında Da. vûdî bir nidanın gözlere hitap eden bir rakibi gibi iri harflerle tertiplenmiş daimi bir ihtar lâvhası vardır: Hâkimiyet Milletindir. Hâkimiyete kayıtsız şartsız sahip olan milletin seçilmiş hakikî vekillerinin kollektif varlığını damı altına alan Büyük Millet Meclisi binası bu yüksek hâkimiyetin vekâlet yolu ile tecelli ettiği makamdır. Bunun içindir ki diğer devlet daireleri arasında üstünde millî bayrağın her *gün* dalgalandığı tek yapı Türkiye Büyük Millet Meclisi binası dır. Millî bayrak orada her gün dalgalanır ama daimi *olarak değil,* çünkü arada görünmez olduğu da vakidir. Bilmem dikkat ettiniz mi? Meclisin faal olduğu zamanlarda bazan dama bir hademe çıkar, milli bayrağı indirir, yerine başka bir timsal çeker: bu, cumhur reis inin forsudur; çünkü o sırada cumhurreisi Meclis binasına girmiştir. Reisin binada kaldığı müddetçe Millet Mec lisi müzakereleri millî bayrak altın. da değil, cumhurreisinin forsu altında cereyan eder. Eski şef sistemi devrinden kalmış olan bu âdet ile toplanma salonundaki ihtar lâvhasının ruhunu telif etmeğe imkân yoktur. Çünkü bu âdet siyasî ve esasi hukuk ruhuna aykırıdır. Millî bayrak, Meclis binası üzerinde daima dalgalanmak, cumhurreisi Merlise ge lince onun forsu bayraktan küçük ki tada olmak şartiyle ayrıca çekilmelidir. Nasıl ki cumhurreisi askerî veya sivil bir Türk gemisine bindiği zaman Türk bayrağı daima çekildiği yerde kalır, cumhurreisi forsu grandi direğine veya onun yerini tutan direğe çekilir.

İkinci tezat: neticeleri bugüne kadar nizah kalan 1946 seçimleri sonunda toplanan Mecliste o zamanki çokluğun seçtiği cumhurreisine karşı bir protesto gösterişi olarak Demokrat Partili milletvekilleri cumhurreisinin Millet Meclisi salonuna ilk girisinde ayağa kalkmamışlardı. Bu hareket doğru mu idi, yanlış mı idi? Münakaşası artık lüzumsuz ve faydasızdır. Dürüst olduğunu iddia etmeğe asla imkân olmayan o zamanki seçimlerin neticesi ve seçim sırasında memleketin her bucağında hüküm süren kasıp kavurucu fırtına havası düşünülürse bu fevri hareket şimdi isabetli görülmese bile mazur sayılabilir.

Fakat milletin seçilmiş vekilleri tarafından dört sene için ülke dahilinde ve hariçte Türk devletinin yegâne temsilcisi olarak seçilen bir devlet reisine bu sıfatla Meclis salonuna ilk girişinde ayağa kalkmamayı daimî bir âdet olarak muhafaza 'etmekte hiç bir isabet olmadığı gibi. bunun siyasî, hukukî, örfî ve içtimaî hiçbir faydası da yoktur. Hele ayni Meclis içinde bir partiye mensup azanın cumhurreisini oturduğu yerde alkışla, öteki parti mensuplarının ayağa kalkarak alkışsız selâm lamaları Meclisin iç manzarası bakımından da güzel bir lâvha teşkil etmiyor. Bir kaç ay evvel Türkiye Cumhurreisini Amerikan Kongresinde gerek temsilcisi azalar, gerek senatörler — ecnebi olmakla beraber bir devlet reisi olduğu için — ayakta selâmlamışlardır. Türkiye Büyük Mil let Meclisi âzalarının veya bunların kanunî çokluğunun Türk Devletinin reisliğine lâyık görerek seçtiği zati ayni çokluğun ayağa kalkmadan kar şılamasında millî nezakete olduğu kadar siyasî ve hukukî prensiplere de uygunluğu daima meşkûk kalacak bir aykırılık vardır. Bunun, bu yazının ilk kısmında münakaşa edilen bayrak ve fors değiştirme âdeti ile ne kadar bariz bir tezat teşkil ettiğini söylemek bile fazladır.

Eski şeflik devrinde çıkarılan bayrak nizamnamesinin bir maddesine istinat eden bayrak indirme âdetinin kaldırılması hakkında geçen yıllarda Başvekâlete bir takrir verilmişti. Bu tezatların bir an önce izalesi hiç zor ve külfetli bir iş değildir. Ehemmiyeti az gibi görünen, fakat hakikatte mânası büyük olan bu aykırılıkların artık ortadan kalkması temenni edilmeğe değer sanıyorum.

Prehistorik devre ait bir şehir keşfedildi.

Yeni Delhi — Afganistanda araştırmalar yapan bir Fransız arkeoloji heyeti, Kandaha civarında, otuz metre kumun altında 4500 senelik bir şehir bulmuştur. Kum tabakası kaldırıldıktan sonra şehrin bozulmamış evleri, çömlekçi dükkânları ve bu dükkânlar daki bronz heykelleri meydana çıkmış tır. Yüksek bir medeniyetin mevcut ol duğu bu şehirde, Isadan önce iki bin veyahut da ikibin altıyüz yıllarına ait bulunduğu anlaşılmıştır.

Keşif arkeoloji âleminde büyük bir alâka uyandırmış ve şehir hakkında ilmî tetkiklere başlanılmıştır.

ASKERLİK SAHASINDA

Atom Topu

Medeniyetin insanlığa yeni hediyesi

Silâhlar

Atom topçusu

Atom bombaları ve onu takip eden hidrojen bombalan stratejik silâhlardır. Bunlar, büyük stratejik he. defler üzerine (politik, ekonomik büyük merkezler, askeri ehemmiyeti olan büyük sınai tesisler... vesaire) kullanılırlar. Atom silâhının taktik sahada da kullanılması üzerinde atomla meşgul bütün milletlerde teknisiyenler çalışmaktadırlar. Taktik silâh olarak kullanılması üzerinde ilk buluş, atom topçusudur. Atom mermilerini atacak olan ilk top Amerikalılar tafafından daha 1950 de meydana getirilmişti, Tecrübeler muvaffak olmuş ve ancak 1952 de resmen açıklanmıştır.

Amerika ordularında kullanılması için çalışmalar ilerlemiş ve hayli stok da yapılmıştır. Bu toplar Avrupa daki Amerikan ordularına da sevkedilmiştir.

Atom topları, kara ordularına taktik sahada büyük bir ateş kudreti sağlamaktadır. Bu toplar her türlü hava şartları altında ve gece dahi gayet büyük bir isabet sıhhati ile ateş yapmaktadırlar. Bunların menzili 20 mü (32 km.) dir. Lastik tekerlekler üzerinde hareket eder, saatte sürati 55 kilometredir. 85 ton ağırlığındadırlar. Arazide hareket kabiliyeti vardır.

Büyük manevralarda bu topçu kullanılmakta ve taktik hareket ve kullanış esasları tesbit edilmektedir.

Zihniyet inkılâbı lâzım

Seyfi Kurtbek

Bu memlekette 200 senedenberi zihniyet inkılâbına doğru bir gidiş vardır. Batılılaşma dediğimiz bu umumî hareket, garbın yaşayış, çalışma ve devlet idaresindeki muvaffak ol. muş düşünce ve metodlarını almak ve tatbik etmek, memleketimizde batı medeniyetine uygun gelenekler ve esaslar kurmak hedefine yönelmiştir. 1950 de memleketimizde demokratik bir idare rejimi kurulmasiyle bu hareket büyük bir merhaleye daha varmıştır.

Askerlik sahasında batılılaşma hareketi umumi batılılaşma hareketinin en başında gelir. Burada da, diğer sahalarda olduğu gibi eskinin a. sırlar boyunca kökleşmiş, betonlaşmış zihniyetlerini, metod ve şekillerini değiştirmekte sayısız zorluklara uğradık ve hattâ zaman zaman geri gittik. Engellerle karşılaştıkça onları devirmek ve yıkmak değil, yanlarından geçmeyi tercih ettik. Bütün mâniler eski zihniyette toplanıyordu. Bunun değiştirilmesi için yapılan mücadeleler çok uzun sürüyor ve en az muvaffakiyetli oluyordu. Mareşal Hindenburgun ve memleketimizle alâkası ve bizde hizmet etmiş bütün Almanların hâtıralarında bizim eski kafamızla nasıl ümitsizce mücadele ettiklerinden bahisler vardır. Memleketimizde hizmet etmiş diğer yabancıların, İngiliz, Fransız ve Amerikalıların da bu kabîl hislerini izhar ettikleri görülmüştür. İki asırdır şekli ve maddeyi almakta ısrar ettik. Zihniyeti değiştirmekte ihmal ve muvaffakiyesizlik gösterdik ve bu sebepledir ki zaman zaman topumuz, tüfeğimiz değişti, talim metodlarımız, üniformamız ve elbisemiz değişti, fakat zihniyetimizdeki değişiklikler zayıf kaldı. Hiçbir zaman yeni zihniyete dayanan bir temel atamadık ve daima eski üzerine bina etmeğe çalıştık. İkinci dünya harbi başladığı zamanki acıklı durumumuz temelsiz bir binanın nasıl tehlikeli bir şey olduğunu bize gösteren son misallerden birisidir.

Zihniyet inkılâbının bu kadar yavaş ve az muuvaffakiyetli oluşunun sebepleri nelerdir? Acaba bizim intibak kabiliyetimizden de şüphe mi edelim? Elbette çokTürk mütefekkiri bu mühim mevzu üstünde fikir yormuştur. Bizim her türlü tekâmüle büyük bir istidadımız oldu ğundan şüphe edemeyiz. Birçok saha larda ileri batı müesseselerine yakın bir tekâmül seviyesine varmış olmamız bunun en bariz delilidir. Askerî sahada zihniyet değiştirmemizin yavaş olması buradaki muhafazakârlık kuvvetinin büyük oluşandandır. Garplılar, papaslarla askerlerin en muhafazakâr olduğunu söylerler. Papaslara hak verelim, çünkü dinlerde reformları ancak peygamberler yapabilirler. Sosyete, kendini enpoze edecek bir peygamber veya fevkalâde bir din adamı zuhur etmedikçe inandıklarında ve din tatbikatında, muhitin ve hayat şartlarının bütün değişmelerine rağmen sebat eder. Ne politik kuvvetler, ne cebir ve tazyik bu muhafazakârlığı değiştiremez. Fakat askerlerin muhafazakârlığını boz mak ve yeniliği kabul ettirmek o kadar zor değildir.

Muvaffakiyetli reformların iki sırrı vardır:

1. Mesul adamların yenilik lüzumuna inanmış, onu bütün ruhiyle kavramış, ve gerçekleştirmeğe azmetmiş olması;

2. Zihniyet inkılübının yalnız kafaların içini değiştirmeğe çalışmakla olamıyacağmın anlaşılmış olması.

İzah edelim:

Yeniliğin lüzumuna inanmak: Eskinin, gelenek haline gelmiş düşünce ve metodların artık zararlı olduğuna, yeninin de memleket selâmeti için mutlaka lâzım olduğuna kanaat getirmiş olmaktır.

Yeniliğin kavranması : Neyin, niçin alınacağını, nasıl alınacağım mesul adamların bizzat kavramış olması demektir. Bir yabancı mütehassıs getirip bir eskinin düzeltilmesine memur etmekle reform yapılmış olmaz. Yabancı gider ve her' şey eskiye, geriye döner. Bütün tarihimiz bu hususta misallerle doludur. Mazideki birçok yenilik teşebbüsleri tutmamış ise veya deforme olmuşşa bunları alanların da, aldıranların da kavramamış olduklarına delâlet eder.

Gerçekleştirme azmi: Zihniyetlerde ve tatbikatta inkılâbı tam olarak ikmal edinceye kadar plânlı, azimli, sabırlı ve devamlı olarak çalışma kudretinin gösterilmesidir.

Yalnız kafaların içini değiştirmeğe çalışmanın da kâfi olmadığını iki asırlık ıslahat tarihimiz göstermektedir. Bu kifayetsizliğin tek çaresi cezri ve kati hareket etmektir. İçi değişmeyen kafaların kendilerini yani sahiplerini toptan değiştirmektir. Nesiller değiştirilmedikçe kafa içlerinin, yani hâkim olan zihniyetin değişmesi zor ve ağır oluyor. Bu yavaşlık uzadıkça yeni nesiller de eskiye intibak ediyor, eskileşiyor.

İşte bizde zihniyet inkılâbının çok yavaş cereyan etmesi ve kısır oluşunun asıl sebebi de budur.

TIB DÜNYASINDA

Yeni Metodlar

İğnesiz Enjeksiyon

Herhangi bir hastalığını tedavi ettirmek için kendisine iğne yaptırmamış kim vardır? Hekim veya hemşire büyük bir serin kanlılıkla ve sükûnetle bu korkunç iğneyi hazırlarken soğuk ter dökmemiş ve titrememiş kaç kişi bulabilirsiniz? Hele çocuklarda bu iş bir meseledir.

Seri halinde enjeksiyonlar yapılırken meselâ bir kışlada veya bir okulda aşı yapmak icap ettiği zaman; mikropları bir hastadan öbürüne aktarmak ve yaymak tehlikesi de vardır. Bundan sakınmak için şırınganın ve iğnenin çok dikkatle temizlenmesi, en aşağı 20 dakika kaynatılması, yahut da otoklavda sterilize edilmesi icap eder. Bu hazırlıklar da hem zaman kaybına sebep olur, hem de her yerde ve her zaman temini kabil olmayan aletlere ihtiyaç vardır. Eğer şırınga ve iğne kaynatılmadan önce iyice temizlenmemişse tam bir asepsi sağlamak için 20 dakika kaynatmak da yetmez. İşte bu mahzurlar uzun zamandanberi hekimlerin dikkatini çektiğinden ilâçların deri altına ve adaleye iğneden başka bir vasıta ile ulaştırılabilmesi için çareler aranmakta idi. Bir İngiliz mühendisi; bombardımanlar sırasında, bombanın düştüğü sahada bulunmak felâketine uğrayan kimselerin derilerinin altına, civardaki madenî yağların ve katranın nüfuz ettiğini gördü. Bu olaydan, yeteri kadar bir tazyikle deri altına hattâ adaleye kadar bazı likid ilâçların deriyi zedelemeden ve ağrı vermeden sızdırılmasının mümkün olabileceği sonucunu çıkardı. O halde iğne kullanmaya ihtiyaç kalmıyacaktı.

İnsana garip gelmekle beraber, yüksek tazyik altında ve büyük bir süratle gönderilen ince bir likid huzmesinin deriyi geçebileceği anlaşılmıştır. Şuna da işaret edelim ki likidlerin deriden bu şekilde geçişi pratik olarak tamamen ağrısızdır.

Bu neticeler elde edildikten sonra, böyle bir likid püskürme tertibatının sağlanması için araştırmalar yapılmıştır. Püskürtülen likid huzmesinin diyametrişinin, milimetrenin onda biri kadar olması, tazyikinin santimetre kareye 200 - 300 kilogram kadar düşmesi, süratinin de saniyede 200 metre olması gerekmektedir. Bu imkânları sağlayacak aletin küçük ve hafif olması ve hekimin elinde kolaylıkla kullanılacak bir şekilde bulunması lâzımdır.

İlk defa Amerikalılar bu şartları haiz bir alet yaptılar. Maalesef bu alet ilâcın madeni bir ampul içinde bulunmasını gerektiriyordu. Yani deri altına veya adeleye şırınga edilecek bütün ilâçlarla özel ampullerde hazırlanması lâzım geliyordu. Halbuki alelade kullandığımız şırıngalık ilâçları cam ampullerde muhafaza ediyoruz. Amerikalıların ilk buldukları bu alet pratik zorluklarından ötürü az zamanda terk edilmiştir.

Pompanın filmi

1 . Pistole ilâcı püskürtürken
2 . Şırınga ile bir likid Pistole
3 . Enjeksiyon yapılıyor.
4 . Siyah renkte olan kol kemiğinin yanında, deri altına sızmış ilâcın röntgenle görünüsü.

Fransada bugün, bildiğimiz ampulleri veya cam şırıngadan kullanmak suretiyle iğnesiz enjeksiyon yapmağa yarayan özel bir tabanca kullanılmaktadır. Ampul veya şırınga tabancanın namlusunun üzerindeki oluğa yerleştirilmekte, paslanmaz çelikten bir enjeksiyon pompası vasıtasiyle ilâç püskürtülmektedir. Bu pompa, işaret parmağiyle kumanda edilen bir düğme sayesinde, elektromanyetik bir sistemin faaliyete geçmesiyle vazife görmektedir. Deri altına ve adaleye pikür yapmak için tabancanın namlusunun ucundaki küçücük delik derinin üzerine temas ettirilir; düğmeye basılır. Yeteri kadar bir hızla gönderilen likid huzmesi, bir iğne ile delinmesine lüzum kalmadan deriyi aşar. Likid huzmesinin deride açtığı delik — her zaman kullandığımız iğnelerin açtığı deliklerden 25 defa daha incedir — dokular hırpalanmadığından ve o bölgede bulunan sinir uçları da pek az yaralandığından ağrı duyulmaz. Aslında bu tabanca ile yapılan enjeksiyon tek bir pikürden ibaret değildir. Tabancanın içindeki elektroemanın titreşiminden ötürü derinin o bölgesine fevkalâde küçük sayısız enjeksiyonlar yapılmıştır. Bunlar saniyede yüz enjeksiyon kadardır. Bu aletin kullanılmasının bir üstünlüğü de ilâcın enjeksiyon yapılan bölgeye bildiğimiz şırıngalarla yapılan pütürlere nazaran daha geniş olarak yayılması ve emilmesinin o nisbette kolaylaşmış bulunmasıdır. Bu suretle püskürtülen likid deriyi geçer, adaleye kadar ulaşır. Fakat kan damarlarına zarar vermez. Şu halde ilâcın bir damara girme tehlikesi yoktur. Derinin altına hava da kaçmaz. Çünkü tazyikle deriden yalnız likid maddeler geçmektedir. Bu tabancanın başka bir üstünlüğü de enjeksiyonların tamamen steril olmasıdır. Derinin altına esasen steril olan ilâçtan başka bir şey girmemektedir. Bildiğimiz şırıngalarla enjeksiyon sırasında şırınganın içine aspirasyon yapıldığı halde, burada, bu tehlike de yoktur. Tabancanın yalnız boş kısmı hastanın derisiyle temas etmektedir. Zerkten Önce deriyi temizlerken yapıldığı gibi bu kısım alkol veya eterle silinir.

Temizlenmek icap ettiği zaman tabanca sökülür. İç pompa, şırınga ve boru kısmı, otoklavda sterilize edilir.

KİTAPLAR ÂLEMİNDE

ŞİİRİN İLKELERİ

Salâh Birsel *(Yenilik Yayınları — 1954 —* 76 s . *100 krş. —* İkinci baskı)

Salâh Birsel, şair olduğu kadar, genel olarak ta -kitabının başında, "Bu kitapta, şiir kelimesiyle, bütün söz sanatları kavranılmak isteniyor" dediği gibi — SÖZ sanatlarının üzerinde düşünen, düşünmesini seven bir insan.

"Şiirin İlkeleri" de, gene kitapta dendiği gibi, şiir yazmasını öğretmek amacını gütmüyor; şiir üzerinde Salâh Birsel'in düşündüklerini gösteriyor. Bir estetik denemesi olması bakımından önemli ama, bizde, sanat üzerinde düşüncenin, sanatçı olmak isteyen birçok kimsenin umacısı olduğu bizde, bu kitap ayrıca önem kazanıyor. Her şeyden önce kalıplardan basmakalıplardan , aşınmış bir takım düşüncelerden, kanılardan ayrılarak sanata, yaratıcılığa başka bir gözle de bakılabileceği, hele değerlendirmelerde sanat eserinin kendisine, sanatın iç kurallarına dayanılması gerektiği üzerinde durması, bu kitabın gücünü meydana getiren şey.

İlkeler, çoğu zaman kısa, süzülmüş, arıtılmış, bir iki cümle halinde çıkıyor karşımıza. Uzunları da var. Ama Birsel, düşüncesini açmaktan çok, onu en geniş, en tam biçimiyle bir cümle için" de kapatmak istiyor. Düşünmek isteyen, zahmete katlanacak olan buyursun, der gibi.

Birsel'in görüşü, bir çok kimselerin görüşüne uymayacaktır. Kimi de, "yeni bir şey söylediği yok" diyerek kitabı atacaktır. Şunu söyleyebilirim: Nasıl düşünülürse düşünülsün, Birsel'in kitabı, önce davranış, sonra da veri olarak üzerinde çok durulacak bir kitap. Onun gibi düşünmeyebilirsiniz, tartışabilirsiniz ama düşüncelerini de bir kalemde atamazsınız.

Öncözünde, Birsel,

Çeşitli söz sanatlarında "geçer akçe olan" kuralların, "öyle birbirlerinden pek farklı şeyler" olmadığı,

İlkelerin, şiirlere, örneklere dayandırıldıklarını belirttikten sonra, şiirin bir bütün olduğu,

Şiirin bir zekâ işi olduğu,

Sanatın bir moda olduğu, ,

Sanat eserinde açıklıkla seçiklik bulunması gerektiği,

Okuyucular, tenkidcilerle edebiyat tarihçilerinin sanat eseri karşısındaki kayıtsızlığı, değerlendirmelerinde sanat alanı dışındaki ölçülerle işe giriştikleri,

Sanatçının ilkin ne yaptığını bilme si gerektiği, onu "yeni bir zevki olan adam" diye tarif ettikten sonra, "İlkeler"in öğretici olmadığı, düşünmeye iteleyeceği,

üzerinde durmuş olduğunu belirtiyor.

Yalın, açık, seçik bir dille bütün ilkelerini sıraladıktan sonra, son ilkesinde Birsel, kitapta görülebilecek çelişmelerin "her yönü kavramak isteyen bir yazıda" görülebileceğini, ancak karşıt kavramlara, biribirlerini yalanlayan kavramlar olarak değil, bütünleyen kavramlar gözüyle bakılmasının daha yerinde olacağını söylüyor.

Salâh Birsel

Buraya, kitabın ilk iki ilkesini almak isterim. Bunlar hem "Hkeler"in en önemlilerindendir, hem de Birsel'in yolu üzerinde insana çok şey anlatabilir:

BUGÜNKÜ SANAT NE YAPIYOR?

Sanat, yüzyıllar yüzyılı sanat, bir takım sorulara cevap vermeğe savaştı.

Bugünkü sanat, bugünkü şiir ise kendi mahiyeti üzerine kurulu bir sorudur

ŞÂİR KİMDİR?

Şair yeni bir zevki olan adamdır.

Buna ise bir yoldan, bir eğitimden hattâ hattâ bir öğretimden geçilerek varılır.

Ama bugün ne bu zevke, ne bu yola, ne de bu eğitim ve öğretime kulak asanlar var

Naim Tirali

AŞKA KİTAKSE

— Hikâyeler — Naim TİRALİ (Yenilik Yayınları — 1954 — 80 s , 100 krş)

Naim Tirali'nin 1947 de yayınlanan Park, 1949 da yayınlanan Yirmibeş Kuruşa Amerika kitaplarından sonra "Aşka Kitakse" üçüncü hikâye kitabı. Bu kitaptaki hikâyelerin en eskileri 1948 de, en yenisi de 1954 te yazılmış. Bu bakımdan, kitap, bir bütün olarak, öteki kitaplarından pek ayrılmayabilirdi; oysa ki bu hikâyelerde önemli bir takım değişik özellikler dikkati çekiyor.

Tirali, mizah yanı güçlü, zeki bir yazar. Bu kitabındaki hikâyelerinde, mizah yanına, ruhsal hallerin gözle. mi katılıyor. Tipler ustalıkla belirtilyor. Buradaki psikoloji, özelin psikolojisi değil, tipin psikolojisi. Yazar, inceliği, cümlesinin ölçüsüyle gülümsetiyor okurunu. Yazdıklarının karşısın. da gülmekten, içten gülmekten çok a. lay ediyor. Alay, çoğu zaman acılığa varır. Anlattıklarının ardında bu acılık seziliyor.

Dikkati çeken şey, Tirali'nin, "gençlik" tema'sını da, "delikanlı . genç kız" tema'sını da ele alırken kendini onların dışında, onlara bakar durumda tutması. Böylece ruhsal çözümleme, onun için, daha kolay, daha verimli oluyor. Bu alanda da başarısini özellikle "Aşka Kitakse" de gürüyoruz.

"Vapur" hikâyesi, bir "Hava" hikâyesi. Okurunu o havaya sokuyor, sıkıntısını da, sevincini de yaşatıyor. "Tevekkül Hamamı", sevda derdini içki ile gidermeye çalışan gençliğin karşısına ayık yazarı koyuyor. "Motor", küçük bir ahlâk meselesinin hikâyesi. Gereksizi, eklentiyi, hikâyelerinin dışında bırakmağa dikkat eden Tirali'nin bu hikâyesi biraz daha süzülebilirdi sanıyorum.

24 sayfalık bir hikâye olan "Aşka Kitakse" de, ruhsal halleri yazmasını bilen bir insan karşısındayız. Üstelemeden, ağırlaşmadan anlatıyor, Tirali. "Lâmbonun Meyhanesinde" son hikâye. En yenisi. Taşlama yanı, acı alay ağır basıyor.

Tirali, insanlara gitgide keskinleşen gözlerle bakıyor.

BİR HÎKAYE

V A F T İ Z

Yazan: G. Guareschi

Çev: Orhan Remzi Yüreğir

(İlçenin komünist Belediye *Reisi Rahip Pepppone ile Don Camillo arasındaki* mücadelenin bir *türlü sonu gelmemektedir. Komünist belediye* reisi kilisenin kanunları ile alay ederken, Rakip *Don Camillo ise Peppone'nin "ileri* insan mefhumu" nu bir *safsata,* bir Hayal *ve hemcinsleri için* bir *tehlike olarak* görmektedir.)

Bir erkekle iki kadın birdenbire kiliseye girdiler. Kadınlardan birisi Komünist Belediye Reisi Peppone'nin eşi idi. Bir merdivene çıkarak duvardaki Hazreti Yusuf'un kabartmasını yağla silen Rahip Don Camillo, gelenlere dönerek ne istediklerini sordu:

"— Vaftiz edilecek bir çocuğumuz var."

Bunları söyleyen erkek, kadınlardan birisinin kucağında bulunan yeni doğmuş çocuğu işaret etti. Don Camillo merdivenden inerken sordu:

"— Bu çocuk kimden?"

Peppone'nin karısı;

"— Benden."

"— Ve kocanızdan mı?"

Peppone'nin karısı hiddetlenmişti.

"— Tabiî, tabiî kocamdan.. Yok senden mi?"

"— Kızmaya sebep yok. Nereden bileyim? Sizin partide serbest aşkın moda olduğu söylenmiyor mu?"

Don Camillo kilisenin duvarına doğru giderek vaftiz küpünün yanında durdu ve sonra Peppone'nin karısına sordu:

"— Çocuğun ismini ne koydunuz?"

"— Lenin Liberto Antonio."

"— Defolun, çocuğunuzu Rusyada vaftiz ettirin!"

Kadınlarla erkek kiliseyi terkedince Don Camillo kocaman ellerini arkasına bağlayıp gidip gelmeye başladı. Bu sırada mihrapla, çarmıhın üzerinde bulunan İsa'nın sesi duyuldu:

"— Don Camillo yine kötü bir iş yaptın! Çabuk onları geri çağır ve çocuğu vaftiz et!"

"— Ah Ulu efendimiz, düşününüz ki Vaftiz bir komedi değildir.. Vaftiz kutsal bir şeydir, Vaftiz..."

Isa onun sözünü kesti:.

"— Don Camillo, Vaftiz hakkında kime bilgi vermek istiyorsun? Bu usulü koyan bana mı? Sana diyorum ki kötü bir harekette bulundun. Tasavvur et bir kere, çocuk şimdi ölürse ve ruhu cennete gitmezse, bu senin kabahatindir."

"Ulu efendimiz, rica ederim, mesele bu kadar trajik değil. Çocuk neden ölsün? Bu gün terütaze."

"— Fazla söylenmemelisin. Çocuğun başına bir şey düşebilir, beşiği çevrilebilir. Sen onu vaftiz etmek mecburiyetmdesin."

"— Peki efendimiz, peki. Zaten ben her zaman haksızım. Vaziyeti düzeltmek için elimden geleni yapacağım."

Tam bu sırada kiliseye birisi girdi. Bu, çocuğunu kollarında taşıyan Peppone idi. Peppone kilisenin kapısını kapadıktan sonra sürgüsünü vurdu, çocuğu bir sıranın üzerine koyup ceketini, boynuna bağladı, kırmızı mendili çıkardı, gömleğinin kollarını sıvadı, yumruklarını sıktı.

Femandel —— Zsa Zsa Gabor
Beyaz Perdenin Don Camillo' su

"— Çocuğum kendi ismi ile vaftiz edilmeden buradan bir yere gitmem."

Don Camillo mihrabın önünde dua ediyordu.

"— Ulu efendimiz, eğer bu haklı durum için rahibini muhafaza etmezsen senden ayrılırım. Bu anda çok zayıfım. Fakat her defasında böyle acıklı vakalar olmaz. Şayet yarın birisi vaftiz ettirmek için yeni doğmuş buzağısını getirip "vaftiz et" diye beni sıkıştırırsa ne olacak?"

İsa:

"— Bu karışık durumu halletme. Hain ve sonunu iyiye - bağlamalısın, Don Camillo."

"— Peki bu herif arkama bir tekme vurursa?"

"— Onu da kabul et, Don Camillo. Benim yaptığım gibi ıstıraba karşı mütehammil ol."

O zaman Don Camillo, Peppone'ye döndü:

"— Tamam Peppone, dedi, çocugun vaftiz edilecek; fakat bu mel'un isimle değil."

Peppone burnundan soludu.

"— Don Camillo, düşün ki, dağda çetecilik yaparken gerime bir kurşun yediğimden beri çok asabi oldum. Böyle saçma lâfları bırakmalıyız. Yoksa şu sıra ile seni alt tarafından dövmeğe başlayacağım!."

"— Sakin ol Peppone, ben de senin üst tarafını yok edeceğim!"

Don Camillo bunu söyler söylemez Peppone'nin suratına bir yumruk yapıştırdı. Artık iki dev güreşiyordu sanki. Yirmi dakika kadar devam eden bu korkunç yumruklaşmadan sonra Don Camillo mihraptan Isanın sesini işitti:

"— Sıkı tut, Don Camillo, çenesinin altına sağdan bir vuruş yap!"

Don Camillo sağdan vuruşu yapınca Peppone boylu boyuna yere uzandı. Peppone hurdahaş olmuş bir halde on dakika kadar yerde kaldı. Sonra yavaş yavaş ayağa kalktı, hiç bir şey söylemeden gömleğinin kollarını indirdi, ceketini giydi, kırmızı mendilini tekrar boynuna bağladı, çenesini yokladı ve çocuğunu kucağına aldı.

Don Camillo vaftiz küpünün yanında bir telgraf direği gibi dimdik duruyordu. Peppone ona yaklaşınca sordu:

"— Çocuğa ne isim vereceğiz?"

Peppone mırıldandı:

"— Camillo Liberto Antonio."

Don Camillo başını salladı:

"— Hayır, daha iyisi ona Libero Camillo Lenin ismini verelim. Evet, Lenin. Zira bu isimlerin arasında Camili o da bulunduğu için Lenin adı bir halt yiyemez."

Peppone "Âmin" diye mırıldandı ve çenesini bir defa daha yokladıktan sonra kiliseden çıktı, gitti.

Don Camillo tekrar mihrabın önüne gelince İsa gülümsiyerek:

"— Don Camillo, dedi, şunu söyliyebilirim ki, politikadan benden daha iyi anlıyorsun."

Don Camillo iri ellerini arkasına alarak mağrurane cevap verdi:

"— Kavgadan da Ulu efendimiz."

— (Don Camillo ile Peppone) isimli romandan. —

BASINDAN AKİSLER

Komünistlerin Dien.Bien-Fu zaferi, Paristeki Rus Balesinin temsillerini inkıtaa uğratmıştır. Hindicini deki Frensiz mağlûbiyetini müteakip şehirde uyanan şiddetli komünizm aleyhtarlığı yüzünden temsiller, hiç başlayamadan, meçhul bir tarihe tehir edilmiştir.

İlk bir iki akşam, vaziyete bir millî matem havası vermek için, hükümet Opera Komik ve Komedi Fransez gibi diğer Devlet Tiyatrolarının da kapatılmasına karar vermiştir. Mamafih, ertesi sabah Başbakan Laniel, Sovyet Büyük Elçisi A. Vinogradov'a bale temsillerinden vazgeçildiğini bildirmiştir.

Yegâne itirazlar, Komünist Fransız . Rus Komitesinden ve Rus balerinlerini seyretmeğe hazırlanan bale meraklılarından gelmiştir.

Bale biletleri uzun zamandan beri karaborsaya düşmüş, fiyatları da 35.000 franka kadar çıkmıştı. Tabiî bilet sahipleri tiyatro gişesinden bu paranın ancak onda birini alabileceklerdir. New.York Times)

Grönland'ın 2000 nüfuslu merkezi Godhoob'da çiçek salgını başgöstermistir.

Sıhhat Bakanlığı şehir sakinlerinin hastalığa tutulabileceklerini işaret etmiş ve yiyecek, içecek ve yakacak tenün etmelerini tembih etmiştir.

Şimdiye, kadar şehirde 16 dan fazla çiçek vak'ası görülmüştür. Godhoob diğer şehirlerden tecrit edilmiştir. (A.P.)

Yavrukurtların gösterisi

Yavrular kurt mu dersiniz?

Sıhhat Bakanlığı, Amerikalıların orlalama olarak 68 yaşına kadar yaşadıklarını açıklamıştır. Son 10 sene zarfında 4 senelik bir artma kaydedilmistir.

1961 deki ölüm nispetlerine göre Amerikan kadınları, erkeklerden 6 sene daha fazla yaşıyorlar. 1900 de fark 2 seneyi geçmiyordu.

Bugün doğan her Amerikan kadınının ömrü, ortalama olarak, 71,8 yaş, erkeğinki ise 65,9 yaş olarak hesap ediliyor.

Beyaz ırktan olan Amerikalı kadınlar, erkeklerinin 66, 66 senesine mukabil 71,8 sene yaşıyorlar. Renkli ırktan olanların hayatları ortalama olarak daha kısadır: Erkekler için 59,4 yaş, kadınlar için ise 63,7 yaş tahmin ediliyor.

Bugün Amerikada beyaz ırktan olanların ömrü, beyaz ırktan olmayan lara nisbetle 8 sene daha uzundur. 1900 de fark 15 sene idi. *(A.P.)*

Meşhur trişörlerden İtalyan muhaciri Frank Costello, Federal gelir vergisi kaçakçılığından 5 sene hapis ve 30.000 dolar para cezasına mahkûm ol muştur.

63 yaşındaki Costello, hükümet tarafından "kaçakçılığın şahı olarak vasıflandırılmaktaydı.

4 yaşında iken Amerika Birleşik Devletlerine gelen Costello, 39 sene evvel 10 ay hapiste yatmış, bundan sonra bütün vergi memurlarını atlatmağa muvaffak olmuştur. Yalnız 1952 de senatonun ceza komitesine saygısızlıktan 14 ay hapis cezasına çarpılmıştır. Şimdi, cezasını çektikten sonra, Amerikan topraklarından çıkarılıp, İtalyaya iadesi de düşünülmektedir.

1947 den, 1949 a kadar 39.015 dolar gelir vergisi kaçırdığı tespit edilmiştir. ***(A.P.)***

Tahranın şimalindeki Rast Hapishanesinde isyan çıkmış ve 5 komünist mahpus vurulmuş, birçokları da yaralanmıştır. Resmî kaynaklar, ayaklanmayı bastırmak için bir tank ve iki kamyon dolusu askerin gönderildiğini açıklamışlardır.

Mahpuslardan bazıları kaçmağa teşebbüs edince askerler evvelâ havaya, sonra da kalabalığın üzerine ateş açmışlardır. Kavga, çarşamba akşamı, mahpuslar yemekten sonra hücrelerine kapatılmak istemeyince çıkmıştır. *(A P.)*

Roma Katolik Kilisesi tarihinde ilk olarak Vatikan merasimlerinde işçi mümessillerine, hususî şeref yerleri tahsis edilecektir . Papa Pius XII'nin ilân ettiği bu imtiyaz, ilk olarak Papa Pius X'un kilise tarafından Aziz olarak tanınması münasebetiyle 29 Mayısta St. Pierre meydanında yapılacak merasimde tatbik sahasına konacaktır. *(A.P.)*

Gamsız Teyzenin Maceraları

SANAT DÜNYASINDA

Tiyatro

Devlet Tiyatrosundan bilanço

Vaktiyle bir çiftlikte bir boğa varmış. O kadar kuvvetliymiş, o kadar kudretliymiş, o kadar sık "çekilebiliyormuş" ki, görenlerin ve duyanların parmakları ağızlarında kalıyormuş:

Boğayı, devlet çiftliğine almışlar. Maksat, bu müthiş hayvandan istifade etmek, nesli son süratle üretmek.

Fakat nerede? O kudretli boğa bir tembelleşmiş, bir tembelleşmiş... Ne dölü kalmış, ne bîr şey...

Dayanamamışlar, sormuşlar:

"-— Yahu, sen yaman bir şeydin ne oldu, sana?"

Boğa, tembel tembel gerinmiş, başını kaşımış:

"— Ben devlet memuru oldum."

Bu mevsim. Ankaradaki Devlet Tiyatrosu, Büyük Tiyatroda dört, Küçük Tiyatroda beş eser sahneye koymuş ve Mayıs ayının ortasında kapılarını kapamıştır.

Kapılarını kapadığına da iyi etmiştir, zira, meselâ Büyük Tiyatrodaki Lady Frederick, hele sonlara doğru, gişesini bir iki yüz lira ile kapıyordu.

Mevsim, Büyük Tiyatroda Fatih, Küçüğünde Şemsiydi Adam ile başlamıştır. Eser itibariyle, bir orta mektep sahnesi için pek uygun düşecek birincisi 16 defa temsil edilmiş, "polisiye" bir anglo - sakson piyesi olan ikinci ise 20 defa oynanmıştır. Bazı kimseler, bu "polisiye", sıra piyesinde müthiş psikolojik cevherler bulmak hünerini göstermişlerdir.

Mamafih, Fatih ile kıyas edilince "Şemsiydi Adam" elbette ki bir şaheserdi.

Daha ilk temsillerde, Devlet Tiyatrosu sanatkârlarının, eser ne olursa olsun, "alaturka" oyunları kendini belli etmiş, Bizans prensesleri veya İngiliz Misisleri yerli tipler haline getiriliverniştir.

Büyük Tiyatroda Fatih, yerini Matla Stuart faciasına, Küçük Tiyatroda da Şemsiyeli Adam, Derin Mavi Denize bırakmıştır.

Maria Stuart için "facia" kelimesi hafiftir. Bu, kelimenin tam mânasiyle bir rezalet olmuştur. Hele ilk temsil, halkın kahkahaları, balkondan sahneye lâf atmaları arasında geçmiş, açılması gereken kapıları açılmamış, tahta bıcaklar yerlere düşmüş, "asilzade" ler birbirine girmiş, bir curcuna, bir kıyamet kopmuştur.

Böyle bir piyesin, bir gün dahi afişte kalmasına imkân olmadığı halde hazırda başka bir şey bulunmadığından Ankaralılar işkenceye maruz bırakılmışlar, Maria Stuart, ekseriya boş sıralar önünde 23 defa oynanmıştır.

Buna mukabil, Küçük Tiyatroda Derin Mavi Deniz hakiki bir muvaffakiyet olmuş ve sanatkârlar, — bilhassa Mediha Gökçer — mükemmel oynamışlardır. İngilterede de çok beğenilen eser, bizim Küçük Tiyatroda maalesef sadece 16 defa temsil edilmistir.

Belki de Devlet Tiyatrosu, güzel eser vermeyi prensiplerine uygun bulmamıştır.

Bunları, Büyük Tiyatroda Güzel Helena, Küçük Tiyatroda Batak, takip

OPERA ALBÜMÜ

I PAGLİACCİ

Opera 1 prolog 2 perde. Tekst: Bestekâr.
İlkönce 22 Mayıs 1892 de Milano da oynandı.

Bestekârı — *Ruggiero Leoncavallo (8 Mart 1858 de Napolide doğdu, 11 ağustos 1919 da Floransada öldü.) "Pagliacci" operası Leoncavallo'nun şaheseri. sayılır. Diğer operaları unutulduğu ve repertuvarlardan kaldırıldığı halde* bu *eseri daima oynanmaktadtr. Mevzuunu günlük hayattan aldığı bu operasında Leoncavallo, bizzat yazmış olduğu tekst ile müziği birleştirmekte büyük bir ustalık göstermiştir. "Pagliacci" operasının "Cavalleria Rusticana" ile veyahut da buna benzer bir* perdelik başka bir o-*pera* ile *oynanması âdet olmuştur.*

Şahıslar — *Canio, seyyar tiyatro trupunun reisi (oyunda soytarı) tenor. Nedda,* karısı *(oyunda* Colombi*ne) soprano. Tonio, aktör toyunda Taddeo) bariton. Beppo, aktör (oyunda şaklaban) tenor. Silvio, genç bir köylü,* bariton *Bir köylü, bas*

Mahal — *Bir İtalyan köyü. Zaman 1865 yazı. Canlı ve* tesirli *bir koro, ayrıca bir de çocuklar korosu. Bale yok. Büyük orkestra (66 enstrüman). Operanın devamı* 70 *dakika, ikinci* perdenin, *basında intermezzo çalınır.*

Prolog — *Perde* açılmadan *önce sah*nenin *önüne Tonio gelir ve kısaca, heyecanlı olarak eserin mahiyetini anlatır.*

MEVZU

Birinci perde

Köyün meydanı. Canio, başında bulunduğu seyyar tiyatro trupu ile köye girer ve köylüler tarafından selâmlanır. Canio, halkı akşam verecekleri temsile davet eder' Trupun ikinci idarecisi olan Tonio bu arada Canio'nun karısı Nedda'ya sarkıntılık eder, Nedda ona bir tokat vurur. Canio bu sırada meyhaneye gitmiştir. Halk da kiliseye gitmektedir. Nedda yalnız başına durmaktadır. Bu hayattan bıkmıştır. Tonio yalnız duran Nedda'ya bir kere daha sarkıntılık yapınca, genç kadın eline ge çirdiği kamçı ile onun yüzüne vurur, Tonio bunun üzerine Nedda'dan intikam almayı kurar. Nedda, genç köylü Silvio ile sevişmektedir. Yine buluşurlar ve beraberce kaçma ya karar verirler. Bu konuşmalarını Tonio gizlice dinler ve koşup Canio'ya haber verir. Canio derhal meyhaneden çıkar ve karısının yanına: gelip âşığının kim olduğunu sorar. Nedda âşığının ismini söylemeyince bıçağını çeker, fakat araya Beppo girer ve facianın önünü alır. Canio çok heyecanlı ve mükedderdir. Biraz sonra temsil başlıyacaktır. Buna hazırlanmak lâzımdır. Canio soytarı elbiselerini giyerken ıstırabını terennüm eder.

__İkinci perde :__

Aynı meydanda sıralar dizilerek ve bir de sahne kurularak bir açık hava tiyatrosu meydana getirilmiştir. Beppo ile Tonio halkı tiyatroya çağırırlarken Nedda da kasada durmaktadır. Nedda bir aralık kendisine yaklaşan Silvio'ya kocasının kıskançlığını ve hiddetini anlatır, ve müteyakkız bulunmasını söyler. Daha sonra oyun başlar. Canio soytarı roHindedir. Karısı Colombine onu şaklaban Beppo ile aldatmaktadır. Canio sahnede birden bire oyunu bırakıp, karısına hakikî âşığının ismini sorar. Kadın buna cevap vermeyince onu sıkıştırır. Nedda kaçmak isteyince Canio bıçağım çekip karısını arkasından vurur. Nedda cansız yere yıkılınca, ön sırada oturan Silvio, Neddanın imdadına yetişmek üzere sahneye fırlar, Canio bu sefer onun kim olduğunu anlıyarak bu sefer Silvio'yu da bıçaklar ve sonra seyircilere dönerek "Komedi bitti'' der, perde iner.

Yıldız *Akçan — Melek Gün*
Gelinin kulisleri

etmiştir. İki, telif piyes. Biri manzum, biri değil! Müşterek vasıfları, ikisinin de fazla bir işe yaramamaları...

Güzel Helena, isterseniz sahne eseri olarak göz atınız, isterseniz şiir diye bakınız, isterseniz tarihi piyes hüviyetiyle ele alınız, daima "pek zayıf" kalacaktır. Hele muharririn "Güzel Helena" da Anadolumuzun Ayşesini, Fatmasını dile getirmek" gayreti, onları seyircinin karşısına çıkarmak iddiası umumî bir tebessüm uyandırmış tır.

Fakat piyes, Yunanistandan hususî surette getirilen rejisörü tarafından o kadar cazip bir tarzda sahneye kon. muş, öyle renkli, sesli bir eser haline sokulmuştur ki hoşa gitmiş, insanda bir Techniclor filmi seyrediyor hissini uyandırmış ve 26 defa temsil edilmiştir.

Batak'a gelince, o, bir zevk batağı halinde, 47 defa oynanmıştır. Hem de, kalabalık seyirciler önünde... Gerçi, meselâ "Aşkın Göz Yaşları" sahneye konulabilseydi 147 defa oynanırdı ama mahiyeti itibarile Batak onu hiç aratma mis, koyu bir melodram olarak senenin ilk hasılat rekorunu kırmıştır.

Batak, piyesin kötülüğüne rağmen, sanatkârlar tarafından muvaffakiyetle oynanmış, bilhassa Melek Gün, haklı takdirler kazanmıştır.

Zaten Devlet Tiyatrosu sanatkârları, yerli piyeslerde, ecnebi eserlere nazaran daha fazla başarı göstermekte, "bizden" şahsiyetleri, yabancı şahıslar dan daha iyi canlandırmaktadırlar. Bu hususiyet, hele kadın artistlerde kendini daha iyi göstermekte, bir kaç istisnasiyle, hemen hiç biri gerekli kalıplara girememektedirler.

Büyük Tiyatroda son temsil, Lady Frederick olmuştur. Bu zayıf, pejmürde ve mânâsız eser, artistlerin himmeti de inzimam edince çekilmez bir hal almış, buna rağmen, — gene başka *er* ser bulunmadığından — 21 akşam afişte bırakılmıştır. Gişenin bir kaç yüz lirayla kapandığı geceler, işte "Lady Frederick" in geceleridir.

Küçük Tiyatroda ise, Batak'tan son ra "Gelin" oynanmış ve o, birincinin de rekorunu kırmıştır, Gelin, 50 defa temsil edilmiştir. Yani adapte, veya beynelmilelleştirme gayreti güdülen Gelin'de sanatkârlar hakikaten iyi oynamışlar, bilhassa Melek Gün, Yıldız Akçan ve Cüneyt Gökçer kendilerini göstermişlerdir.

Gelin, karanlık bir eser olmasına rağmen halk tarafından da tutulmuş, beğenilmiştir.

Küçük Tiyatroda son temsil, Avanak olmuştur. Bu Fransız vodvili hem iyi temsil edilmiş, hem zevkli saatlere vesile yermiştir. Gerçi, oldukça açık saçık sahneler bazı itirazlara yol açma mış değildir ama, o zaman "Comedie Française" ismi bir kalkan olarak kul lanılmış, eserin orada da oynanmış bulunduğu müdafaa sadedinde ortaya atılmıştır.

Avanak, hem tutulduğundan, hem mevsimin sonuna geldiğinden, hem de tercümesi tiyatronun edebî heyet raportörü Lûtfi Ay tarafından yapıldığından 51 gün, sahnede bırakılmış ve Devlet Tiyatroları baharın başında, kapılarını kapamışlardır.

Bu suretle, koca mevsim içinde, bazısı boş salonlarda olmak üzere Küçük Tiyatroda 5 piyes cem'an 184, Büyük Tiyatroda 4 piyes 96 defa tem. sil edilmiş ve Ankara halkının tiyatro ihtiyacı tatmin olunmuştur!

Dans

İstanbul Konservatuvarı Bale öğrencileri resitali

İstanbul Konservatuvarı bale öğrenciler İstanbulun 501 nci fetih yıldönümü günü bir resital verdiler.

Şehir, tiyatrosu dram kısmı nâdir olarak bu kadar kalabalık olmuştur. Bayan Olcay'ın hazırladığı programda yirmi dans vardı ve bunların hemen hepsi seyircilerin hararetli alkışları ile «bisser» dilerek icra edildi.

Koreograf Bayan Olcayı tebrik etmek isteriz. Eğer, öğrenciler ve kendisi bu hızla devam edecek olurlarsa, İstanbul Operası inşaatı tamamlandığı vakit, elimizde, ufak bir bale bulunabileceği şüphesizdir.

Yalnız, Konservatuvar bale tedrisatını devam ettirebilecek mi? Hattâ tedrisatını? Çünkü duyduğumuza göre halen içinde bulunduğu ve hiç de kâfi dershanesi olmayan binada mukavele sona ermiştir ve hükümetin İstanbul şehrine konservatuvar yapmak üzere hediye ettiği Nişantaşındaki bina, kömür deposu olarak kullanılmaktadır.

Bale resitali hakkında, bitirirken bir şey söylemek istiyoruz. Bu gibi gösteriler orkestrasız olmuyor.. Konser vatuvarın bir orkestrası vardır. Yılda bir defa olsun, aynı müessesenin muhtelif şubeleri, "dostça" birbirlerine yardım etmeli değiller midir?

Musiki

Bestekârlarımız ne yapıyorlar?

Allah sayılarını artırsın, bir hayli kompozitörümüz vardır ve bunların hepsi kendi sahalarında birer kıymettir. Çoğu Avrupa da tahsil etmiş, bilgilerini, görgülerini artırmışlar, çoğunun eserleri yabancı memleketlerde çalınmış ve takdir edilmiştir. Onlara karşı daima hürmet ve sevgi besleriz, ancak bu arada bir derdimize de deva bulmalarını isteriz. Bestekârlarımız acaba millî bayram günlerimizde etraflarına şöyle bir kulak vermisler midir? Bandolarımızın hangi marşları çaldıklarını, öğrencilerimizin hangi şarkıları söylediklerini işitmişler midir? Hattâ, hattâ şu "İstiklâl Marşı "mızın bestesi üzerinde bir lâhzacık durmuşlar mıdır?

Sene şimdi 1954 dür. Bandolarımız hâlâ "Dağ başını duman almış"ı, "Annem beni yetiştirdi" yi, "İzmir marşı" nı — ve gülmeyiniz — "onuncu yıl" marşını çalmakta, talebelerimiz de bunları söylemektedirler ve bir Allanın kulu çıkıp da:

— Bizde hiç mi sanatkâr yok? Hiç mi bestekâr yok? Cumhuriyetin otuz birinci senesinde "Onuncu yıl marşı" nı söylemek ayıp değil midir? Bestekarlık sahasında bu kadar mı kısır kaldık?

Diye derdini dökememektedir.

Bestekârlarımıza sorarsanız onlar belki de şunları söyliyeceklerdir: "Mektep şarkısı ne imiş, marş da ne imiş? Biz böyle basit, çocuk oyuncağı eserler yerine, senfoniler, konçertolar, operalar, oratoryolar, süitler kompoze ediyoruz, modern eserler yaratıyoruz, sonra bunları Avrupada çal dırıp böylece memleketimizin itibarını yükseltiyoruz."

Fakat işin aslı bu değildir.

<u>*Bir Alman Şiiri*</u>

Göz Yaşları...

Dünyanın
Herhangi bir yerinde;
Bir insan ağlıyor..
Sebepsiz ağlıyor;
Bana aglıyor..

(M. Rilke'den)

İşin aslı bestekârlarımız kendilerini marş ve mektep şarkısı bestelemek gibi nankör ve zor bir işe sokmak istememektedirler. Bu iş hakikaten nankördür. Basit gibi görünen bir marşı, bir mektep şarkısını yaratabilmek ve bunları yaşatabilmek her babayiğitin harcı değildir. O marşın, o mektep şarkısının sadeliği içinde o kadar kuvvetli bir atmosfer, insanı büyüleyen o kadar tesirli bir melodi parlaklığı mevcut olacaktır ki, bu hava bu melodi derhal kütleleri coşturacak, onları birbirine bağlıyacak ve hepsini yekvücut hale getirecektir.

Bunun en güzel misalini Beethoven, dokuzuncu senfonisinin finalindeki pek basit fakat o nispette kuvvetli, olan "Neşeye şarkı" motifinde göstermistir. Beethoven bu çok basit themden öyle muhteşem bir şarkı yaratmıştır ki, bu şarkı derhal milyonları peşinden sürüklemiş tir. Ama bu iş zordur, hakikaten zordur, o halde gelsin bol renkli, bol enstrümanlı senfoniler, konçertolar.. Bunlara bir de "Modern" sıfatı takıldi mı, haddin varsa "anlamıyorum, hoşuma gitmedi'' de, derhal "geri kafalı, dar görüşlü, muhafazakâr" olup çıkarsın.

Fakat biz yine bestekârlarımızdan rica edelim; büyük, modern, yüksek eserler yaratmaya devam eylesinler, ancak bu arada basit ve sade marşlar, mektep şarkıları yartmaya da vakit ayırsınlar, hiç olmazsa Cumhuriyetin 31 inci senesinde "Onuncu yıl" marşını söylemekten kurtulalım.

Edebiyat

Orhan Veli ve Sait Faik için bir teklif

Memleketimizde sayıları bir elin parmakları kadar mahdut ve edebî mecmua vasfını haiz neşriyatın başında «Varlık» ile «Yeditepe» gelir. Varlık son sayısının mühim bir kısmını, Yeditepe tamamını Sait Faik'in ölümüne tahsis etmiştir.

Yeditepe'nin bir de teklifi var. Aynen naklediyoruz:

«Türk Milleti birkaç yıl ara ile iki değerli evlâdını kaybetti: Orhan Veli fit Sait Faik. Bunlar, İstanbulun bütün güzelliklerini en iyi diler getirmiş iki büyük sanatkârdı. Bir İstanbul hem. serisi olarak onların aziz hâtırasına bir şey borçluyuz: Rumelihisarındaki rıhtım boyuna Orhan Veli'nin ve Burgazdaki iskele meydanına Sait Faik'in adlarının verilmesini düşündük. Sayın İstanbul Valisinden ve Şehir Meclisi Üyelerinden Türk sanatseverleri adına bu kadirşinaslığı bekliyoruz >>

Bu teklife biz de memnuniyetle iştirâk ederken, Sait Faik'in ölümünü istismara çalışanların bulunduğuna da işaret etmek isteriz. Üzülerek haber verelim ki, neşriyat sahasına yeni atılmış bir edebî mecmuanın yayınlan, George Simenon'dan tercüme ettiği bir romanı, Sait Faik'in son eseri olarak ilân etmek kurnazlığını göstermektedir. Seksoloji kitapları neşretmek, bunu yapmaktan daha dürüst olmaz mıydı?

Dünyadan Haberler

Genç bestekârların eserleri

Münih — Milletlerarası genç bestekârlar gününde yabancı memleketler deki genç neslin yarattığı eserler çalınmış ve bu arada Luciano Berio (İtalyan)'nun insan sesi ve muhtelif aletler için yazmış olduğu oda müziği, Mordeoai Sheinkman'ın (USA) Divertimehtosu, Armin Schibler'in (Isviçre) tenor, koro ve iki piyano için yazdığı eser, Simon Karlinsky'nin (USA) bale müziği büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır.

Astrid Varnay Kassel'e geliyor

Kassel — New-York - Metropolitan operasının dünyaca tanınmış sopranosu Astrid Varnay, Wagner'in ''Tristan ve Isolde" operasında baş rolü oynamak üzere buraya gelecektir. Astrid Varnay haziran sonunda tenor Helmuth Melchret ile birlikte Bayreuth'a gidecek ve orada Wagner festivalinde "Lohengrin"de Ortrud, Nibelungende de Brunhild" rolünü oynayacaktır.

Kolsuz Alman ressamı için madalya

Frankfurt — Frankfurt'daki Amerikan Başkonsolosu C. Montagu Pigott, tanınmış Alman ressamı Cari E. Fischer'e "American felin societey"nin şeref madalyasını vermiştir. Ressam Fischer, yaratmış olduğu "Oskar" isimli bir kedinin ve bu kedi ailesinin mizahî maceralarını resmetmektedir. Sanatkâr harpte bir hava hücumu sırasında iki elini birden kaybetmiştir. Resimlerini şimdi ağzına aldığı kalem veya fırça ile çizmektedir.

Sıhhiye bandosunun konseri

Bremen — Ordu sıhhiye birliklerinin en iyi bandosu sayılan İsveç sıhhiye birliği bandosu, yeniden kurulmakta olan Alman sıhhiye birliklerinin yararına olmak üzere, Bremene gelerek burada iki konser vermiştir.

Bir Aktörün Hâtıraları

"0 Gençtir Yapar,,

Vak'a Ankarada Devlet Tiyatrosunda geçer Ahmet Muhip Dranas'ın "Gölgeler" piyesinin provaları yapılmaktadır. Rejisör Mahir Canova'dtr.

Biz çalışırken, müellif de mütemadiyen gelmekte ve mütemadiyen rejisöre karışmaktadır:

"— Şurası böyle olacak..."

"— Hayır, burası şöyle olacak."

Artistlere bizzat talimat vermekte, mizanseni göstermekte, hattâ ses tonu ayarlamaktadır.

Son provadaydık. Ahmet Muhip Dranas bermutad hazırdı ve bermutad herkese vazifesini öğretmekle meşguldü Bir ara bana sıra geldi

"— Durun, dedim... Bir dakika! Size bir hikâye anlatmama müsaade

esde or nra misihni ikz â? y" eyi anlattım:

"— Viyanada, bir eseri sahneye koyuyorlarmıs. Müellif her provaya gelir ve artistlere durmadan karışırmis. Nihayet, temsil akşamı çatmış: müellif gene dayanamıyarak sahneye geçmiş ve perde açılmadan son talimatları vermeye başlamış.

Artistler kendisini hürmetle dinler ve teker teker hepsi:

— Peki efendim,

— Olur efendim,

— Tabiî efendim,

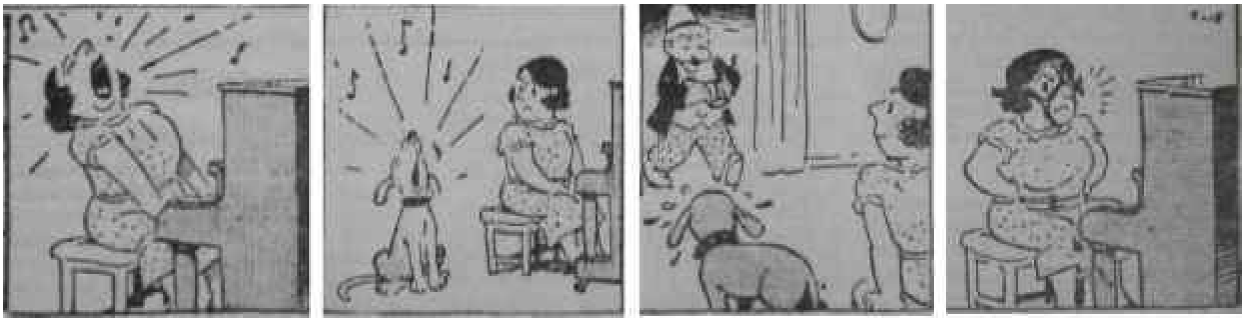
derlermiş.

Nihayet sıra, gene bir aktöre gelmis Müellif ona da talimat vermek üzere ağzını açıyormuş ki. bütün artistler atılmışlar:

"— Aman, sakın efendim! O daha yenidir, yapar. Halbuki bu akşam piyesi oynuyoruz!.."

"Gölgeler" o akşam oynandı.

Şeref Gürsoy

Gündüz — Necmi
Hiddet ve Şiddet

Futbol

Bir lâubalilik örneği

Vaka Ankarada, 19 Mayıs Stadyomunda geçer.

30 Mayıs pazar günü, Galatasaray ile Ankaragücü oynamaktadır. Hakem Bedri Çakın'dır. Bedri Çakın, iki tarafın muvafakatiyle hakem seçilmiştir. Fakat oyunu, hakikaten feci şekilde idare etmektedir. O kadar ki, bazı Galatasaray hücumlarında, direğe çarpıp gelen topa çıkan oyuncuya ofsayt çalmakta, sonra da bunu hentbol diye tevil etmektedir.

Vaziyet 1-1 dir.

Bu sırada yeni bir Galatasaray akını olur ve hakem, yanlış şekilde, ofsaytla akını durdurur. O zaman, spor sahalarında görülmemiş — ve görülmemesi gereken — şöyle bir hâdise cereyan eder:

Galatasarayın antrenörü Gündüz Kılıç, çok sert bir tavırla sahaya girer ve takım kaptanı Necmi'ye sahadan çekilmelerini söyler. Hakemi protesto için, takım oynamayacaktır.

İdareciler koşuşurlar; Gündüzü kararından caydırmaya çalışırlar. Oyunun henüz başıdır, stad kalabalıktır. Bir hâdise çıkabilir.

Gündüz:

—"— Oynatmam!" diye ısrar eder. Futbolcular, hakem ne yapacaklarını bilmeden dolaşmaktadırlar.

Nihayet Gündüz Kılıç yumuşar, oyunun devamına müsaade eder.

Kendisi de, bizzat Galatasaraylılarla dolu sol tribünden yükselen "yuha" sesleri arasında sahanın kenarındaki yerine döner ve maç yeniden başlar.

Galatasaray oyunu 2-1 kazanır; ama bunun yanında kaybettiği, çok daha mühim ve çok daha ağırdır.

Uzun seneler millî takım kaptanlığı yapmış, gençlere saygı telkin etmiş, ağırbaşlı ve efendi Gündüzün şımarık ve laubali hareketi — sebebi haklı da olsa — spor işlerimizdeki keşmekeşin delilinden başka şey değildir.

Profesyonel futbolcuların halli gereken davaları

Tevfik Ünsî

Futbolümüzde profesyonellik bir yaşını daha tamamlamaktadır. Mukaveleli adı ile anılan profesyonel futbolcunun çekmekle olduğu çileler ise henüz tamamlanmamıştır. Dışarıdan hem eğleniyor, hem de para kazanıyor telâkkisi ile karşılaşan profesyonel futbolcuların halledilmemiş nice dâvaları mevcuttur. Halbuki onları statülerini profesyonellik talimatnamesi ve kulüpleri ile imzaladıkları mukaveleler tesbit ve tâyin etmiştir. Profesyonel futbolcunun derileri bu talimatnameye tam mânası ile nüfuz edememekten, mukavelesini düşünmeden imzalamaktan doğmaktadır. Bugün elindeki mukavelesinin şartlarından acı acı şikâyet eden futbolcular pek çoktur. Zaman zaman kıdemli birkaç futbolcu bir araya gelerek profesyonel futbolcular birliği gibi bir teşekkül kurmayı ve profesyonel futbolcuların hukuk ve istikballeri ile alâkalanmayı ortaya atmakta ise de, dünyanın her yerinde mevcudu olan böyle bir teşekkül bir fikir olarak kalmaktadır. Profesyonel futbolcu kurt idareciler ve transfer simsarlarının karşısında silâhsız bulunmaktadır.

Profesynel futbolcu için teşkilâtsızlık bir üzüntü olurken, diğer bazı dertler de bunu takip etmektedir. Profesyonel futbolcunun istikbali ve hayatı teminat altında değildir. Futbolü terkettiği zaman toplu bir para alacağı müemmen değildir, bu resmen teminat altına alınmış ise de güvenilecek bir mahiyet taşımamaktadır. Başka memleketlerde emek vermiş futbolcular sahadan ayrılırken yalnız kendi kulübü değil, bütün kulüpler elbirliği ile o oyuncuya son bir varlık teminine çalışırlar. Bir jübile ile, ilerde tutabileceği bir iş için sermaye sağlarlar; halbuki bizde böy le bir anane teessüs etmemiştir ve kulüpler de kasalarım açmazlar. İstikbal bu şekilde karanlıklar içinde bulunurken, sağlıkları da her an tehlikeye maruzdur. Profesyonellik talimatnamesi. mukaveleli futbolcuların sigorta ettirilmesini derpiş ettiği halde kulübü tarafından sigorta ettirilmiş bir tek futbolcu yoktur; daha tuhafı hiç bir sigorta şirketi de böyle bir sigortaya yanaşmamaktadır.

İstikbali güllük, gülüstanlık gözükmeyen mukaveleli futbolcusun "hal" i ne âlemdedir? Bu da pek parlak değildir, hele maçların nihayete ermekte bulunduğu şu günlerde... Sene içinde kulüpler maçlardan, olmazsa ne yapıp yapıp para bulmakta ve futbolcuların aylıklarım ödemektedirler. Müsabakaların aksadığı zamanlar futbolcuların da aylıkları aksamaktadır. Kulüplerinden hiç alacağı olmayan futbolcu göstermek çok güçtür. Kodaman olmayan futbolcular daima alacaklıdır. Bir şikâyet mevzuu olduğu takdirde federasyon, kulübün teminat akçesinden profesyonel futbolcunun aylığını ödemek yoluna gidebiliyor; fakat kulübünü şikâyet edecek futbolcu nerde? Takımdan uzaklaştırılmak, maç ve galibiyet primlerinden mahrumiyeti intaç edecektir. Oyuncu ağzını açamaz. Profesyonellik talimatnamesinin ihtiyarî mükâfatlandırma maddeleri ise sadece kâğıtta mevcuttur.

Bir profesyonel futbolcu için mukavelenin yeni baştan tanzimi veya transfer toplu para temini için bir ümit kaynağıdır; fakat profesyonel futbolcu bir yandan talimatnameye eklenen yeni hükümlerle, diğer taraf. tan kulüpler arasındaki hürriyetini tahdit eden anlaşmalarla amatör futbolculardan daha sağlam bir şekilde elleri, kolları bağlı vaziyette bulunmaktadır. Transfer temin edildiği takdirde de bundan futbolcudan çok, kulübü istifade etmektedir.

Bu satırlarla profesyonel futbolcuların dertlerine tercüman olmağa çalıştık. Onlar için ümit kapısı yi. ne de açıktır: profesyonellik henüz emekleme çağında dır ve en iyi şekilde tatbiki ise, fikirlerdeki uyanıklık ile belki de çok kısa bir zamanda mümkün olacaktır.

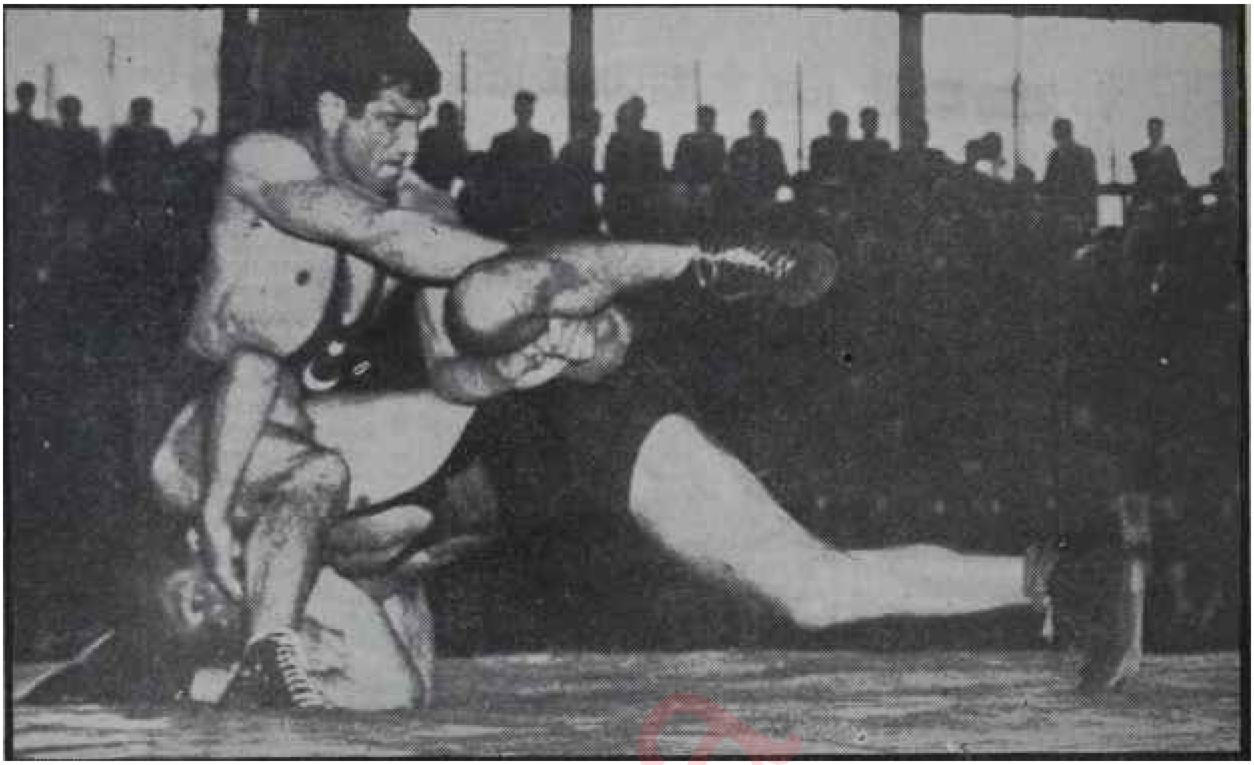
Güreş

Şampiyonluğa götüren yol

Vasatî yaşı 20 ile 25 arasında olan bir takım, bize bir dünya şampiyonluğu hediye etmiş bulunuyor.

1948 Londra olimpiyatlarından sonra serbest güreşte kazandığımız mevkiye, Tokyoda son yapılan şampiyona ile tekrar ulaştık.

O olimpiyattan sonra, yaşları iler-

Türk Bekir — İsveçli Berlin

Sporcunun ve idarecinin zaferi

lemiş bazı güreşçilerimizin minderi terkleri, idaresizlikten de gençlerin yetişmemeleri yüzünden şampiyonluğu kaptırdığımız zaman, "alâkalılar" ın ilk aklına gelen, Londra zaferini küçümsemek olmuştu.

İddiaları şu idi: Dünya milletleri, usun yıllar açlığa ve sefalete sebebiyet veren bir harpten henüz çıkmış bulunuyorlardı. Zayıf ve hazırlıksızdılar. Şimdi kendilerini toplamışlar ve şampiyonluklarım geri almışlardır. Tabiî olan da bu idi; yoksa Londra zaferi değil, O, arızi di.

Hele 1952 olimpiyatlarında, gene aynı kimselerin beceriksizlik, ihmal ve lâkaydileri yüzünden bilinen hezimete uğramamız sanki tezlerini kuvvetlendirmişti.

Halbuki spor, sporcu kadar idareci de demektir.

Nitekim, efkârı, umumiyenin ve başının şiddetli aksülâmeli karşısında "beceriksiz idareciler" iş başından atıldıktan ve takımımızı zaferlere kavuşturmuş olan Federasyon Reisi Vehbi Emre'ye mevkii iade edildikten bir sene sonra, sıkı ve muntazam çalışma sayesinde takımımız dünya şampiyonluğunu Ruslardan geri almış bulunuyor.

Bu suretle iddiaların ne derece mesnetsiz ve çürük olduğu anlaşılmıştır.

Vehbi Emre eskilerden farklı bir zihniyetle işi ele alarak yapılacakları bir programa bağlamış ve serbest güresin temeli olan Karakucak güreşlerine de önem vererek çalışmalarını buna göre ayarlamayı bilmiştir.

Tokyo şampiyonasından evvel, altı ay müddetle yurdun muhtelif bölgelerinde tertiplediği gurup seçmelerile birçok genç kıymetlere şans vermek suretiyle eskileri de daha fazla çalışmaya teşvik etmiştir. Ayrıca bu şekilde bir mesai sonunda tesbit edilen milli serbest güreş takımımızın hazırlanmasım Nuri Boytorun, Yaşar Doğu, Saim Arkan gibi üç kıymetli ve ehliyetli antrenörlere tevdi etmesi çok isabetli ve faydalı olmuştur. Bu üç kıymetli antrenör, güreşçilerimizle daha fazla ilgilenmek suretiyle gençlerin noksanlarını tamamlamak imkânını elde etmişlerdir.

Tokyoda kazandığımız bu başarı bize istikbal için, çok iyi bir müjde. vermektedir. Şampiyonaya katılan takımın kadrosundaki elemanlara dikkat edecek olursak, vasati yaş haddinin 20-25 arasında bulunduğunu görürüz.

Demek oluyor ki, kadrodaki ele. manlar hususî hayatlarına itina gösterirlerse en az 5 - 10 sene daha minderde kalabileceklerdir. Bu gençler, yılların verdiği tecrübe ve olgunlukla uzun müddet şampiyonluk unvanlarını muhafaza edebileceklerinden serbest güreş alemindeki âlemdarlığımız daha senelerce devam edebilir. Aksi halde 1948 olimpiyadından sonra olduğu gibi, şampiyonluğun verdiği sarhoşluk ve rakiplerini küçümsemek gibi haller sonunda bu kıymetler de kısa bir zaman sonra saf harici kalırlar ve başarımız gene arızî olabilir. Bunun için de federasyonu şimdiden tedbir almak hususunda büyük vazifeler beklemektedir.

Vehbi Emrenin bu vazifeleri de yerine getirmekte muvaffak olacağına

At Yarışları

Yarış komiserleri

Nasıl ki hakemsiz bir müsabaka, hâkimsiz bir mahkeme tasavvur edilemez, koşular da komisersiz yapılamaz. Bir bakıma yarış komiserlerinin vicdanî karar salâhiyetleri diğerlerinden daha fazladır. Bu kabil mevkide bulunan kimselerde adalet mefhumu en yüksek derecede olacaktır. Adalet bir karakter meselesi olduğundan da. ha çok görgü ve bilgiye dayanır. Demek ki yarış komiserlerinin kendilerine tanınmış büyük salâhiyetlere dayanarak koşuların muhtelif hâdiseleri için kararlar verirken bu işi lâyikı ile yapabilmelerinin esası budur.

Ya bizde?! Evet, bizde de komiserlere aynı salâhiyetler, aynı şekilde tanınmıştır. Fakat icraatlar o mertebeyi katiyen bulamamıştır. Çünkü o her şeyden evvel bilgi, yarış komiserlerimizde yoktur.

Şu Ankara koşularım idare etmekle mükellef Tarım Vekâletinin yarış otoritesince, jokey kulübünün de

Ankaradâ yarış seyredenler
Fotoğrafçılar atlara hiç bakmazlar mı?

tasvibi ile tâyin edilmiş komiserlere bakalım.

Prof. Tevfik Başer: Ömrü boyunca hayvanların sıhhatleriyle alâkalanmış ve çok haklı olarak mesleğinin en yüksek mertebesine çıkmış bulunan, bu cidden efendi adamın, yarışlarla alâkası atçılarla olan münasebetine dayanır. Kaç senedir İstanbul ve Ankara yarışlarında başkomiserdir. Bugüne kadar hakikaten mühim, meselâ şu yazıda zikre değecek kadar mühim bir karar verebildiğini bilmiyoruz. Daima örtbast veya suya, sabuna dokunmama, eşi dostu gücendirmeme prensibiyle ideal yarış komiseri olunamaz,

Sait Akson: Bilgisi itibariyle memleketimizde itibar edilen ve yarışlara karşı babadan kalma bir hevesi bulunduğu şüphesiz olan bu arkadaş, tam randıman vermektedir. Atçılık dâvalarında daima kendisine yer verilmiş, fakat fikirlerini lâyikiyle, eşasiyle izah etmekte ve bilhassa karşısındakileri iknada zayıf kaldığından muvaffak olamamıştır.

Cemil Akok: Efendi bir adam dada. Öyle tahmin ediyoruz ki, İstanbulda eski dostlara iş prensibiyle ve yanındakilere bakarak gene de iyidir diye komiserliğe getirilmiş, jokey kulübünün muhasebecisi de olduktan sonra bu sıfat üzerinde kalmıştır. Fakat hepsi bir tarafa, jokey kulübünün muhasebecisi, nasıl yarış komiseri tâyin edilebiliri

Veterinerler gurupu : Tarım Vekâleti organizatörleri, veteriner arkadaşlarına yarış yerlerinde iş temin etmek İçin çırpınıp dururlar. Bu arada mevİdi yüksek olanlar komiser tâyin edilir. Veteriner olmakla, koşulardan anlamak hiçbir zaman aynı şey sayılamıyacağı için bu zatlar birer kukla gibi vazife görürler.

Gizli kalmış bir sayfa: 2

Futbolcu alım satımı

Eşfak Aykaç

Güneş Kulübü ile ilk resmî teması, Yusuf Ziya Önişe vâki ziyaretimiz teşkil eder. Kendisinin bizleri görmek istediği yolundaki emirlerine Masör Danyal vasıtasiyle muttali olunca, bir cumartesi günü akşamı, İş Bankası Yenicemi Şubesine gittik. Yusuf Ziya Bey, mutad nezaket ve sevimliliği ile bizleri karşıladı. İşin esası ile alâkalı hiçbir şey konuşmadık. Esasen pek kısa süren bu ziyaret sona erdiği zaman, üçümüz de hayli sukutu hayale uğramış bulunuyorduk. Zira, umduğumuz yüz görümlüğü yerine, elimize, birer maroken kaplı İş Bankası defteri verdiler Keyfiyet, Masör Danyala hayli söylenmemizi tevlit etti.

Bu hâdise üzerinden bir hafta kadar bir zaman gelmişti ki, yeni bir davet daha vâki oldu. Pek yakın olan şeker bayramının ilk günü, Yusuf Ziya Önişi evinde ziyaret edecektik. Bu sefer, Güneş Kulübüne geçeceğimize dair, yazılı ve imzalı ifdelerimiz de isleniyordu. Danyalın dediğine göre, bunu verecek, ve mukabilinde, bayram çocukları misillû sevindirilecektik.

O gün, hiç unutmam, mutad toplanma yerimiz olan Yeşil Muhallebicide, üç kafadar ve Danyal gece bir araya geldik, İstenilen kâğıdı yazdık, müştereken imzaladık ve Yusuf Ziya Beyin ikamet etmekte olduğu, Ayazpaşadaki Üçler apartımanına müteveccihen yola çıktık. Emprezaryomuz, muhallebicide bizi bekliyecekti.

Hafifçe çaldığımız kapıyı, beyaz önlüklü bir kızcağız açarak buyur etti. Pardesüleri çıkarıp salona adımımızı atmamızla beraber geri çekilmemiz bir oldu. Boğaza nazır cephesi boydan boya cam kaplı bu muazzam salonda kim yoktu Yarabbim?. Galatasaray Kulübünün o zamanki ileri gelenlerinden tutun da, devrin gazetecileri, diğer kulüpler idarecilene kadar herkes orada idi.

Manidar, müstehzi bir sürü nazar arasında, herkesin elini sıktık ve bir köşeye çekilerek, suçlulara has o huzursuzlukla, somurtup oturduk.

Kalabalık çok geçmeden dağıldı. Salonda yalnız bizler, Eşref Şefik ve Yusuf Ziya Bey kalmıştık.

Neler konuşuldu, hangi mevzulardan bahsedildi, hiç hatırlamıyorum. Fakat, bildiğim birşey varsa, o da, Güneşe geçmemizle ilgili tek kelime görüşülmediğidir.

Nihayet gitmek lâzım geldiğine hükmettik. Tam çıkacağımız zaman, o ana kadar mevzuubahis etmek cesaretini gösteremediğimiz esas konuya temasla, cebimden imzalı kâğıdı çıkardım ve Yusuf Ziya Beye uzatarak:

— Beyefendi, dedim, imzaladığımız taahünameyi takdim...

Yusuf Ziya bey, cümlemi tamamlamama sıra vermeden:

— Ha evet, onu sonra konuşuruz, diyerek, ellerimizi sıktı ve kendimizi kapının dışında bulduk.

Kan hepimizin beynine çıkmıştı. Bir taksiye atlâyıp Yeşil Muhallebiciye geldik. Az evvel yazdığımız kâğıdı param parça edip attık, Danyala da, Güneşlilerin maksadının bizi bütün İstanbul a ilân ederek, Galatasaray Kulübü içinde yeni karışıklıklar çıkarmak olduğunu, hâdiselerin başka türlü tefsir edilemiyeceğini, bütün hırsımızı akıta akıta, söyledik.

Bu hiddetle ben çıkıp evime gittim, Haşim ile Bülent' de, akşam verilecek Güneş Kulübü balosuna elbise bulmak için ayrıldılar.

Aynı gecenin yarısından çok sonra idi. Defi gam etmek üzere uğradığım Tepebaşındaki Garden Barda vakit getirirken, kafamı saran dumanlar arasında, hayal maval, Haşimi görür gibi oldum. Eliyle işaret ederek, beni çağırıyordu. Yerimden kalkarak yanına gittim. Koluma gire rek tenha bir köşeye sürükledi ve cebinden bir tomar para çıkararak:

— Al dedi, bu senin payın!

Kısaca anlattığına göre, akşam üstü ayrıldıktan sonra, hâdiseler şöyle inkişaf etmiş: Kıyafet tedariki zımnında Eşref Şefiğe gitmişler. Onun himmetiyle sırtlarına birer elbise tedarik ettikten sonra, Yusuf Ziya Beye vâki ziyaretin maksadım anlatarak, neticenin umduğumuz gibi çıkmamasından çok kırıldığımızı söylemişler. Eşref Şefik derhal telefona sarılmış. Kimlerle konuşmuşsa konuşmuş ve işin bu safhasını halledivermiş.

Taahhütnameyi yeniden hazırlamışlar. Benim yerime Bülent imzalamış.

Haşim bana o gece ne verdi, elan malûmum bulunmuyor. Fakat, sabahı, en hovarda ölçülerle Garden Bar. da ettiğim halde, ertesi gün, gene pek fukara bir genç sayılmazdım.

Bundan sonra, uzun müddet zikre şayan bir hâdise olmadı. Fakat, Yusuf Ziya Beyi ziyaretimizin ferdası gününden başlayıp gittikçe şümullenen bir dedikodu devam edip gidiyordu. Gerek mektepte, gerek kulüpte çok müşkül bir vaziyet hâsıl olmuş tu. Böylece zaman geçti ve Galatasaray lisesinden ayrılmamız lâzım gelen günler yaklaştı.